

J. MAYDANYK'S CONTRIBUTION TO UKRAINIAN CANADIAN LITERATURE

A Thesis

Presented to

the Faculty of Graduate Studies and Research

University of Manitoba

In Partial Fulfillment

of the Requirements for the Degree

Master of Arts

---

by

Dimitrij Farkavec

March 1983

J. MAYDANYK'S CONTRIBUTION TO
UKRAINIAN CANADIAN LITERATURE

BY
DIMITRIJ FARKAVEC

A thesis submitted to the Faculty of Graduate Studies of
the University of Manitoba in partial fulfillment of the requirements
of the degree of

MASTER OF ARTS

© 1983

Permission has been granted to the LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF MANITOBA to lend or sell copies of this thesis, to the NATIONAL LIBRARY OF CANADA to microfilm this thesis and to lend or sell copies of the film, and UNIVERSITY MICROFILMS to publish an abstract of this thesis.

The author reserves other publication rights, and neither the thesis nor extensive extracts from it may be printed or otherwise reproduced without the author's written permission.

ACKNOWLEDGEMENTS

I wish to thank Professor I. Tarnawecky for her encouragement, guidance, patience and support during the time of my researching and writing of the thesis. Further, I would like to thank Professor N. Aponiuk and Professor O. Gerus for their constructive comments. For his moral support and encouragement, I also wish to thank Professor Y. Rozumyj. Finally, I would like to express my gratitude to H. Kuchmyj for her contribution in the research of this material.

This study was made possible through the financial support of the Canadian Institute of Ukrainian Studies, Edmonton, Alberta.

ABSTRACT

This thesis is the first detailed examination of the humorous/satirical works of Jacob Maydanyk, as well as a survey of Ukrainian Canadian literature in the same genre.

Research has been focused on the evolution of the character of Vujko Steef Tabachniuk, Maydanyk's literary hero, hereafter referred to as Vujko. The survey deals primarily with literature published between the years of 1913 and 1959. The first year of the appearance of a Ukrainian Canadian magazine of humour was 1913. The publication of Kadylo was followed by the first appearance of Vujko in Kalendar Novyn in 1914.

The culminating year in the creativity of Maydanyk was 1930 when the renowned collection of illustrated stories based on the popular comic form appeared under the heading of Vujkova Knyha. With the sale of 10,000 copies, the book became the best seller for that period with the Ukrainian Canadian community.

The introductory part of the thesis presents a survey of all the available journals, almanacs and literature dealing with humour and satire in Ukrainian Canadian literature from 1913 to the present. Newspapers, chronicles and books were also researched for their relevance to the subjects of humour and satire. This section also includes a comparative study which was used to establish the authenticity of the authorship of Maydanyk in the creation of the character, Vujko, a topic of some controversy.

Part two deals with a literary analysis of the works of Maydanyk from the perspective of the adaptation of the hero to his new Canadian environment, which may be viewed as analagous to the adaptation of the Ukrainian community, of working class stature, to the Canadian setting. Three key works are examined: 1) Vujkova Knyha 2) Manigrula and 3) Vujko Sh. Tabachniuk. These works outline one man's behaviour, his shortcomings and successes during the course of many years in his new country. All three works show the hero as an integral part of his society, notwithstanding his non-conformist behaviour. In an account of his life, it is shown how Vujko evolves from a subject of ridicule to one commanding respect.

Part three deals with the uniqueness and meaning of the character to his society which is substantiated by views of other observers for whom Vujko serves as an undesirable model of behaviour.

The conclusion provides a selection of views which had a bearing on the creation, development and continued popularity of the character.

З М І С Т

Розділ:

Сторінка:

Абстракт.....	i-ii
I. ВСТУП.....	1-31
II. ПРИСТОСУВАННЯ ВУЙКА ШТИФА ТАБАЧНЮКА ДО КАНАДСЬКОГО ДОВКІЛЛЯ.....	32-76
1/ <u>Вуйкова Книга</u>	33-57
2/ <u>Манігрула</u>	58-65
3/ <u>Вуйко Ш. Табачнюк</u>	66-73
4/ Засоби гумору у творах Якова Майданика.....	73-76
III. ОРИГІНАЛЬНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ВУЙКА ШТИФА ТАБАЧНЮКА.....	77-91
IV. ВИСНОВКИ.....	92-96
ПРИМІТКИ.....	97-104
БІБЛІОГРАФІЯ.....	105-110
ДОДАТКИ:	
1/ "Посол Петришин" та "Вуйко Штиф в Парляменті".	
2/ "Як ми колись учились" та "Штифові спомини".	
3/ "Моя автобіографія" та "Мій накорінок".	
4/ Зразок іншомовних слів в українській адапції з творів Я. Майданика.	

Р О З Д І Л   І

В С Т У П

Про культуру та історію канадських українців було вже зроблено ряд дослідів. Чимало уваги теж було присвячено історії української канадської літератури.¹ Одначе у дотеперішніх працях поза належною увагою дослідників залишилися такі важливі жанри як гумор і сатира. Як звісно, гумор для українців являється одною з характеристичних прикмет національної вдачі. Навіть цілий період нової української літератури починається якраз появою широкозвісної гумористично-сатиричної Енеїди Івана Котляревського.

Гумор та сатира перенеслися разом з переселенцями України і на терен Канади. Тому не дивно, що українські поселенці не тільки затримали цю народню прикмету, але у нових умовах, у новій батьківщині природньо розвивали її далі. Найкращим свідченням цього є факт, що українська іміграція створила в Канаді цілу низку гумористично-сатиричних журналів. Вони відзеркалювали найрізніші аспекти суспільного життя, висміюючи негативні сторони окремих людей чи цілих груп українського канадського суспільства. Це були такі журнали:

Кадило, 1813-1918; Вінніпег, Ванкувер, Торонто.

Вуйко, 1918; 1925-1926; 1928-1930; як додаток до газети Канадійський Фармер; Вінніпег.

Гарапник, 1921-1935; Едмонтон; виходив не регулярно.

Точило, 1930-1947; Вінніпег.

Комар, 1949-1950; Вінніпег; продовження львівського Комара.

Канадун, 1975-1976; Вінніпег; тільки чотири числа.

Поруч згаданих журналів було чимало альманахів, у яких завжди приділялося місце гуморові. Українська преса та періодика поміщувала теж фейлетони, гуморески, анекдоти, сміховинки, тощо. Цікавим прикладом такої гумористичної та сатиричної творчості була газета Канада, яка почала виходити в 1913 році у Вінніпезі. Вже в третьому числі появився додаток "Малп'яче зеркало" за редакцією П. Карманського. Ця серія гострої сатири викликала сильну реакцію зі сторони читачів тому, що Карманський використовував цей додаток для особистих поражунків.²

Коли взяти до уваги, що українські імігранти початку 20-го століття це, за не значними винятками, селяни та заробітчани, то ще цікавіше бачити, що ці переселенці уміли з себе сміятися навіть у дуже невідрадних обставинах. Очевидно це впливало вже із самої вдачі народу, на що склалося кілька чинників. Одним із них є природна притаманність українців до комічного, до смішного, як наприклад, спостерігає Н. Григоріїв у своїй студії про українську національну вдачу:

Українська поезія, гумор вилискують розумом, дотепністю.³

Другий важливий фактор знаходиться у психіці народу і закорінений у підсвідомості людини. Для таких душевних переживань часто вживається вислів, що став уже крилатим:

"сміх крізь сльози". Третій чинник соціологічного значення. Це необхідність викривання суспільного лиха критикою його недоліків. Головним завданням цієї праці буде спроба прослідити та вказати на важливість гумору й сатири в житті української іміграції в першій половинні нашого століття, як також показати еволюцію пристосування українського імігранта — заробітчанина до канадського оточення. Цей процес пристосовування, на мою думку, найкраще ілюструють гумористичні твори Якова Майданика та його літературний персонаж Вуйко Штіф Табачнюк.⁴

Вуйка Штіфа Табачнюка /далі тільки Вуйко/ як літературного персонажа було створено на початку цього століття. Про час появи та творця його знаходимо суперечливі інформації. В одному з джерел наводиться рік 1912, як рік у якому вперше почвилосся оповідання про "Штіфа Табачнюка". Згадку про це знаходимо в передмові до збірки оповідань Стефана Фодчука Дивні пригоди Штіфа Табачнюка. У передмові, яку написав А. Ільницький говориться про це так:

Майже пів століття тому, а то ще в році 1912-му зявилося в Канаді, в одному з перших українських календарів — альманахів цікаве оповідання, писане галицько — покутським наріччям, під назвою: "Асиміляція"... Постать героя того оповідання, "Штіфа Табачнюка", прототипу неосвіченого, але з природи хитрого і дотепного поселенця... швидко здобула собі широку популярність...⁵

Однаке дальші досліді виявили, що зазначена тут дата не відповідає правді. Цьому заперечують такі факти:

1/ Оповідання С. Фодчука не було друковане в якомусь "одному з перших календарів", але в Календарі Новин на рік 1915, який вийшов у Едмонтоні в 1914 році. У цьому оповіданні не знаходимо постаті "Вуйка Штіфа Табачнюка".

Збірка оповідань Дивні пригоди Штіфа Табачнюка була видана ще за життя її автора. Отже йому був відомий зміст вступного слова. Оповідання "Асиміляція" було в цій збірці передруковане

з Календаря Новин без жодних змін. Треба уважати, що помилку відносно часу появи "Асиміляції" було залишено тут не через недогляд, а радше з наміром вказати, що С. Фодчук був творцем гумористичного героя Вуйка Штіфа Табачнюка.

2/ Оповідання "Асиміляція" ніяк не могло бути друковане у газеті Новини в 1912 році тому, що Новини почали виходити щойно в 1913 році. В інших календарях чи газетах, окрім Календаря Новин, цього оповідання не знаходимо перед 1914 роком.

Показується, що справжнім творцем персонажа Вуйка був, тоді ще молодий студент учительської семінарії в Брендоні, Яків Майданик.

Поштовхом для створення цієї літературної постаті став один лист з Галичини. У передмові до своєї збірки гуморесок Вуйко Ш. Табачнюк, Яків Майданик описує цю подію так:

... Свого часу... йому попав в руки інтересний старокравий лист. Не так лист, як саме адресування коверти **wielmozny** -такий то а такий то,... інтересний був адресат писаний ніби по німецьки: "**asobity sofort antwort** до **nadawca** Штіфан Табачнюк". Та коверта переходила з рук до рук і ми студенти, чомусь сердечно сміялися... Бачите - говорив Карманський - це адресувала людина, яка недавно зкинула цісарський мундір, і мала себе за цісарську дитину... Певно хоче приїхати до Канади. Так і сталося. За якийсь час Штіф Табачнюк опинився в Канаді і дав себе чути на повний голос.⁶

Постає питання: чому такий лист потрапив якраз в руки брендонських студентів і чому якраз лист став поштовхом до створення літературного персонажа Вуйка? Відповідь на це знаходимо у біографії Я. Майданика.

Як відомо, серед українських імігрантів того часу були деякі неписьменні. Отже вони були змушені шукати письменних для читання і відписування листів з рідними в Україні. Часто, за малу платню, наприклад миску супу тощо, таку працю вико-

нували брендонські студенти, а одним із них був Яків Майданик. Згодом таке читання та відписування листів піддало Майданикові думку виготовляти свої "листи" подібного стилю. Це була фіктивна кореспонденція між українськими імігрантами та їх ріднею в Україні. Спершу таке листування служило тільки для розваги в малій групі студентів. Одначе, незабаром Майданик рішив вислати свої видумані листи разом з виготовленими рисунками-карикатурами до газети Новини, в Едмонтон.⁷

Газета Новини цих матеріалів не друкувала, але в Календарі Новин, на 19-ій сторінці появился рисунок-карикатура Вуйка роботи Якова Майданика.⁸ Далі аж до сторінки 36-ої, були поміщені коротенькі гуморески у формі листування Вуйка з рідними на Україні та приятелями в Канаді.⁹ В цьому календарі знаходиться ще цілий ряд інших рисунків та ілюстрацій гуморесок.

Пізніше це листування Вуйка стало частиною збірки гуморесок Я. Майданика, яка вийшла друком в 1930 році¹⁰ під назвою Вуйкова Книга.

Коли йдеться про сумніви відносно авторства Вуйка, то тут треба згадати ще й те, що С. Фодчук не рисував жодних карикатур. А Яків Майданик був від природи наділений хистом маляра і карикатуриста. Після закінчення освіти в Брендоні та короткотривалого вчителювання, Майданик всеціло віддався такій мистецькій творчості. З цієї метою він відкрив підприємство під назвою "Провіденція", з якого постачав різні матеріали для церковного вжитку як також писав ікони на замовлення та виготовляв церковні декорації.

Майданик, оголошуючи в газетах своє підприємство "Провіденція", подавав при тому інформації і про те, що він теж малює "портрети та карикатури на замовлення".¹¹

Отож на основі повищих даних треба вважати, що повстання ілюстрованих оповідань Вуйка завдячуємо Майданикові, а не комусь іншому. Період в українській канадській літературі, в якому почав писати Майданик, можна назвати досить хаотичним. На авторське право тоді мало хто звертав увагу. Кожний друкував що міг і що хотів та підписував як хотів, або зовсім не підписував. Як відомо з інтерв'ю з Майдаником, то коли Фодчук почав наслідувати Майданика, Майданик особисто просив Фодчука цього не робити, зокрема не імітувати його героя.¹² Одначе показалося, що запобігти плагіаторству не вдалося. Так, що ще й сьогодні, шістдесят п'ять років після постановня цього популярного літературного персонажа, прихрдиться устійнювати його справжнє авторство.

Вуйко не є одиноким прикладом, під яким пробували підписуватися, поруч його автора, ще й інші. Подібне явище було зі збіркою Теодора Федика Пісні про Канаду і Австрію. Федик видав збірку своїх віршів / пісень / у 1908 році, яка начислювала тридцять одну пісню, але серед них тільки дев'ятнадцять було складено ним. Решта пісень, які він включив у збірку, не належала його авторству.

Спільним поміж Вуйком та Піснями про Канаду і Австрію було й те, що після появи збірки ці пісні, так як і Вуйко, здобули собі на довгий час велику популярність серед українських імігрантів.¹³

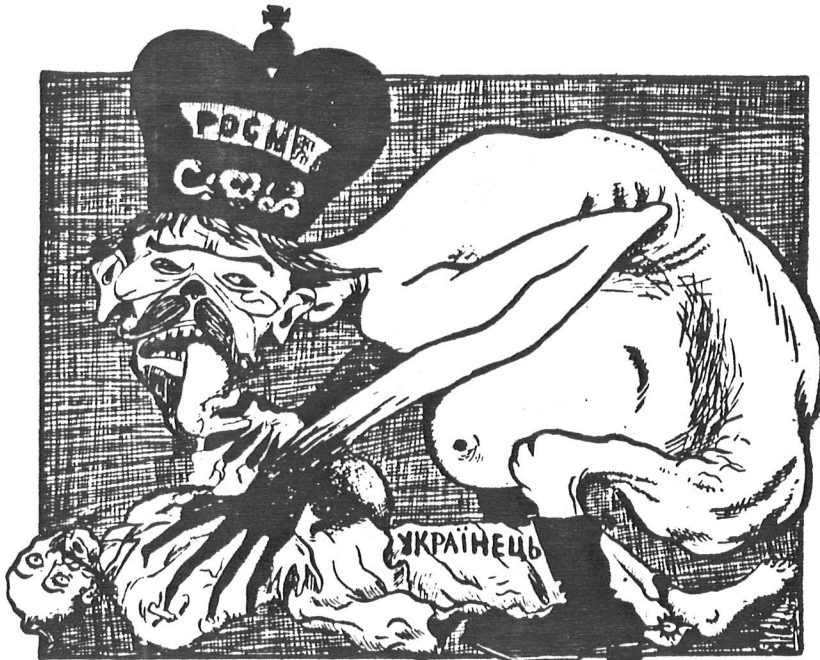
Пісні про Канаду і Австрію завдяки своїй популярності перевидавалися чотири рази. Подібно було з Вуйком. У 1930 році вийшла збірка рисункових оповідань Якова Майданика під назвою Вуйкова Книга незвичайно високим накладом — десять тисяч примірників.¹⁴

Хоч Вуйко здобув собі поміж українцями в Канаді "монополь на гумор", то все таки слід пригадати, що це не була одинока популярна гумористична література тієї доби в якій Вуйко побутував та захоплював читачів.

Щоб висвітлити місце і роль Вуйка в українській канадській літературі, зокрема його місце в сатирично-гумористичному жанрі цієї літератури, необхідно подати огляд інших видань цього жанру. Ця література вказує на важливість комічного в житті української іміграції в Канаді.

Першим гумористичним журналом українців в Канаді було Кадило. Видавцем і редактором його був Павло Крат. Згідно своїх соціалістичних переконань він надав цьому журналові виразно антирелігійний та антиклерикальний напрям. Одночасно Кадило стояло й на позиціях оборони українського національного питання,¹⁵ поміщуючи на своїх сторінках такі гостро протиросійські карикатури як наприклад:

Гей, народе!

Гей народе, пробуди ся,
Протри очи й подиви ся,
Що робить царат з тобов...
Чи-сь вже мертвий, чи не чуєш,
Що тілом його годуєш
Й кровйов свойов, не чужов?... 16

У Кадилі колючою сатирою зображувалося життя та діяльність провідних українських діячів у Канаді. Прикладом може послужити карикатура на М. Стечишина під назвою "Консервативний виходок". 17

До рисунку був долучений ще віршований текст під заголовком: "Теперішня 'діяльність' Мирослава з Илька, редактора едмонтонських 'Старин' ".

.....
 Поглянь сам на себе як з того виходку,
 Де панство консерва вчащає,
 Всечесна, учена, премудра, велика,
 Твоя голова визирає.

.....18

П. Крат, сміявся теж і сам з себе. В одному з чисел Кадила появилася на цілу титульну сторінку така несподівана "новинка": "Крат здох!"¹⁹ Потім у цьому ж самому числі поміщено було і гумористичну статтю о.Кратолупія /псевдонім П. Крата/ під заголовком "Крат здох!", у якій Крат майстерно схоплює атмосферу тодішнього українського канадського суспільства. В гуморесці він іронічно насміхається сам з себе і також поймає згадує багатьох громадських діячів з найрізніших прошарків суспільного життя:

"Пане Товаришу, з новим роком!"

"Дякую"...

"Чиж се правда?"...

"Нарешті ми його здихались!"

І в редакції У.Г. зробився рух. Туди збіглися усі ширі патріоти з цілого Винніпеґу, завізвали телефонічно з Канори від збіжа Т.Д. Ферлея, посла з Гімлі, Свистуна з Саскатуну і інших.

Поки ті стягалися, п. Доячик властитель "Руської Книгарні" вганяв і собі з цікавості до редакції "Р.Н." то до "У.Г."... Драматичне товариство ім. Виниченка на ту радість врядило на вечір баль а т. Будник, швець з Селькірк авеню, подарував три пари черевиків на розіграшку...

У вечері хлопці розпродували екстра У.Г. Там був великий портрет Крата, спогади Новака, Ферлея та Сліпченка, про те, як вони перед 10-ма роками спровадили до Канади небіщика, вказували на помилки Крата, що zorganizував У.С.Д.П. в Канаді і гостро нападали на теперішніх лідерів тої партії, складаючи на їхнє сумління завчасну смерть "народного мученика".²⁰

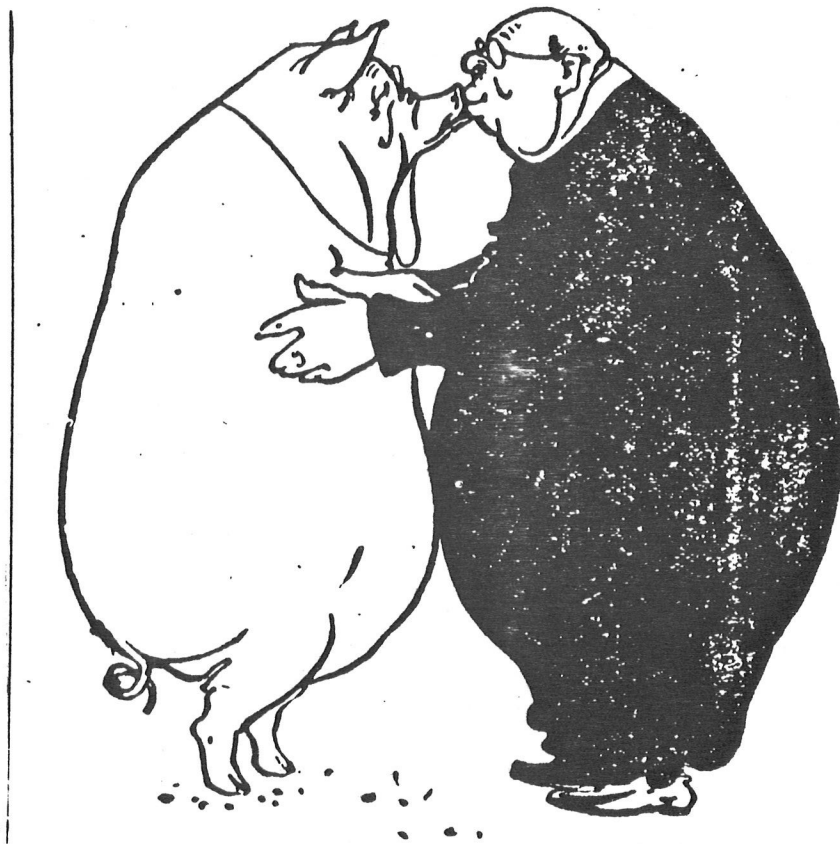
Подібних статей — гуморесок та сатир знаходимо в річниках Кадила більше. Одна з гуморесок під назвою "Посліднє Хожденіє Бога по Землі або Бог на революції"²¹ була навіть видана окремою книжкою. Про те, що багато читачів не зрозуміло Кратового гумору свідчить хоч би така деталь як одна сторінка машинопису так званого

"меморандум", яке анонімно було вліплено на початку цієї книжки. Тут англійською мовою остерігається читача, що:

Ця книжка написана в дуже популярній формі, має величезну циркуляцію та є надзвичайно небезпечна. Вона торкається релігійних почувань ігнорантних мас, вживаючи їх як мотивів для революції... Книжка продається навіть в лагері полонених в Брендоні.²²

Подібних застережень можна було сподіватися уже хоч би з цієї причини, що на сторінках Кадила рясніли анти-клерикальні карикатури. Наведемо тут один приклад такої карикатури з частиною тексту під назвою: "Цілункове Утренє":

Ерей: Сьостро преподобна, сьостро ненаситна, сьостро
преблаженна, сьостро милосердна, сьостро неголена,
сьостро незамужна, сьостро многомужна-на-а-а...!
Дяки: Ми цюлем тебе-е-е...²³

В одному числі Кадила Крат пробував пояснити читачам значення гумору та сатири. У статті "Гумор і сатира" він закликає читачів до думання і правильного розуміння такого жанру літератури. Він пише:

'Кадило' є гумористично-сатиричний журнал, завданням котрого є поправляти суспільні блуди нашого народу сміхом... Попри розвеселенє іде й наука, бо гумор теж має до діла з людськими помилками... Сатира є сміх колючий... Сатира вживається тоді, коли маємо до діла з більш поважними справами...

Приміром, когось треба назвати дурнем, тоді пишемо: 'Подивіться на сего великомудрого добродія... Знов уживаємо образливих слів до своїх приятелів і поважних слів до ворогів--але те треба розуміти якраз противно... Тож розбирайте, де гумор, а де сатира, а де глузованє.²⁴

Тут цікаво буде зауважити, що автор багатьох колючих сатир П. Крат, пізніше зірвав зі соціалістичним рухом, перестав видавати Кадило і відкинув атеїстичне світосприймання. Він вписався на студії теології у Пресвітеріянській колегії, закінчив їх, та вже на початку двадцятих років цього століття проповідував Христову науку як пастор.

В той час коли Крат видавав Кадило, появлялися на сторінках різної української канадської преси досить оригінальні і незвичайні писання "Архипатріярха, Архицаря, Архигетьмана" Макарія.²⁵ Погляди сучасників Макарія на його діяльність були розбіжними. П. Божик, наприклад, записує таке:

Одні уважали, що він мав легку недоумність, був маняком, інші сему перечили. Він був спокійної вдачі й страшний скупар. Богослуження знав майже на память. Все екскомунікував: Папу Римського і російський Синод і кого небудь зі знайомих людей заохочував, щоби приймав від него свячення на священника або єпископа.²⁶

Я.Майданик, який був в дружніх відносинах з Макарієм протягом багатьох років, часто в інтерв'ю підкреслював

позитивні сторони Макарія. За словами Майданика, Макарій був той, що:

літами розвеселявав ту голоту. Дітей доглядав; бідним помагав. Всіх розвеселявав де тільки з'явився... Навіть мене висвятив на митрополіта... Можна з ним було дуже серйозно про щонебудь поговорити, якщо ви його трактували чесно. Інші народи навіть клауна пошанують, а наші за те все на його похорон і не показалися.²⁷

Найбільш цікаві з погляду гумору у Макарія є його "Послання", "Скомунікації" та особиста печатка.²⁸

Ці його писання декілька разів появилися друком. Так в 1922 році гумористичний журнал Вуйко приготував окреме видання, присвячене Макарієві з приміткою на першій сторінці, що:

Се число зредагував і видав Архипатріярх Макарій на тисячу літ!²⁹

Не раз Макарієві писання появлялися і на сторінках Кадила. Знаходимо Макарієві "Скомунікації" та "Послання" також в Календарі Канадійского Русина на 1916 рік та в Народнім Ілюстрованім Загальнім Календарі на 1913 рік. Ілюстрації і "Послання від Архипатріярха усеї Вселеної" було друковане в гумористичному календарі Веселий Друг на 1918 рік.

Треба підкреслити, що Макарій своєю поведінкою перед публікою створював враження серйозної людини.³⁰ Однак в особі Макарія можна виразно бачити тісний зв'язок комічного зі серйозним або й трагічним. З одного боку він видумував нечувані титули і присвоював їх собі, ігноруючи цілковито всіх "сильних цього світу". Наприклад, постійно вживав ти-

тулів як архипатріярх, архипапа, архицарь, архикнязь чи архигетьман. Він себе часто так і підписував, а текст його офіційної печатки був ось такий:

Христова Апост. Вселен. Церков Послан. Патри
архи Греч. Кафол. Правосл. Іеруса. Миссія
Архіеп. Макарій. Въ Америку, Канаду, Альберта, Б.К.
Автокиф. Равноправ. Вост. Патриарх Консист. Delegate
of Universal Cathedra of Orthodox Archbishop Makary.

Архипатріярхъ іеруса-
лимскій. Архи-папа Ру-
ский, цілого свѣла, Ка-
нади, Бритиш Колюмби,
Гімлі, Лейклабону и all
World.

† Макарій

Дано в Винніпегу року
божого 1914, августа 20.

31

З другого боку, як зазначає Божик, він виконував наймит-
ську, чорну роботу:

В році 1922 наймався до замітання вінніпегських
вулиць та робив в Сіпіярській компанії на подвірю,
де направляють залізничні тягарові вози; запрятував
за майстрами тріски, то що, але не довго.³²

Тим самим, що Макарій послідовно вживав ці самозванні ви-
сокі титули, і одночасно провадив життя бідної людини,
він сміявся з цілого світу. Читаючи його "Посланиє" або
"Скомунікацію", можна там знайти навіть дуже комічні, а то й
місцями сильно дотепні пасажи, на які інші письменники
собі не могли дозволити. Так наприклад, читаємо в його "Посланиї":

Я скомунікував вже всі папи Римські і Кайзера і Будку
і стару Ярину з Магнус аве, що мені зимної гербати дала

тай мені щось не добре було... Я папу скомунікував, бо не вірить в мою катедру і в Бога не вірить і в нічо не вірить лише в гроші і жінку — пекельні йому муки, за його паскудну натуру... Пся мати, він в пеклі буде на самім дні чортови штани латати, за свої гріхи.

А Будку я вже давно скомунікував, а тепер скомунікую ще раз на віки віков. Він бо такий як клій липкий до грошей, а на язык кріпкий як циган з Садагури, пся юха, він і гетьманом був би на Україні, але що в него вже козацьку силу грішні душі забрали, /ті душі що в спідницях/, то не годен... А що Будка, та пся віра, всипав мені в своїм календарі, то я за се штрафую єго і кажу заплатити мені 77 тисяч долярів відшкодовання, а як ні то штани з него зідру. Вісімнадцять разів єму ескомунікація — і гузя!³³

Поруч такої "скомунікаційної" роботи Макарій займався цілком поважною опікою малих дітей. Як згадує Майданик:

Тоді, як мами ходили мити начиня і нікому було доглянути дітворню, то він їх збирав коло своєї катедри щоб не ганяли по місті та робили збитки. Бачите, то був такий дивний час в Канаді. Макарія мало хто зрозумів. Називали його, бачите, "Дурний Макарій" ну й що ви зробите?³⁴

На одній з фотографій, що була поміщена в Календарі Канадійського Русина, бачимо задокументований момент з життя Макарія. Тут виразно виступають контрасти комічного і серйозного. На світлині бачимо благословляючого Макарія у повній величі з грандіозними титулами архипатріярха і архицаря на тлі дрантивої хати, в оточенні дітей бідних робітників.

Очевидно таке протиставлення викликає одночасно сміх і почуття симпатії. Тут бачимо приклад малословного, але зате дуже вдалого іронічного гумору. Невідомо тільки на скільки сам Макарій був свідомий цього.

Архіуніверситецький, Архіпатріарх Манарий 1915.

35

Якщо дотримуватися хронології розвитку гумору та сатири в Канаді то слід врахувати сюди календарі. Відомо, що одною з улюблених форм поширювання друкованого слова були календарі. Часто бували це так званні гумористичні календарі. Першим таким календарем був Календар Штіфа Табачнюка виданий накладом Канадійского Русина у 1917 році, /про що буде ширше в наступних розділах цієї праці/.³⁶

Іншим гумористичним календарем, що почвився у Вінніпезі, був календар на 1918 рік під назвою Веселий Друг. Анонімний редактор календаря інформує читача, що:

В сім календарі містить ся невичерпна скарбниця гумору, комічної ілюстрації, жидівські і мужицькі монольоги, сатири і т. и.³⁷

Отож в календарі знаходимо понад 120 сторінок найрізнішого гумористично-сатиричного матеріалу. Тут є пророцтва на 1918 рік, далі ряд коротких гуморесок, як наприклад: "Нагінка за дідьком", "Злодій і його ученик",

"Святий Петро з відпускою на землі", "Різдвяна ніч" та інші.

Календар містить багато афоризмів, гумористичних віршів, анекдотів та ілюстрацій. Веселий Друг не зосереджувався на якомусь вибраному аспекті суспільного життя та не створив жодного узагальнюючого персонажа подібного до Майданикового Вуйка. Гумор та сатира Веселого Друга не мали особливого спрямування. Завдяки своїй нейтральній позиції цей календар знаходив собі широке коло читачів і протривав аж до кінця двадцятих років.

У 1921 році у Вінніпезі появився також Гумористичний Календар Козака Гарасима Чернохліба. Під псевдонімом Гарасима Чернохліба виступав редактор Українського Голосу, Василь Кудрик. Наступного, 1922 року, цей календар появляється вже під назвою Календар Гарасима Чернохліба. Треба думати, що зміна назви була викликана змістом календаря, бо коли приглянутися, то гумористичний календар на 1921 рік містить цілий ряд матеріалів зовсім не гумористичного гатунку, як наприклад: "Деякі поради; здоров'я і лікарство", "В двадцятім віку" тощо.

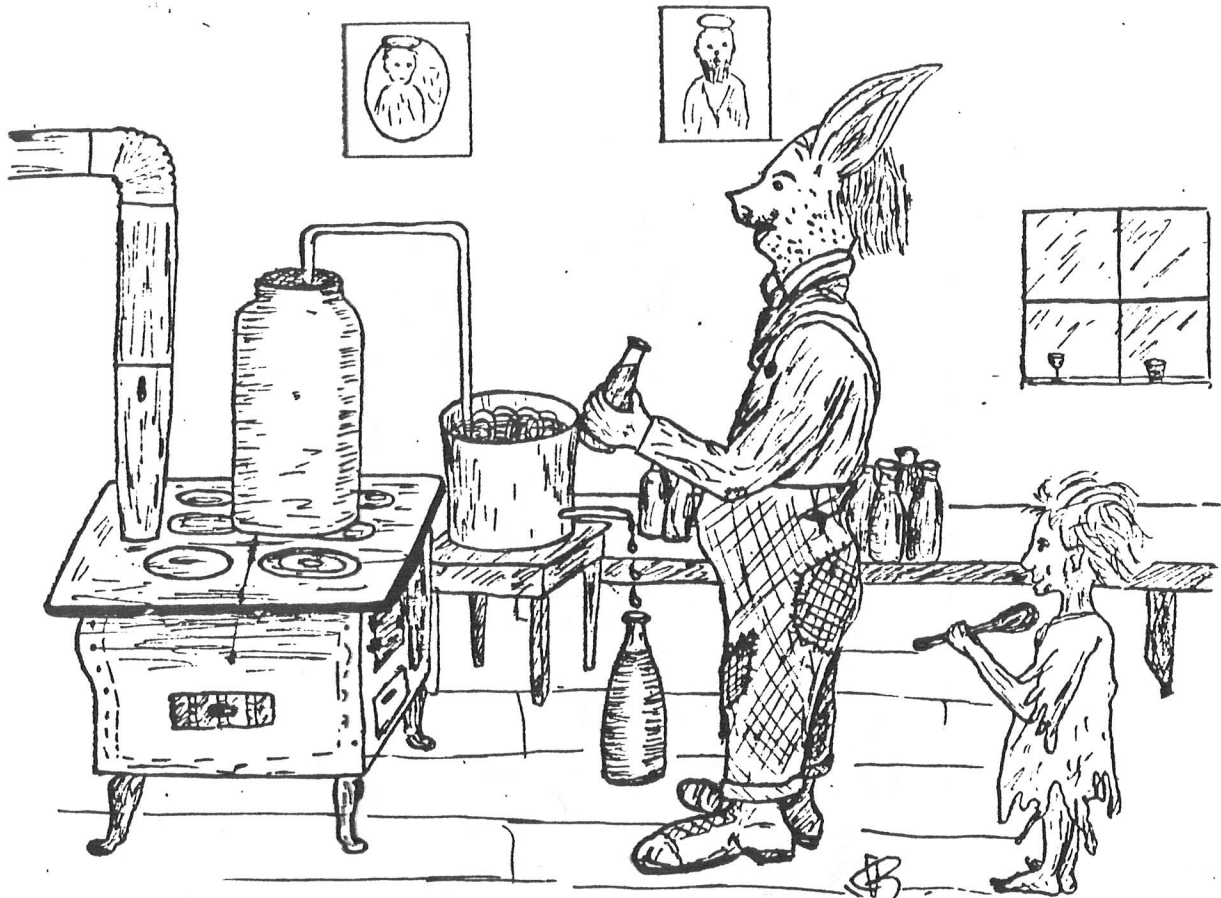
У Календарі Гарасима Чернохліба на 1922 рік, гумористична частина займає вже тільки незначне місце. Як бачимо, первісний задум видавати гумористичний календар швидко змінився. І так у одній з перших статей під заголовком: "З твоєї мудрости" вказується на зміну змісту календаря. Про це говориться так:

І сказав ще тоді кум Павло про Календар. Каже:
'Дай Гарасиме в своїм календарі початок — помісти хоч троха дечого з моралістичної області. Се одинокє заставить людей поважно і широ думати.³⁸

Колись в Великодний тиждень лише господиня була занята хатною роботою, а тепер і 'газда' мусить печися — завдяки прогібіції.

40

З карикатурного рисунка можна легко спостерігти не надто радісну ситуацію спричинену алкоголем, який довів до зuboжilості цілої родини.

В Гаралнику знаходимо і сатиру загального національного значення, як наприклад критика політичного положення України в складі Радянського Союзу. Карикатура показує що "побратання" України з Росією не є "братнім" союзом. Цей рисунок пояснює такий вірш:

Москаль крутить з заду корбу
В хахлацький рот, як у торбу
Дрантя — сміття насипає
А хахол лиш горлає.

.....

Щоб відвернути увагу,
 Що вони за московську брагу
 Лиш брехню московську мелють,
 Вкраїні в гріб дорогу стелять.

41

У подібнім, гостро сатиричним тоні друкувалося у Гарапнику більшість матеріалів. Брак більш добродушного, а не лайливого гумору, можливо, спричинився до зменшення зацікавлення цим журналом. До того теж негативно

відбивалася неперіодичність появи журналу. Так що Гаралник не залишив за собою в Канаді замітнішого сліду. На це вказує і те, що про Гаралника не знаходимо жодних згадок у дотеперішніх працях з історії української канадської літератури.

В 1922 році появилася, вже згадуваний, особливий випуск журналу Вуйко. Це число Вуйка було виготовлено в друкарні Якова Майданика. Друкарня називалася "Видавництво Вуйка", де Я. Майданик zatrudнював у той час невелику групу робітників. Частим і завжди вітаним гостем у Майданиковім підприємстві був "Архипатріярх" Макарій. Яків Майданик не раз в розмовах згадував про те, що це число Вуйка було присвячено писанню Макарія, та де була і його фотографія на цілу сторінку. Макарій писав під такими заголовками: "Свята найсвятійша Библия", "Від Архипатріярхії", "Пастирське Посланіє", "Докази Собора — Конвенції Святішого Собора". Редакція Вуйка тут також повідомляла, що журнал буде виходити щомісяця. Однак ця обіцянка не здійснилася. Наступні числа Вуйка почали виходити щойно в 1925 році і журнал втримався тільки до слідуєчого року.

У 1925 році "Видавництво Вуйко" видрукувало ще Гумористичний Календар Вуйка, під редакцією Я. Майданика. В календарі були поміщені здебільш гуморески взяті з журналу Вуйко. Відтак, Вуйко та Календар Вуйка не виходили аж до 1928 року.

У 1928 році в газеті Канадійський Фармер почав виходити журнал Вуйко, як її гумористичний додаток.

Цей додаток Канадійського Фармера виходив регулярно аж до 1930 року під мистецьким та редакторським оформленням Якова Майданика. У роках 1928-1930 видавництво Канадійського Фармера видало чотири Гумористичні Календарі Вуйка під редакцією Я. Майданика.

Для літературного персонажа Вуйка Штіфа Табачнюка кульмінаційним був 1930 рік. Тоді вийшов у світ популярний гумористичний твір канадських українців — Вуйкова Книга.⁴² Відтак Вуйко замовк майже на повних тридцять років. Щойно в 1959 році, Я. Майданик приготував збірку оповідань та карикатур під назвою Вуйко Ш. Табачнюк. До цієї збірки ввійшли по більшості вже попередньо друковані оповідання та рисунки, як також деякі нові твори. Збіркою Вуйко Ш. Табачнюк, Яків Майданик закінчив свою літературну творчість.⁴³

Рік 1930 відзначився ще для гумористичної літератури і тим, що тоді почав виходити новий журнал під назвою Точило. Треба згадати, що це був одинокий журнал гумору, який виходив регулярно, і проіснував аж до 1947 року.

У Точилі писалося на актуальні суспільні теми як також поміщувалося багато інших матеріалів, наприклад таких як: афоризми, анекдоти, вірші, діалоги, монологи, короткі оповідання, короткі драми, карикатури та ряд ілюстрацій. Хоч Точило присвячувало увагу найрізнішим проявам суспільного життя, то все таки спостерігається зокрема гостра сатира спрямована здебільш проти українського католицького

духовенства. Гострота цієї сатири, подібно як і в колишньому Кадилі, переходила часом до вульгаризації та персональних атак на деяких провідників та діячів тогочасного українського канадського суспільства. Прикладом дошкульної, антиклерикальної сатири може послужити наступна карикатура та віршований текст:

Христос наш їздив на ослах
 По римських всіх дільницях,
 Його-ж заступники тепер
 Скрізь їздять на ослицях.

І хоч би навіть Бог самий
 Усю наружив силу
 Й сказав щоб ксьондз сів на
 /коня.
 -Ксьондз сяде на кобилу. 44

Якщо Кадило стояло виразно на позиціях соціалізму то Точило, хоч і виступало проти духовенства, то одночасно було антикомуністичне. Здається, що найбільше проблем своїй репутації спричинювало Точило тим, що часто, безпощадно критикувало людей, називаючи їх поіменно. Вістря такої критики було спрямоване навіть проти одного зі своїх колег у ділянці гумору — Якова Майданика. На рисунку поміщенім в Точилі зображений Майданик, сидячи на спині А. Даркевича, відомого на той час карикатуристи та маляра. На карикатурі Майданик представлений як той, що згортає все зроблене Дарковичем для себе. У вірші до рисунка між іншим сказано:

.....

Що утну, що утну,
 Яцко прибірає,
 І під всім і на всім
 Своє 'мня вставляє.

.....

Все моє — за своє
 Яцко прибірає,
 На малюнках моїх
 СВОЄ 'МНЯ ВСТАВЛЯЄ!?!45

Через таку поіменну критику чи висміювання, Точилові вже від самих початків його існування загрозували судові розправи за публічні зневаги. Про такі випадки знаходимо свідчення в цьому ж таки журналі. Так наприклад у третьому числі за 1930 рік читаємо:

17-го марта... доручено нам заізнане до суду. Заскаржив нас пан Ладіслаш Біберович за те, що ніби ми при видаванні 'Точи́ла' нарушили закон про 'Нюспейпер Акт'... В якій цілі пан Ладіслаш Біберович зробив на нас донос? Думаємо, що тому щоб 'Точи́ло' спинити, щоб не було комусь на перешкоді...⁴⁶

Завдяки своїй гостроті журнал Точи́ло залишився в пам'яті багатьох на довгий час. Одначе, хоч Точи́ло проіснувало майже два десятиліття, воно не створило жодного замітного літературного персонажа на подобу Майданикового Вуйка.

Останньою спробою видавання гумористичного журналу в першій половині двадцятого століття був журнал Комар. Він був продовженням львівського Комара. У Канаді цей журнал почав виходити в 1949 році у Вінніпезі та проіснував тільки до наступного, 1950-го року. Гумор та сатира в Комарі були більш помірковані, лагідніші. Судячи по змістові, можна відчутти, що Комар, поміщуючи матеріали на актуальні теми з українського канадського життя, займав нейтральну позицію.

Поруч політичних карикатур міжнароднього значення, найбільше уваги присвячено було життю найновішої на той час іміграції українців спричиненої Другою світовою війною. Можна думати, що це було тому, що редактор Комара М. Левицький був одним з цих імігрантів. У Комарі знаходимо також гумор та сатиру, що спрямована на нові явища у житті українців в Канаді, а саме часті конфлікти поміж комуністами і некомуністами та поміж "новоприбулими" й "староприбулими" імігрантами. Ці конфронтації набирали подекуди досить драстичних форм та кінчалися навіть

взаїмними фізичними нападами. Про одну таку подію згадано в Комарі так:

У Вінніпегу відбувся брехливий доклад кореспондента... Кравчука про пасливе життя в ССРСР. На докладі були й українці некоммуністи. Доклад покінчився бійкою, яку спровокували коммуністи.⁴⁷

Цю подію, поруч поданої інформації, ілюструє також карикатура побитого доповідача, коммуніста П. Кравчука.

На іншому місці Комар наводить іронічні поради для старих і нових імігрантів у Канаді й США. Тут паралельно поміщено для одних і других ряд "порад" таких, як наприклад:

Для Старих: Не приймайте скитальців на помешкання з малими дітьми...

Для Нових: Той хто вас сюди спровадив, має вам дати харч і мешкання так довго, доки ви самі схочете. Тож сидіть у нього, відпочивайте, а про працю навіть не думайте.

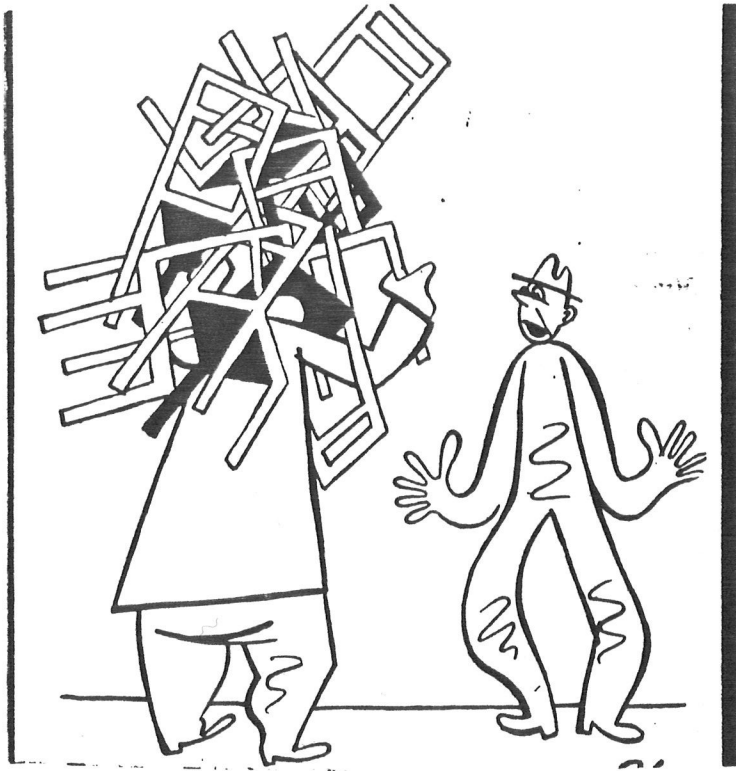
Для Старих: Старі і хворі професори й мистці повинні теж іти до 'шапи' працювати. Пропагуйте цю думку серед ваших знайомих. Це допоможе нам розбудувати свою науку і мистецтво.

Для Нових: Критикуйте і висмівайте на кожному кроці громадське життя місцевих українців. Цим ви напевно здобудете їхню пошану і симпатію.

Для Нових: Політикою ви можете й повинні тут займатися. Поясніть місцевим українцям, що тільки ви і ваша політична партія працюєте для визвольної справи. Якщо ви не належали досі до ніякої партії, то заложіть нову. Це навіть вигідніше. Станете відразу лідером.⁴⁸

Звертаючи увагу на щоденне життя, Комар висміює наївні побоювання "старих" і "нових" імігрантів, що одні другим стоять на перешкоді успішному розвитку особистої кар'єри. Про ці почування, в Комарі створено таку влучну карикатуру:

Ви куди пане редакторе?

Додому на обід.

????????

То бачите боюсь, щоб хто з новоприбулих редакторів не засів мені редакційного крісла.⁴⁹

Хоч Комар старався всебічно розважати гумором та сатирою широке українське канадське суспільство, то все таки журнал проіснував не цілий рік. З припиненням Комара зникла українська канадська гумористична періодика на двадцять п'ять років. Цю прогалину подекуди заповнював і заповнює журнал Лис Микита, редакція й видавництво якого знаходяться в США. Тому, що Лис Микита здобув собі в Канаді чимале число передплатників та принагідних читачів, він часто поміщує також матеріали, що стосуються канадського життя. Одначе канадська тематика в цім журналі зарепрезентована тільки малими фрагментами українсько-

канадського суспільного життя. Все ж таки в Лісі Микиті знаходимо не раз цікаві і дотепні спостереження на сучасні канадські теми. Так наприклад, в одному числі Ліса Микити читасмо інформацію про правдиву подію в Канаді:

В Торонті якраз вийшов з друку 'Словник чужослів' Павла Штепи. Ось декілька прикладів, які не потребують коментаря:

брат /москвин/	-	псубрат;
важко	-	вагітно;
вождь	-	провідник;
фюрер	-	вождь німецький;
Йосафат	-	Сафат;
постскриптум	-	ДП /дописка/;
Росія	-	Московщина, Кацапщина, Мордва;
сука	-	псиця;
юдофоб	-	жидожер- і т.п.

На титульній сторінці зазначено, що автор П. Штепа є членом УВАН і НТШ. Відразу пізнати! 50

Щойно в 1975 році у Вінніпезі був знову оснований журнал гумору під оригінальною назвою Канадун. Редакцію, що складалася зі студентів Манітобського університету, очолив Д. Фаркавець. Перше число Канадуна / кишенькового формату/, розійшлося швидко по Канаді. Журнал заімпонував багатьом своєю незалежністю. Зацікавлення журналом викликало у деяких і те, що він був двомовним. Отож Канадун був першим двомовним українсько-англійським гумористичним журналом в Канаді. Гумор Канадуна був здебільш загального характеру. Журнал притримувався засади не входити в персональні полеміки. Однак Канадун часто заставляв читача вглибитися в ідею написаного. Так наприклад, у журналі створена "Одиннадцята Заповідь":

Хвали дурня всім серцем своїм і всією душею своєю і добре тобі буде жити на цьому світі! 51

На іншому місці Канадун вказує на політичну нерішучість української іміграції. В одній карикатурі, Нік Канадун,⁵² в роздумі над уявною картиною визволення України, не знаходить належної відповіді на свої запитання. Він, ставши переможно поміж трупами ворогів роздумує словами українського національного гімну:

А от, припустім, усі вороженьки згинули як роса на сонці...⁵³

А тоді що?⁵⁴, запитує колючо маленька свинка, яка Ніка Канадуна часто супроводить.

Партійне, організаційне та церковне роздрібнення українців висміює така карикатура:

Добре собі сину запам'ятай цей момент! Так ось виглядає український мільйонер... Мільйон функцій за пару центів.⁵⁵

З огляду на те, що Канадун ще не припинив свого існування, то важко зробити якісь висновки про його роль серед гумористично-сатиричної української літератури в Канаді.

Як бачимо з наведеного огляду, жанр гумору та сатири від самих початків, становив важливу частину української канадської літератури.

Значення гумористично-сатиричної творчості для суспільства відчувала значна кількість українських канадських письменників та поетів. Тому з під їх пера появлялися деякі твори цього жанру, хоч загальне спрямування їхніх письменницьких проявів було в інших жанрах. Наприклад, Іван Ирщений написав коротку драму під назвою Комедія. Продуктивний письменник, Дмитро Гунькевич, який писав багато також з життя в США, залишив для канадських українців дві драми — Клюб Суфражисток і Манівцями. Багато писав в жанрі гумору та сатири Семен Ковбель. Він був автором трьох драм: Вірна сестра то золото, Делегація до Раю та Дівочі Мрії. Петро Хомляк написав невелику драму, На роздоріжжі, Михайло Стечишин написав цілий ряд байок, які пізніше були видані книжкою під назвою Байки. Семен Їжик видав анонімно свої гуморески та фейлетони, зібрані в книжці під назвою Сем Шило пише.

Поруч названих тут творів, на сторінках тогочасної преси, в журналах, календарях, та альманахах знаходяться цікаві короткі вірші, фейлетони, політична та релігійна полеміка, афоризми та анекдоти. Безліч цих дрібних гумористичних писань було спродуковано тими, які не вважали себе письменниками-гумористами.

Саме ця дійсність ще більше підкреслює, що гумор та сатира були важливою частиною української канадської літератури на протязі всього її існування. Цілий процес творення цієї літератури, виразно вказує на те, що в житті людини серйозне завжди тісно пов'язане з комічним.

Гумор являє собою невід'ємну, важливу частину життя кожного суспільства. Темі про важливість комічного в житті одиниць і цілих суспільств присвячувало увагу вже ряд дослідників. Так наприклад визначний французький дослідник комічного Г. Бергсон зазначає таке:

Наш сміх це завжди сміх групи... Щоб зрозуміти сміх, ми мусимо вкласти його до первісного оточення цебто до суспільства...⁵⁶

Це спостереження можна віднести також до українського суспільства в Канаді. Гумористичний персонаж, Вуйко, який є об'єктом цієї праці насправді являється сміхом групи, і він від початку до кінця тісно пов'язаний зі суспільством.

Р О З Д І Л І І

ПРИСТОСУВАННЯ ВУЙКА ШТИФА ТАБАЧНЮКА ДО КАНАДСЬКОГО ДОВКІЛЛЯ.

Яків Майданик — це письменник гуморист. Сатиричні моменти в його творах знаходимо дуже рідко. Для того, щоб переконатися на скільки переважає в творчості Майданика гумор над сатирою, подамо тут одну з дефініцій гумору. Її оформили В.М. Лесин та О.С. Пулинець для Словника літературознавчих термінів так:

... художні твори різних жанрів, у яких смішне в житті зображається в беззлобно-добродушному, жартівливому тоні. Цим гумор відрізняється від сатири, для якої характерне цілковите заперечення й різке осміяння зображуваного. Коли сатира висміює корінні, важливі в житті людей негативні явища, — гумор піддає осміянню здебільшого часткові недоліки загалом позитивних явищ, окремі смішні риси у хороших людей.⁵⁷

Герой Майданика, Вуйко, як побачимо з аналізу його творів, вповні вкладається у категорію гумористичних героїв літератури.

Для аналізу вибрано зразки трьох різних жанрів творчості Якова Майданика:

- 1/ Серії рисунків текстами зі збірки Вуйкова Книга;
- 2/ Драматичний твір Манігрула;
- 3/ Короткі гуморески зі збірки Вуйко Ш. Табачнюк.

1/ Вуйкова Книга

Перше видання цієї книжки здійснено у Вінніпезі в 1930-му році.⁵⁸ В цій збірці містяться серії карикатурних рисунків з відповідними текстами у формі монологів та діалогів. Поруч рисунків з текстами, які відносяться до літературного персонажа Вуйка, тут ще знаходимо деякі карикатури загального характеру. Книжка нараховує вісімдесят чотири сторінки великого формату. Вона поділена на три частини:

- 1/ Вуйко Штіф Табачнюк; його пригоди та переживання.
- 2/ Наша Мері.
- 3/ Карикатури /деякі без тексту/.

Цей поділ не дотримується графічного розміщення поодиноких тем. Так частина "Наша Мері" та "Карикатури" знаходяться переважно в тих місцях книжки, де потрібно виповнити порожнє місце для збалансування загального графічного вигляду цілої книжки. Вони не мають ніякого відношення до літературного героя, Вуйка. Хоч книжка має ще підзаголовок "Річник Вуйка Штіфа...", вона появилася як річник тільки раз. Щоправда, друге її видання здійснено в 1974 році в Саскатуні, коштом "Українсько-канадських історичних видань" і нараховувало дев'яносто сторінок, цебто друге видання було поширене. У цій праці будемо користатися тільки другим, поширеним виданням. Всі рисункові оповідання тут мають характерні для Вуйка

назви, такі як: "До Канади саком-паком"⁵⁹, "Як Штіф з Айришом файтувався"⁶⁰, "Байбел забив штих в Штіфову голову"⁶¹, "Вуйко Штіф вчить адвоката розуму"⁶², "Вуйко Штіф премієром"⁶³, які ілюструють цілу плеяду подій та пригод Вуйка в Канаді. Ті частини Вуйкової Книги, де головним героєм являється Вуйко, нараховують тридцять три оповідання. Вже самі назви оповідань та їх хронологічне упорядкування згідно перебігу життя героя, вказує на цілеспрямованість автора. Письменник намагався представити Вуйка від перших днів прибуття до Канади аж до "смерти".

Вуйкова Книга починається з того, що Вуйко, символ багатьох до нього подібних імігрантів, покидає своє село, дружину, малого сина та рідню й пускається в подорож за океан. Вже від перших сторінок можна зазримити в цих гумористичних оповіданнях, що автор передає правдиво життя події. Як звісно, такі виїзди за океан, відбувалися дуже часто в атмосфері болючої розлуки зі сімєю та рідним краєм. Подекуди це піддавало матеріял для письменників, які у своїх літературних творах передавали цей трагізм, драматичність та смуток.

З рисунка Якова Майданика відчувається зовсім протилежний ефект представленої сцени розлуки емігранта. Зворушливий, сумний момент відтворений тут у формі карикатури доповненої текстом діалогу, викликає у читача сміх. Карикатура ділає на читача відсвіжуючо, бо вона виконана в простих, легких лініях без зайвих деталей. Цими простими лініями карикатури, Майданик представляє свого

літературного героя як безжурного, усміхненого, який вирушає в далеку невідому подорож в бадьорому настрої. Найбільш комічного до цього додає плач курей та kota. Вони наплакали за емігрантом Стефаном цілу калюжу сліз.

64

Важливий момент, який прикметний для письменника-гумориста це те, що він творить і представляє читачеві серйозну, часто драматичну або і трагічну подію у веселій, добродушній, оптимістичній формі. Цими прикметами позначені всі рисункові оповідання Вуйкової Книги. У яких би то не було важких, неприємних, безвихідних обставинах, Вуйко майже завжди вивязується так, що залишає читача в добрім, веселім настрої.

Погляньмо більш детально в яких саме обставинах, в цих оповіданнях, Вуйко опиняється. Вже в першій серії рисунків бачимо виразно одну з прикмет української національної вдачі. Це індивідуалізм. Ця риса передана тут дуже лаконічно, зате ясно і переконливо. Читач вже від перших слів та ре-

чень створює собі уяву про типи людей, до яких належить Вуйко, який подорожує до Канади кораблем.

65

Вуйкова відповідь зажуреним, переляканим подорожуючим корабля: "Нех сі топит — або то твоя?...⁶⁶, вказує на його байдужість. Він не вмішується в події загального характеру, а зосереджується на своїх безпосередніх, короткотривалих розрадах. Саме це не дає можливості Вуйкові впору збагнути дійсну небезпеку. Сюди можна пристосувати відому українську приказку: "Моя хата з краю". Шкідливість такої життєвої філософії тут представлено досить переконливо. В даній ситуації кожному зрозуміло, що на випадок затоплення корабля можуть однаково потерпіти як власники чи команда так і пасажери. Катастрофа не розрізняє між "мій" і "не мій".

Далі, в цій самій серії рисункового оповідання, Вуйко, у формі коротенького монологу, представляє три важливі проблеми з життя українців.

Вуйко, вступивши вперше на Канадську землю, промовляє:

Еге — то це край десі дуляри по дорозі валєютси,
а мнеса як на великдень — ннати по чому горівка?⁶⁷

а/ "Еге — то це край десі дуляри по дорозі валєютси" — вислів вказує на те, що більшість українських емігрантів на початку масових виїздів була дуже мало поінформована про правдиві обставини в Канаді. Це ілюструє деяку наївність імігрантів відносно канадського життя взагалі та добробуту зокрема. Тодішній Австро-Угорський уряд не був зацікавлений у масовій еміграції своїх горожан й тому, з боку влади, не було потрібних, правильних інформаций про країни, до яких спрямовувалася еміграція. За таких несприятливих обставин, на поміч безпорадним переселенцям прийшов професор Й. Олеськів зі Львова. Він вже в 1895 році відвідав Канаду щоб особисто переконатися до якої країни і яких умовин їдуть емігранти з України. Й. Олеськів утримував дуже активну переписку з представниками уряду Канади і старався переконати канадських представників щоб набір емігрантів відповідно регулювати. Він часто звертав увагу на те, щоб не вербувати хаотично селян та заробітчан за посередництвом підприємств чи їхніх платних агентів.

Одначе складалося так, що пропозиції та старання Олеськова часто не знаходили відповідного зрозуміння серед канадських урядовців. Таким чином, разом зі щирими, працьовитими хліборобами, виїжджали до Канади різні заробітчани середнього віку як також і парубки з наміром позбирати доларів, що "валєютси по дорозі".

Це якраз і були ті заробітчани та парубки з яких в Канаді повстали "Вуйки" та "Джеки", як їх почали часто поміж собою імігранти називати.

В. Гавриш, один з українських канадських піонерів, згадує про ці початкові часи перших переселенців у своїх спогадах так:

Кожний з нас тоді був варт для Канади... Нас не приймали тоді з милосердя чи якогось співчуття, але прямо з виражування, що ми допоможемо заселити пусті та дикі степи й допоможемо розбудувати просторі незамешкані степи Канади.⁶⁸

Підтвердження думки В. Гавриша знаходимо і в праці В. Кей, дослідника поселення перших українців в Канаді. Він наводить, наприклад, таку цитату з листа представника тодішнього канадського уряду⁶⁹:

Після приїзду до Лембергу я зразу зустрівся з професором Олеськовим... Я йому пояснив, що ми не спонукуємо якраз філантропічні засади. Бо на таких умовах як він представив, ми можемо отримати достатню кількість найбільш відповідних британських емігрантів. Однак, він припускав, що першорядність галицьких емігрантів для нас виплатиться бо вони найліпші хлібороби на світі призвичаєні до найвжчих обставин і напевно будуть посідати ті землі які дістануть до розпорядження.⁷⁰

Олеськів не помилявся коли запевняв, що українські хлібороби будуть пильнувати ті землі, які їм буде урядом Канади забезпечено. Ці імігранти, хоч зазнавали часто великих труднощів, отриману землю не тільки успішно культивували, але і постійно пильнували. Інші обставини були в Канаді для тих, що приїхали тільки на заробітки, часто з наміром скоро повернутися додому. Про долю цих заробітчаних згадує В. Чумер у своїй книжці Спомини.

Він свідчить про тодішні обставини так:

...А були й такі, що подобали собі мійське життя, тут вони й лишилися...і заробивши пару долярів при будовах каналу або на залізниці,... на зиму вертали до міста бо іншого дому вони в Канаді ще не мали — там й зимували. І з таких бездомних, творився український пролетаріят в Канаді... І наочорнішу або найтяжшу працю виконували українські робітники. Іншої роботи вони не могли вчепитись бо мови не розуміли.

Шукати праці в містах приїздили ще й ті бідні 'вуйки' і слово 'вуйко' стало патентованим між нашим робітництвом через довгі часи...Бувало, що до містів напхалося так багато наших ось тих 'робітників', а для всіх роботи не було, то ходили вони вулицями гурмою і цим звертали на себе увагу чужинців. З цього навіть вийшло англійське слово, 'пур галішен'...71

Одним з таких імігрантів якраз і є Майдаників літературний персонаж Вуйко.

б/ ...а м'яса як на великдень — 72

В цій коротенькій фразі схоплений економічний стан, що заставляв багатьох шукати ліпшого життя. Це символічне зображення простого селянина чи заробітчанина, який часто перебував в нужді та недостатках і не рідко також голодував. Тому тут вислів Вуйка про достаток харчів викликав у читачів почуття комізму. Цей простий імігрант мусів на власні очі переконатися, чи таки справді було в Канаді всього достатком, а зокрема, харчів. Тому монолог Вуйка викликав іронічний сміх, який, без сумніву, одним із прийомів авторового гумору. Перші враження з канадського життя, для деяких імігрантів були приємною несподіванкою. В оповіданні "Пайонір" зі збірки Вуйко Ш. Табачнюк читаємо такі спомини про тогочасні обставини:

Акурат пядесят років як я приїхав сюди, то не до Канади а до раю божого... А бігме правду кажу, лише послушайте: -Двайцять хлібів за кводра, штири центи за павн найліпшого мяса, сімдесять пять центів кварта горівки...Черевики по дулярови...сорочки по кводрови...Йди до рестевранту, там дістанеш,...що можна їсти і пити...і все то за 15 центів...

А коло сіенарського стишїня, була різня худоби і свиний. Мясо десь висилали, а ноги, голову і утробу вивозили і скидали до Ред-риверу. Ая!⁷³

Але спомини про працю та заробітки звучать вже по іншому:

З роботами всіяко бувало, часом є, а часом не було, але як є голова на карку то робота все найдеся. Простому робітникови платили по десять центів на годину, майстрам і форменам по 15 і 20 центів... В зимі не було робіт то правда, за то відпочивалисьмо при теплім байштоку, грали голої, та розповідали всякі байки і пригоди. Нас мешкало в одні дво-руміві шанді дванайцять як апостолів і одна місїс що варила, прада і облатувала нас, за два долари в місяць, через цілу зиму.⁷⁴

Як бачимо, на початку свого перебування в Канаді Вуйко, по своїй простій селянській вдачі, цікавиться тільки найбільш сутєвими для нього справами: хлібом щоденним і особистою розвагою.

в/ ...ннати по чому горівка?⁷⁵

Майданик, здається, не випадково поставив заголовок до цієї серії: "До Канади саком-паком". Вуйко забирає зі собою до Канади давню національну слабість, а саме: нахил до горілки або п'янства. Про цю рису національної вдачі не раз вже писалося. Наприклад, Н.Я. Григоріїв, бувший професор етнографії в Празі, в своїй праці Українська національна вдача писав таке:

'Злочини, як убивство, розбої, грабіж, тощо, були дуже рідкі. Щодо вад, п'янство можна б узнати як загальне. Не лише мужчини, навіть жінки в крадих домах пили горілку, наливку тощо.⁷⁶

В. Січинський у своїй праці Чужинці про Україну наводить слова Жан Б. Шерера - автора Аналів Малої Росії:

Українці це рослі, сильні люди, привітливі й гостинні, ніколи нікому не накидуються, але й не зносять обмежування своєї особистої свободи. Невсипущі, сміливі і чесні але - трохи мають нахил до п'яцтва.⁷⁷

Далі Січинський цитує К.Я. Гільдебрандта і наводить ще такий приклад:

...козацькі жінки теж такі відважні, підпивають доброго хмелю, заглядають до чарки, а працювати кажуть чоловікові.⁷⁸

Майдаників Вуйко також келішком не погорджував. Навпаки, цілий ряд його "троблів" /Вуйків вислів про неприємні пригоди/, був спричинений якраз алкоголем. П'янство, що висвітлюється в багатьох гуморесках Майданика, було справжнім лихом деяких імігрантів. Тодішня молода українська канадська інтелігенція, а з нею і автор Вуйка, пробували це негативне явище поборювати. З якими труднощами вони зустрічалися при своїй усвідомлюючій праці, можна дізнатися з мемуарної літератури. Так, наприклад, у Літописі Українського Канадського 60-ліття про цей період згадується так:

В тих готелях, в пул-румах починалася перша 'освіта' наших бідних українських імігрантів. При шклянці пива, при келішку горілки ширилась та 'освіта' аж до часу, коли в кінці розв'язувалася розбиттям голови кільком отими буками або вибиттям зубів.

Молоді наші парубки гуляли як дикі коні по степу... А чи не в тямці ще нам оті забави чи весілля, де мусіли бути на сторожі полиці перед тими дикими Дже-

ками, як їх тоді називали? А чи не були такі випадки, де на весіллі побили декого до смерті, чи порізували ножами?... В таких то обставинах, як ось ті, почали одиниці робити стрим отому всему гуляйполю... І так крок за кроком, невсипушою працею...вдалось оте гуляйполе ліквідувати, давши їм до зрозуміння, що чейже вони не є дикі звірі чи якісь дикі ботокуди, а люди. Рік за роком, завдяки тим товариствам, згідливе імя Галішен можна було чути все рідше, а в кінці оте імя зовсім загинуло, як і пропали ті, через котрих те імя нам прищиплювали.⁷⁹

В. Чумер у своїх Споминах, доповнює опис цієї невідрадної дійсності так:

Над тою молодіжю, а то і старшими не мав ніхто контролі. На наукові сходиони вони не приходили ні до церкви не йшли. У вільні часи пють в готели, а неділями по цілих днях грають в карти на станції. Не було случаю підчас публічних забав, в саях чи на весіллях коли появляться ті "гултпаки" аби вони там не устроїли неприємної верзії. Дуже часто поліційні амбулянси возили як баранів тих "галішен бойс" до арешту і тримали їх до другого дня на переслухання. І це не були кримінальні справи, а попросту за глупу буйність не один дістався на поліцію... Тоді на сторінках раних новинок в англійських щоденниках писалося на першій сторінці великими буквами: 'Бонч оф галішен бойс вер арестед'; або, 'Поліс амбуланс вас бизі ляст найт'; або, 'Біг файт ат галішен веддінг'.

Ось така кляса і характери між українськими робітниками наносила сорому цілому нашому загалови в Західній Канаді і трудно було добратися до них аби їх було зцивілізувати. Бо найбільше тих молодиків опинилося в Канаді без батьківського догляду; зробивши гроша уживали сваволі у повному значінню слова. І з таких 'гільтаїв' складалася перша група тих тоді так званих 'галішен бойс' робітників в Західній Канаді.

... Ці бурлаки не дуже то рвалися йти чи належати до просвітного товариства. Це для них виглядало марнованням часу. І вони далі трималися 'робітничої' культури: пили, гуляли і в карти грали.⁸⁰

Беручи до уваги таку невідрадну ситуацію та поведінку багатьох імігрантів, не диво, що з тридцяти трьох оповідань Вуйкової Книги вісімнадцять рисункових оповідань відносяться до теми про алкоголізм.

Вуйко починає життя в Канаді з найважчої праці. Першим його zatrudненням була виснажуюча фізична праця при будівлі залізниці. Він починає тут свою "кар'єру" охоче і робить таку заввагу:

Я як роблю то роблю, як сидю то сидю, як сплю то сплю, а як пю — ой то пю.

81

Представники підприємства, які надглядають за робітниками та будівлею залізниці, виявляють вдовolenня з Вуйкової завзятості та охоти до такої важкої праці.

Прапедавці погоджуються з Вуйковою настановою так довго як він завзято й віддано працює. В моменті, коли Вуйко стає у проводі виправданого протесту з причини невідпо-

відного харчування робітників, відносини до нього з боку працедавців драстично міняються і його негайно звільняють з праці. Щойно тоді Вуйко вперше на практиці переконається, що справжньої волі для всіх нема ніде, навіть у Канаді. Він констатує це непримне явище своїм коротким коментарем:

Дзізус крайц, — то така фрі контра?...

82

Тоді, виспівуючи популярної на той час пісні "Ой Канадо, Канадонько, яка ти зрадлива", Вуйко пускається пішком вздовж залізниці, шукати іншої праці. І так він опиняється у Вінніпезі. Вуйко безробітний але настрої в нього бадьорий, оптимистичний. Тут він словами власної пісні передає свої радісні очікування:

А це тобі Маніпег, лацо віски й пива кег.
Краянчики і гишки, ань-цвай, Штіфе, лиш
чеши. 83

Для підсилення оптимізму та самовпевнення, Вуйко пише негайно листа своїй дружині в Україну. В листі він

зовсім не нарікає на своє безробіття чи інші недостачі.
Навпаки, він захоплено вихваляє Канаду:

Кохана кобіто Євдохо! Нема то як Канада — бігме
ну. Що дне великдень, гезьди, а менажа чилі борт
форст клес, та де-де, хто видів таке в старі контрі.
Шмаркачі кличуть не вуйку. А баци — містер. Сі!⁸⁴

В оповідані "Великодний притрафунок" автор вка-
зує як багато можна втратити через келішок, що наповнявся
без міри. Як звісно, довгими віками на Україні Великдень
було найбільше свято в році.

85

В оповідані, контрастне поєднання горілки, в'яз-
ниці і Великодня викликало у читачів несмак і погорду.

Тепер Вуйко серйозно застановляється над своєю
поведінкою і приходить до важливого рішення. Передумавши свою ситуацію, він переконується, що зміна на кра-
ще може наступити тільки тоді, коли з ним у Канаді була б
його дружина Євдоха. Ось так Вуйко про це роздумує:

Небо вона там а я тут і на який гатунок при-

цегавесь, Штіфе? Євдохо кобіто, кохане моє,
треба те суди змухувати.⁸⁶

Так і сталося. Євдоха приїхала. Але вона, в нових обставинах, швидко змінилася до невпізнання. Спершу зауважуємо зміну зовнішнього вигляду. Євдоха змінює свою одягу, в якій приїхала з України, на модну канадську. Коли Вуйко робить їй завваги відносно коштів, тут вона виявляє і зміну свого характеру та твердо обстоюючи свої права злісно і вульгарно відповідає чоловікові:

Шареп, кажу, кнуре старий. Ти знаєш же се
Канада.⁸⁷

Тут автор передає моменти зі суспільного життя, де вказує на зміну у родинному відношенні. Бачимо, що за швидка асиміляція може, в даному випадку, принести більше турбот ніж користі. Одночасно стає явним, що Вуйко вже собі засвоїв дещо з писаних і неписаних законів Канади. Він зрозумів, що дружини бити не вільно, отож приймає це як капітуляцію і тільки ностальгічно згадує про минулі часи:

Гм, — якбито в краю, я би ї сфіксував, але найно
я віплю і їдь дістану, тоди я з тобов, місяць,
Табачнюк, побалакаю — о — побалакаю впорядку.⁸⁸

Одначе ці вуйкові монологи погроз залишаються тільки пустими мріями. Він знає, що за бійку з Євдохою його можуть покарати навіть ув'язненням. В Канаді про такі родинні відносини, як їх навіть Євдоха описала в листі перед своїм виїздом до Канади, йому залишилися тільки спогади:

Коханий мужу Штіфане! Як єм си довідала жи є від тебе лист і риципіс, то як єм зачела шулети по силі за поліцейом аж єм учула ті бебехи відбиті цось ми востанний раз бив якис їхав до Канади, таким си втішила.⁸⁹

В іншій гуморесці розповідається як Вуйко ще раз потрапив до в'язниці, але на цей раз вже не сам, а з цілою гурмою своїх приятелів. Буйність та неприборканість такого типу людей показана в карикатурах, де ця група імігрантів проходить містом, повертаючись з тюрми. Вони навантажені бочками пива та пляшками горілки. В такому вигляді, з криком та співом Вуйкова група переходила вулицями й звертала на себе увагу співгорожан. Щоправда, такі випадки не зупиняли Вуйка від опіки про сімю. Він знаходить працю при каналізації. Тут, в оповіданні "Як Штіф з Айришом файтувався", Вуйко не дотримав місцевого звичаю, де боротися дозволено тільки голими руками — п'ястюками. Він про такий звичай ще не знав і тому приступив до бійки з лопатою в руках. Вуйків противник, помічник при копані каналу, переляканий такою несподіваною поведінкою, тривожно вигукував й називав Вуйка вбивцем. За цей промах Вуйко знову потерпів: його відразу звільнили з праці. В цьому оповіданні автор підказує, що:

а/ Коли людина працює в групі то треба бути в дружніх відносинах зі всіма. Вуйків помічник спричинив сварку тільки тому, що Вуйко працював дуже скоро, незважаючи на нарікання помічника, який не встигав дотримуватися такого темпа праці.

б/ В чужому оточені, в нових обставинах треба старатися не порушувати існуючих звичаїв, щоб не потрапити в неприємні конфлікти.

В оповіданні "Штіф дістає поучення" бачимо, що

"життєва школа" з попередніх Вуйкових пригод вплинула на нього позитивно. Після пригоди з розбійником, який набив Вуйка за те, що він, шукаючи за працею, мандрує без грошей. Вуйко здивувався поведінкою грабіжника, який йому подарував доляра. Тому він починає роздумувати і так до себе говорить:

Ади — в краю єк здибле бом христинина то наперед заріже і тоді шукає за грішми, а в Канаді дифренц. Видит жи нема центів то самий дасть чоловікови на прожиток бо видит же тра ще й до того дасть фayne поученє. Нема то єк Канада — такой зараз вібираю якесь цивілізишин ци натурізишин папери і му канадіяном до самої смерти — аби я так здоров.⁹⁰

Після цієї іронічної події, Вуйко доходить до висновку, що в Канаді, хоч і не легко жити то всетаки ліпше як було вдома.

Завдяки своїй завзятості та сміливості, він знаходить нову працю, де незабаром стає "форменом", цебто одним з надглядачів над робітниками. З цієї серії рисунків під назвою "Штіф форманом на генку" бачимо, що:

а/ Вуйка вже легко приймають до праці.

б/ Його здібність та витривалість привертає увагу зверхників. Він виробляє у них для себе довір'я і його винагороджують більшою відповідальністю, а разом з цим і більшою зарплатою. Вуйка підвищують на позицію наглядача над робітниками.

в/ Незважаючи на те, що його підвищено до наглядача робітників, Вуйко дбає перш за все про особисті вигоди. Тут можна навести приказку "Недай Боже з Івана пана". Вуйко забуває, що вчора він протестував проти поганого харчування, і сьогодні виступає проти своїх бувших товаришів по праці, щоб придобритися своїм зверхникам у підприємстві

чи щоб всім показати, що він вже начальником. Вуйко стає дуже строгим. Робітники виявляють незадоволення з його поведінки промовляючи:

Мой, це свиня а не форман.⁹¹

г/ Хоч Вуйко виступає вже досить самовпевнено, то всеж таки він ще не готовий виконувати керівну позицію.

В оповіданні "Штіф за газду і за пана", знаходимо Вуйка в досить сприятливих, економічно стабільних обставинах завдяки несподівано отриманій спадщині. Це Джим Смит перед смертю записав на Вуйка цілу велику ферму. Однак Вуйко на отриманій землі не може довго всидіти, бо він приїхав до Канади на заробітки, а не для хліборобства. Тому Вуйко продає ферму за десять тисяч доларів й вияснює своїм сусідам, чому він так швидко позбувається її:

Панови газди! — Я міркую продати цю фарму і піти в місто, бо я звик до політики, — я такий чоловік — сі?⁹²

На рисунках бачимо комічну ситуацію, яку створює Вуйкова поведінка. Хоч Вуйко вже в дорогому, елегантному одязі, він свого простацтва закрити не може. Найкраще фінансовими і бізнесовими справами, захотів швидко помножити своє придбане майно. Він рішається на спекулятивну інвестицію на біржі збіжжя. Тут, замість забагатіти, він втрачає всі гроші, зароблені з продажу легко набутої ферми.

93

Як бачимо, Вуйкові не вдалося стати ані "паном", ані "газдю". Автор хотів показати, що ані гроші ані дорогі одяги не допомагають, коли людина не має відповідного знання, яке здобувається школою або довгим життєвим досвідом. Цього всього Вуйкові бракувало, як бракувало також багатством іншим імігрантам. Передусім це був брак досвіду в спекуляції. По втраті всіх грошей на біржі збіжжя Вуйко сам признається до цього говорячи:

Так ми щось шептало, що твоя...Штифе, не до крісла, — а голова не до антиресу, ферштен?⁹⁴

Після такої невдачі, з нужди Вуйко наймається до праці у фермера. За деякий час він повертається до роботи на залізниці, де йому знову запропоновано бути надглядачем завдяки його попереднього досвіду. Життя Вуйка вже дечого навчило і він став більше обережним. Цей раз він свою функцію надглядача виконує у згоді з робітниками і без зайвих конфліктів. Крок за кроком Вуйко усвідомлює свою поведінку на стільки, що, за народнім звичаєм, навіть готується перед Великднем піти "віпрашатися". Вуйко заходить до людей та інституцій,

з якими не жив на протязі року у згоді. Ще перед вирушенням на цей важливий обхід він міркує так:

Кажім с'як і так треба піти і віпрачатися з во-
рогами бо як меш свічене яйце їсти?⁹⁵

Слідкуючи, куди Вуйко заходить, бачимо, що він має стосунки з різнородними людьми та організаціями. В оповіданні "Буцім тилігенція" він відвідує продавця, з яким попередньо побився за ковбасу; заходить до правника, якого, як він признається, "обкладав кольками". Завітав Вуйко також до Січових стрільців, які не хочуть нічого простити поки він не впишеться в члени організації. Заходить він і до комуністів, до редакцій газет, до пана професора, і, вкінці, опинюється в залі, поміж ширшим збором людей. Тут Вуйко скромно просить всіх прощення і цей його акт втішає зібраних. Всі відносяться до нього зразу з пошаною, а він знаходить велике задоволення.

В гуморесці "Штіф чирманом на мітінгу", Вуйко звертає на себе увагу своїх земляків і його вибирають на голову великих зборів. Під час його головування збори перемінилися у хаос і люди порозходилися з криком та галасом, неосягнувши жодного результату. Показується, що Вуйко хоч "зіхав Канаду дурх"⁹⁶, не зумів перевести зборів.

Для ролі провідника і для громадської праці, Вуйко не має ані належної освіти ані відповідної поведінки і етики. Тому, виконуючи ролю вибраного на зборах провідника, Вуйко приносить для громади більше лиха ніж добра. В оповіданні переконливо ілюструється, що громадська праця ви-

магає відповідних людей, а не таких Вуйків.

В серії "Штифові іменини", Вуйко не може зрозуміти чому він отримав в дарунку на іменини свинячу голову.

97

Він не певний, чи це якийсь символ, натяк на деякі прикмети його характеру, чи це тільки дарунок для їдження. Рисунок передає дуже наявну схожість рисів обличчя Вуйка з виглядом свинячої голови в дарунковій коробці. Порівнюючи таку схожість, читач відразу може завважити, що свиняча голова не на "гиски", а являється символом прикмет вуйкової вдачі. Ось так громада оцінила його провідництво.

Іншим разом, у сні, приходять Вуйкові надхнення організувати в Канаді власне військо, щоб король слухав його голосу. Це серія рисунків під назвою "Штиф гетьманом в Канаді". Головна думка заключається в тім, що сон і дійсність — це два відмінні явища. Що колись відбувалося на Україні не обов'язково можна успішно продовжувати на чужині. Ця серія, досить вдала критика багатьох

одиниць і політичних груп, які, без належного знання і оцінки реальних обставин, витрачали час та гроші на мало ефективні справи. Показується, що не Вуйкові за гетьманування братися. З історії України знаємо, що дуже часто якраз індивідуальні стремління висувати себе на відповідальних провідників, спричинювали роздріблення сил, а тим і поразку.

Коли Вуйко стає безробітним довший час, він пробує щастя навіть грою в карти. В серії "Фамелія" розповідається про його спроби такого заробітку.

Брався Вуйко і за проповідування Біблійних писань. Здавалося, що він цілковито і на завжди віддався для цього діла. Одначе бвдосі вдалося його переконати повернутися до своєї релігії. Він щасливо навертається до своєї церкви й весело відсвятковує Різдвяні свята у великому товаристві та з колядниками. Він тішиться, що його вирятувала дружина бвдоха.

Вуйко відвідує також театральні вистави. Він настільки не ознайомлений з театром, що йому часом важко оволодіти своїми почуваннями. Забуваючи про те, що перебіг подій на сцені є тільки мистецький виступ, він, у своїй добродушності, кидається на поміч "покривдженому" акторові. І так Вуйко на сцені театру спричиняє бійку з акторами, які відіграють ролі негативних персонажів. Це перепутання театального виступу з дійсною життєвою подією Вуйка на стільки дезорієнтує, що після бійки актори театру змушені його вигнати зі залі.

Перебуваючи в лікарні, Вуйко без вагання дораджує навіть лікарям та медсестрам.

Іншим разом він намовляє та переконує фермерів купити машину, хоч він на механіці мало що розуміється. Коли машина перестала працювати, тому, що випалила вже всю бензину, Вуйко став безрадним. Він признається, що взявся знову не за своє діло:

Небось Штіфе машиніста а не понімаєш ані ніц,
-темнийєсь як табака в розі, шкода жи те люди
мають за якогось дштіфранта а ти сарако не-
здаль, що хібаби.⁹⁸

Пробує Вуйко "навчати" також вчителів. Про це розповідає серія "Цалий світ не має розуму". Він радить дітям в класі не слухати вчителя та не дати себе намовити, що Земля обертається навколо своєї осі, та кругом сонця. Яків Майданик, як вчитель за професією, був свідком незнання і подібних виступів поміж батьками та вчителями. Майданик показує цією пригодою, як часто важко було поборювати неучтво Вуйків.

Щоб іти в крок з цивілізацією, Вуйко собі купує авто. Вже сама іронічна назва серії "Машина не має розуму", вказує якраз на те, що не машина, але Вуйко повинен вживати розум. Машина, як бачимо, їде і цим сповняє зовсім свою призначену функцію. Одначе свою нездібність кермувати авто, Вуйко звалює на "дзилізо мирзенне".⁹⁹ Те, що він не вмів їхати автоматом і тому спричиняє випадки, він розуміє по інакшому і тут знову виявляє свої риси характеру і розуму. Вуйко відноситься до машини неначе б то до якоїсь живої істоти, яку треба провчити за непо-

слух. Він, у приступі безконтрольного гніву, розбиває авто сокирою.

Замітна кульмінація життєвих осягів Вуйка настає тоді, коли його вибирають послом до парламенту. Хоч він цілком не орієнтується в політиці, то все таки, чомусь часто за неї береться. Зрозуміло, що бути членом парламенту вимагає відповідної поведінки, орієнтації як в процедуральних справах так і в політичних та господарських. Вуйко таких кваліфікацій не має і тому його репрезентація в парламенті доводить до цілого ряду неприємних конфліктів. Його поведінка в парламенті стає настільки нестерпною, що поліція змушена насильно Вуйка викинути із засідання. Хоч Євдоха пробує тримати Вуйка від політики на віддалі, прикованого ланцюгами вдома, то він все таки вважає свої поступки правильними і просить Євдоху дозволу повернутися до парламенту, стурбовано говорячи:

Євдохо таж май розум бо я посол аце все політика
пусти май підү поседзене скінчити.¹⁰⁰

Вуйкова Книга закінчується оповіданням, у якому Вуйко вкінці потрапляє до "Неба". Майданик, закінчуючи пригоди свого літературного героя, якраз у цей спосіб хоче показати, що багато дечого з поведінки Вуйка не одобрюється як на "Землі" так і на "Небі". Вуйко і далі зовсім не дбає про свою поведінку. Він і в "Небі" не дотримується основних правил доброї поведінки; його мова часто вульгарна. Він поводить себе емоційно і грубо навіть перед авторитетом самого св. Петра. Стоячи, перед св. Петром, Вуйко не вважає потрібним скинути з голови шапку. Зі святим він розмовляє по вуличному: "Гало Піт! ¹⁰² Святий Петро його повчає: "Скинь кашкет. Ти де в готели?"¹⁰³ Чорти, які стоять поруч, зривають з Вуйка шапку. Він обурюється і лайливо вигукує:

Я з тобов свині не пас. Ти хруню кашкет віддай бо зараз вот тут троблів нароблю.¹⁰⁴

Петро здивовано, але спокійно каже:

І де ти небоженьку такий виховався? В Австрії чи то в Канаді тобі входило але не тут.¹⁰⁵

Іншими словами, поведінка Вуйка мусить змінитися.

Кожна людина помиляється, але не можна аж до смерті не звертати уваги на свої негативні сторінки життя. Тут св. Петро, що, за традицією, виступає як суддя, поведінки Вуйка не одобрює. В дійсності, життя та поведінку кожної людини осуджує її оточення. Людина як член суспільства мусить змагати до кращого.

Як видно з наведеного огляду Вуйкових пригод, цей

персонаж дбав про найрізноманітніші справи, але найменше уваги присвячував самовихованню. Незважаючи на це, все таки Вуйкова поведінка змінилася. А на зміну його поведінки, що вказувала на поступове пристосування до обставин і довкілля, вплинуло якраз саме довкілля.

Хоч спершу Вуйко намагається своєю поведінкою підкорити собі довкілля, однаке це йому не вдається, бо воно не суто українське, а загально канадське та ще й міське.

Не зважаючи на те, що процес Вуйкового пристосування довготривалий, і нераз видається навіть підсвідомим, то все таки він постійний і наслідки його поступово позначаються на поведінці Вуйка.

У процесі пристосування знаходимо Вуйка і в драмі Майданика, Манігрула.

2/ Манігрула

Важливим, хоч невеличким, твором Якова Майданика є комедія на одну дію, зі співами і танцями, під назвою Манігрула. Цей драматичний твір, тридцять сторінок малого формату, вийшов вперше в 1915 році¹⁰⁶, а друге видання появилося в 1926 році.¹⁰⁷

Комедія Манігрула була призначена для аматорських драматичних гуртків. Сама назва твору, походить від слова "емігрант", яке по народньому українськи імігранти в Канаді пристосували до своєї вимови і казали "манігрант", а звідси і "манігрувати". Відтак той, хто емігрував називався "манігрула" або "манігрантка". Така народня, zdeформована назва пізніше набрала підцінюючого емоційного забарвлення і вживалася в зневажливому значенні серед старшої іміграції на означення новіших імігрантів. Таке поділення на "старих" і "нових" імігрантів, часто означувало навіть незамітну часову різницю поміж ранішими і пізнішими імігрантами. В одній карикатурі зі серії рисунків "Наша Мері", Майданик влучно схарактеризував такого "старого імігранта" ось як:

І світ крутиться тай перевертає ся догори ногами,
а наша Марія Періг аж за оден рік перевернулася на
Мері Поридж. По українськи забула, а по англійськи
yes i no.¹⁰⁸

Тема цього драматичного твору — якраз деякі епізоди з життя таких "старих" і "нових" імігрантів в Канаді.

Манігрула появляється в часі, коли найбільше зросло число "Вуйків" та подібних типів – "Джеків". Майданик, звертаючи увагу на проблеми з життя імігрантів, вживає подекуди поруч гумористичних засобів також гострої сатири. Зображені події, як і в інших оповіданнях, побудовані на правдивих, тодішніх життєвих обставинах.

У комедії, Манігрула, Вуйко виступає під прізвиськом Пиріг. Автор у поясненні про "Дієві особи" описує цю постать так:

"Штіф Пиріг, літ 45, типовий канадійський вуйко".¹⁰⁹
Дещо більше згадує Я. Майданик про цього літературного персонажа в одному з інтерв'ю.¹¹⁰

Поодинокі сцени цієї комедії розвиваються природньо. Важливі життєві турботи представлені тут неначе б мимохідь. У Манігрулі, Майданик звертає увагу на такі проблеми:

- 1/ П'янство.
- 2/ Байдужість і лінивість.
- 3/ Безперервні бійки.
- 4/ Наївність.
- 5/ Недбале виховування дітей.

Проаналізуємо тут детальніше всі ці частини.

1/ П'янство.

Яків Майданик підкреслює цю проблему тим, що пляшка не сходить зі сцени під час всього виступу. Всяке тут діло починається і кінчається алкоголем. Алкоголь спричинює імігрантам довги, чим погіршує економічне та суспільне становище багатьох з них.

Тут алкоголь спонукує всі бійки та непристойне поведження. Алкоголь приводить до того, що ці люди не бачать границь поміж шкідливим і корисним. Тільки деякі одиниці пробують усвідомити загальне. Устами позитивного героя, Петра, автор передає такі різкі, сатиричні зауваги в моменті гострого діалогу:

Джек: Що, ні? Ю бичу лай, жи був би хтось забитий.

Петро: Через таких-во така біда в Канаді. Через таких наш народ всюди понижають. Такі Джеки приносять ганьбу для нашого народу. Він має то за гонор коли його полісман провадить...Порядний хлопець чи порядна дівчина ніколи не піде межи ту зграю, що розвалює собі голови, де провадяться різні деморалізації, а радше піде чи запишеться до якого товариства. Бере участь в життю просвітнім і політичним. Словом: стає в ряди суспільности...

Штіф: /перериває/. Буде, буде! Я вже видів таких порядних тай вчених. Такий якось то приходив мені льоти продавати як ти.

Явдоха: Чогож ти їхав до Канади, як ти такий порядний?¹¹¹

Петро обороняє свої погляди до останнього. Ця Петрова завзятість впливає на Штіфа позитивно. Вуйко в самім кінці драми, після арешту Джека та Джана, не відкидає Петрових поглядів. Вуйко тут припускає думку, що зауваги Петра корисні. Така несподівана реакція Вуйка вказує на добрі плоди щирої Петрової боротьби з недоліками цього типу людей.

2/ Байдужість і лінивість.

Вся комедія висвітлює життя групи людей, які сидять без праці, хоч самі знають, що працю можна б знайти якщо б за нею шукати. Вуйко, який назагал любить працювати, дорікає Джекові за його безділля:

Штіф: /злосний/ А ти чо, як прийде літо, валяєшся цілими днями по місті? А ти негоден з веснов записатися тай десь виїхати в роботу, так як другі роблять?

Яким: А ви чо такі Штіф? Таже знете в місті все чоловік випе шкляночку зимного пива, ну, не без того би ся часом батлина не зявила. А в поли, знаєте, цього вже нема.

Майк: Хто хоче пса вдарити, то бука знайде, що то говорити.¹¹²

Єдиний хто в цій групі людей, окрім Петра, заробляє який-небуд гріш, це малий дев'ятилітній Нік. Він збирає пляшки по смітниках і продає.

Лінивство цієї групи людей доходить до такої міри, що вони посилають дитину, щоб їм принесла пляшку горілки.

3/ Безпереривні бійки.

Бійка поміж Петром й рештою групи є кульмінацією комедії Манігрула. Якщо слідкувати за розвитком поодиноких сцен, то можна переконатися, що Петро виразно обстоє позитивну сторону життя. Натомість проти нього діє ціла група, яка реагує на все примітивно та спонтанно. На їх погляд, все спірне, мусить бути вирішене бійкою. Так наприклад, Фрид попросив Кейду до танцю без дозволу Джека — це причина до бійки. Петро беззлобно пояснює, що потрібно поводитися пристойно, менше пити та гуляти, більше дбати про школу й виховання дітей та корисну працю. Ці погляди Петра так само стають причиною до бійки. Яків Майданик в однім інтерв'ю висловився про ті часи та таких не амбітних людей так:

То була така доба. Тільки й було того спорту, що зразу билися. Небезпечно було перейти на — віть дорогу бо зараз зачіпали й били.¹¹³

4/ Наївність.

Ця наївність представлена в творі в різних аспектах. Як бачимо, група людей висиджує без діла; всі п'ють, грають в карти, співають, гуляють та б'ються. Цей наївний спосіб очікування кращої долі через безділля, приносить єдиний результат, а саме, більший занепад. Найвиразнішим прикладом наївності є та частина, де Штіф рішається піти до голярні. Він про це розповідає:

Вийшов Яким тай каже: 'Пійдіть Штіф тай підголіться, та підемо нині до фортиграфії. Завтра я буду писати лист, тай пішлемо до краю.' - Послухав я дурнисько тай пішов. Приходжу, посадили мене на таке крісло, що лягається, тай щось булькнув до мене. А я кажу: ес! Намочив він мені голову, а потім знов щось сказав, а я кажу ес! Ей дивлюся, а цей розбив мені яйце та мені на голову. Ех, як не зірвуся, та до нього: Воцумерія, Джан?!...Сів я знов, тай міркую: ото ми небоже, обсмішиш, що небуду міг межи люде показатися...Скінчив він тай каже: 'Орайт, Джек'.- Встав я дивлюся до люстра і самий себе не пізнаю. Кажу вам, о десять літ молодший!...Знаю же тре' заплатити а тут як на збитки не маю дрібних десять центів. Виймив я п'ятку, тай дав. Той пішов до каси і відтіль приносить мені два долари й пів. Наробив я крику, зачав садити 'му гелів, а тут прилетіло двох, тай мене за ковчир, та на двір. Ше вибачте якийсь копнув ня в дверях.¹¹⁴

Отже, як би Вуйко замість прогаяного часу при картах, горілці та забаві присвятив трохи уваги вивченню англійської мови, ціла сцена в голярні не мусила б закінчитися так соромно. Вуйко міг би скористати зі знання англійської мови для швидкої орієнтації, корисної для щоденного життя. Він бачить свою помилку, але вже запізно. Наука для нього приходить кошовно. Вуйко жалусь своєї поведінки промовляючи:

А най 'го колера возме з його голенням!
Послухав дурного тай сам дурний зістав.¹¹⁵

5/ Недбале виховування дітей.

Малого Ніка мама частує келішком горілки й пояснює:

На синцю, налийся, тай nebude тебе в середині боліти.

Нік: /Пе і кладе чарку на стіл. Штіф починає нову колію/.¹¹⁶

В іншій місці, Петро дорікає Явдосі:

От видите! Замість посилати дитину до школи, то він йде батлі збирати, а як доросте то піде та-кож на галю.¹¹⁷

Нікова мама, Явдоха, роз'ярено Петрові відповідає:

Зась тобі від моєї дитини! Я йому мама, а не ти!
/Гладить Ніка по голові/... Агій якесь наслання на мене, чи що?¹¹⁸

Отже дитина — свідок і жертва всіх шкідливих подій, які відбуваються довкола неї. Це, безумовно, мусить залишити негативні наслідки на малому Нікові. Майданик посередництвом таких деталей вказує на те, що майбутні поважні проблеми в поведінці молоді починаються від недбайливого або неправильного виховування ще з раннього дитинства. З такої молоді могла виростати тільки нова генерація "Вуйків" та "Джеків".

Комедія Манігрула сповнювала на той час важливу ролю. Вона була цікавою для багатьох. Її приходили побачити на сцені як ті, на яких було спрямоване вістря гумору, так і ті, які допомагали позбутися вуйкоманії. На скільки такі виховні праці мали значення, можна переконатися хоч би з того, що сьогоднішня молодь, в більшості нащадки тих іммігрантів, яких було висміювано на сторінках газет та сценах театрів, вже не зуміла б навіть пояснити, хто це були "Вуйки" та "Джеки". Про таких

"героїв українського суспільства в Канаді вже давно не чути.

Бувший учень Якова Майданика Ф. Паламарчук, який добре пригадував собі цю добу української іміграції в Канаді, висловився про Манігрулу так:

Його праця 'Манігрула', знаєте, на той час, була часто виставлювана на сцені і віддавала свою велику роботу. То була така коротенька Майданикова комедія, але немає уяви як вона тяла по тих наших неславних Джеках та Вуйках. Сьогодні ачеї ніхто не може цілком доцінити цієї роботи... Майданика ще належно не доцінено. 119

Поруч писаного слова, Майданик, як маляр та карикатурист, присвятив "В альбом піонерам" також рисунок — карикатуру, яка зображувала вигляд тодішнього парубка "Джека".¹²⁰ Цей рисунок передає докладно для історії, уяву про войовничих, неприборканих, обдертих "Джеків" та "Вуйків". Карикатури подібного характеру були дуже важливою частиною гумористичних творів Я. Майданика. Для комедії Манігрула такі рисунки були докладним описом костюма та вигляду артиста. Такий вигляд "героїв" гумористичних творів навряд чи спонукував кого небудь до наслідування. Радше навпаки, таке зображення викликало сміх, а тим самим засудження поведінки таких людей, яких зображувала карикатура.

Для такого гострого висміяння негативних типів суспільства, вживається в карикатурі часто якнайбільшого порушення естетичного вигляду зображуваної особи.

Парубок "Джек" вихвалюється: "Били мене а я їх".¹²¹

Якщо розглядати поведінку Вуйка в комедії Манігрула з погляду його еволюції то він знаходиться ще цілком у стадії безустанних конфліктів зі своїм оточенням. Одначе, з аналізу твору Вуйкова Книга бачимо, що Вуйко проходить постійну еволюцію пристосування до канадського оточення. Цей позитивний розвиток його характеру висвітлюється ще краще в оповіданнях, які появились збіркою під назвою Вуйко Ш. Табачнюк.¹²²

3/ Вуйко Ш. Табачнюк.

Ця багато ілюстрована збірка оповідань Майданика вийшла друком у 1959 році у Вінніпезі. Хоч у збірці присвячено сорок чотири сторінки для рисункових гумористичних оповідань, то вони є тільки передруком з попередньої збірки, Вуйкова Книга. Тому для аналізу візьмемо з цієї збірки тільки нові оповідання, а саме:

- 1/ "Як Штіф пустив електрику до хати".123
- 2/ "Як Штіф перехитрив Скачмена".124
- 3/ "Штіф ратує партнера в клопотах".125

Всі три оповідання можна вважати за приклад тих обставин, у які потрапляє Вуйко на протязі довгих літ життя в Канаді.

- 1/ "Як Штіф пустив електрику до хати".

Яків Майданик показує тут Вуйка в прикметній йому формі наївності та нецтва. Одначе ми бачимо, що Вуйко пораз частіше і сам завважує свої помилки й пробує на них вчитися. Оповідання представляє три важливі риси Вуйкового характеру:

- а/ Вуйко ще далі наївний;
- б/ Вуйко пробує пристосуватися до цивілізації;
- в/ Вуйко признається до помилок і виправдується.

Відносно наївності Вуйко засвідчує сам, що він кермувався такою "логікою", коли вперше хотів електрифікувати свою хату. Він каже:

... це діялось в 1915 року... Виглядало мені, що це проста робота, лиш прибити чи прикрутити цвячками до стіни, вже готову плиту, на стелю так само прикрутити той порцеляновий кружок — закрутити лямпочку, потиснути кнопку і най собі горить.126

Що ж до другої риси, Вуйко пояснює, що це його власна думка впроваджувати в життя новизну так, як багато інших людей робить. Вуйко радіє з досягів розвитку технології й передає свої почування так:

Думаю, не буду більше бадруватись з нафтовою лампою але потисну на стіні кнопку і електрична лампа засвітить. Не тра тобі ні сірника, лиш подуши кнопку.¹²⁷

Далі, у зв'язку з помилками Вуйко відкрито й самокритично вказує на свої недоліки при згадці про минулу активність. Він так розповідає:

Правда не раз в молодших літах я виправляв різні башкети, та дурниці, що як подумаю, тай соромно робиться, за самого себе. Не було тоді культури в моїй голові.

Правду каже Явдоха. Вона жінка, але бачу, що багато мудрійша за мене. Але я єї не признав рації-бо готова баба назвати мене дурнем. А ти любий читачу тай крайнчику не думай що я і тепер такий. Ні. Життя за 40 літ мене багато обтисало.¹²⁸ /Підкреслення Д.Ф./.

Це "обтисання" Вуйка, цебто засвоєння трохи культури і цивілізації з нового оточення, як можна бачити з багатьох прикладів, проходило найрізнішими дорогами у найрізніших обставинах. В цій збірці Вуйко представлений в багатьох різноманітних ситуаціях. Він шукає праці як молодий імігрант. Так в оповідані "Собі Піт", Вуйкова хата і готель, це вагон вантажного поїзду. Був Вуйко і "релистетником" — продавав хати та землю. Мирив він людей та парував молодих і старших. Вів "Інформаційно — метримоніальним бюро", брав участь в суспільнім житті, розповідав про минувшину. Вуйко пробував щастя також як письменник та поет але це йому вдається найменше, хоч він про свої твори високої думки. В Гумористичнім календарі

Вуйка знаходимо приклад його писання. Вуйко пише ось такий вірш, з якого він сам радіє й себе вихвалює за свої здібності:

Веселе дерево
Весело грає:
Кінь над берегом
Хвостом махає.

Кисле яблуко
смак кислий має:
Стерня його коле,
А він її лає.

Пилип біжить,
Іван доганяє:
Медвідь у лісі
Дерево ламає.

Пилип кричить,
Іван співає:
Дійна корова
Молоко має.

Вуйко Штіф, поет.

-Ну, і хтоб сказав, що я не можу верші писати. А люди в Канаді й не знають сараки, що живого Шевченка мають! 129

Був Вуйко у своїм житті також "шумекером", цебто шевцем, а також пробував бути ворожбитом. Він зашептував недуги і цим "лікував" людей. Вуйко старався здобути собі навіть славу доктора, лікуючи хворих у такий ось спосіб:

Входить до хати, дивиться, а Василь Штрой лежить на ліжку, та несамовито йойкає: здуло йому живіт, мов у бика на пасовиську!... Штіф натовк чіснику, посолив, намочив дегтьом, поклав то на шматину, ще помачав дегтьом і приклав то все Василеві до пупця на животі. А тепломір той ветеринарський тримав у руках та робив ним круги у повітрі довкола Василя. 130

Практикував Вуйко дещо і дентистику. Для цього вживав він шевське приладдя й направляв зуби так:

Прийшов і Джан Штрінг. Моцні зуби мав! Як зачав Штіф рвати йому зуб, то кліщі на двоє переламав. Взяв чізел — і чізел розколовся на двоє. Але Штіф є майстер до сего фаху! Взяв лан і прив'язав зуб

Штрінга до дверей, та як потягне, а двері геть з одвірками вивалилися і впали на хату, ще й Штрінга вдарили по ногах! Прибігла Євдоха, що саме прала у другім румі, та як вхопить тачілко та бух! ден-тисту по плечах, та по голові. Дісталось і Штрінгови.¹³¹

Завдяки різноманітних Вуйкових "притрафунків", як він називає свої пригоди, пристосовування до канадського оточення проходить чим раз гладше, без різних переживань та конфліктів. Вуйко стає зрівноваженим. Він доростає і своєю поведінкою засвідчує важливі зміни. Ці зміни полягають в тому, що Вуйко вживає чим раз менше фізичної сили для вирішування спірних питань щоденного життя. Замість сили він тепер вживає частіше розуму. Такого Вуйка ми вже знаходимо в оповіданні під назвою "Як Штіф перехитрив Скачмена". З цього оповідання стає ясным, що Вуйко ще не може позбутися своєї прикметної наївності. Він рішається купити в місті хату, але без поради з дружиною, Євдохою, та сином Ніком. На велике Вуйкове здивування вия виявилось, що він зробив дуже погану інвестицію. Це неприємне положення Вуйка найбільше ускладнюється тим, що він вже дав власникові хати великий завдаток. Вуйко розуміє поважність такої помилки і признаючись до вини каже:

І тут почалися нові троблі. Ще готов жінки позбутись через хату. Бачу самий, жи дистрикт паршивий і вона має троха рацію.¹³²

Вуйко вже не такий впертий як колись. Він воліє компроміс замість сварки. Отож починає свою невідрадную ситуацію обмірковувати й старається знайти задовільнючий вихід з трудного положення:

Пішов я до голови по розум. Думає, думає,
тай придумає.¹³³

Після того як нові "купці" запропонували власникові хати багато більше грошей ніж Вуйко, власник приймає пропозицію щоб Вуйкові повернути завдаток. Вся "стратегія" Вуйка полягала в тім, що він намовив своїх приятелів, щоб вони запропонували власникові за хату більшу суму грошей як та, на яку була згода з Вуйком. Він задоволений, що йому вдалося так легко перевести свій задум в життя. Вуйко про це згадує:

...Я вдавав заклопотаного та став шкробати голову. Бачу, що здорово бреше, ну але я теж брешу, і виходить, що будемо обидва сквер.¹³⁴

Вуйко щасливий, що приятелі допомогли і щиро їх за цей рятунок угощає:

Вечером я поставив на столі батлю, прийшли патнери а за ними і баба Передерчиха, тай розпили на здоровлєчко...Патнери виручили так, що тисячка не пропала бо совість не без добрих людей.¹³⁵

Він збагнув через цей досвід ще одну таємницю свого нового оточення, а саме, осягнути постановлену мету треба за всяку ціну. Вуйко бачить, що можна вийти з різних несприятливих обставин, якщо вживати хитрощів. Він від цих пір вже ніколи не повертався до войовничого, крикливого, пияцького та конфліктами переповненого життя. Такого, цілковито переродженого Вуйка, ми бачимо в оповіданні "Штиф ратує патнера в клопотах".

Тут Вуйко виступає як людина зрівноважена, розсудлива, вирозуміла та охоча допомогти іншим в труднощах, і навіть без жодної винагороди за свою працю. Вуйко відчуває самовпевненість та пізнає свою вартість серед приятелів.

Він радіє з такого прихильного відношення до себе, завважаючи:

'Галов вуйку Штіф' закричали в голос, тай зробили для мене місце. Зараз бесіда перейшла на більше поважну тему, бо рахувати всі мене уважають за богача тай таки мають пошанівок для мене, бо коли хто має які троблі або притрафунки, то зараз приходять до мене за порадою. Я довго не засиджувався в готелі, бо мав здібати свою Явдоху в Ітона...¹³⁶

Як бачимо, Вуйка шанують і люблять його присутність. Йому навіть уступають чемно місце коло стола в готелі. Зміна у Вуйка виявляється і в тому, що він тепер вже не хоче довго затримуватися в готелі. Це дуже поважна зміна в поведінці Вуйка, якщо пригадати собі попередню ситуацію, де "патнерка", горілка та бійки колись займали в його житті перше місце. Від тепер, готель для Вуйка існує вже тільки як місце, куди заходить тільки принагідно і то на короткий час. Він навіть виправдується чому саме зайшов до готелю. Він розповідає:

Я був в місті, тай зайшов вібачте за слово, до готелю для своєї потреби, тай при нагоді здібав ту веселу компанію.¹³⁷

Зміну закримічуємо також в тім, що його вже не кличуть "вуйком" але дійсним ім'ям:

Справа Штифана не така, що можна в двох трох словах розказати...¹³⁸

Звертання до Вуйка, як до Штифана, а не Штіфа теж акцентують переміни характеру бувшого "Штіфа". Він стає поважним "Штифаном". Це неначе символічний цикл Вуйкового життя: від Стефана — пересічного селянина, до Штіфа — стурбованого заробітчанина та Штифана — шанованого громадянина Канади. Ця зміна форми імени — Стефан — Штіф — Штифан, що наближується до бувшого Стефана, замикає життєвий цикл

Вуйка. Насправді, в глибині душі, Штифан — канадець це Стефан — українець, який у наслідок обставин змінив свій "зовнішній" вигляд, щоб стати менше помітним, і так пристосуватися до канадського ритму життя. Вуйко виявляє своє щире ставлення до заклопотаного знайомого, якого він раніше не дуже то поважав. Вуйко каже відкрито, чому то він цього знайомого не долюблював:

Хотяй він був мій партнер, але я не дуже його любив, бо вже де ми були і забавлялися, то я мусів брати 'бек сіт'. Всі звертали більше уваги на Танасія чим на мене, і це мені не подобалося, і я побільшій часті букував від него.¹³⁹

Виявлена готовість до допомоги комусь, від кого він попередньо "букував", вказує, що Вуйко придбав шляхотну рису характеру. Він хоче допомогти ближньому. Переборює в собі заздрість та відкриває серце для своїх суперників. Доказом його доброзичливої настанови, допомогти іншому в біді є відмова від винагороди за прислугу. Вуйко категорично застерігає:

Не тра мені твої плати, я не є жадний чіп-гай, і на такі зарібки не спускаюся.¹⁴⁰

Більше того, Вуйко дозрів до того ступня, що навіть до-раджує всім:

А поки що тримайтеся цупко. Та уважайте аби вас хто не конєрував.¹⁴¹

Канадизм "конєрувати", який походить від англійського "corner" в контексті Вуйкової поради приятелям, означає пересторогу щоб їх ніхто не загнав до "безвихідного кута". Отже Вуйко, як людина з досвідом, остерігає і навчає обережності інших. Такі поради тепер приятелі та знакомі сприймають з респектом.

Цей момент в житті Вуйка є переломовим не тільки для нього самого але і для багатьох інших йому подібних. І так починається завмирання "Вуйкоманії" та "Джекоманії" як негативного явища в житті українського канадського суспільства.

З наведеної аналізи бачимо, що Яків Майданик не залишив свого літературного героя назавжди в його "троблях". Тим, що Майданик дав змогу Вуйкові усталізувати своє життя, він показував, що при добрій волі можна досягнути позитивну перемену і добро. Такий тон гумористичних творів Майданика, викликав чимале зацікавлення серед ширшого громадянства. Таке симпатичне, підбадьорюче завершення пригод Вуйка було найбільш ефективним посередником добродушної, беззлобної критики поведінки і стилю життя багатьох українських імігрантів.

4/ Засоби гумору у творах Якова Майданика.

Для досягнення комічного Я. Майданик вживає кількох мистецьких прийомів, які можна в основному поділити на дві категорії:

- 1/ Рисунково-карикатурний прийом.
- 2/ Мовні засоби

1/ Рисунково-карикатурний прийом.

У творі Вуйкова Книга рисунок-карикатура являється найголовнішим засобом гумору. Рисунок сповняє тут не функцію додаткової ілюстрації, але становить сам собою основну

частину художнього твору. Такий рисунок-карикатура, або часто серія рисунків, з відповідним текстом, передає у надзвичайно лаконічній формі творчий задум автора. Описова форма без такої ілюстрації вимагала б чималої кількості сторінок.

Рудолф Топфер, якому признають першенство за введення цього стилю в літературу, цебто "оповідань в рисунках" відомих під звісною англійською назвою "Comics", в одному з есеїв вказує на велике значення рисунка, коли пише таке:

Рисунки без текстів мали б невиразне значення. Тексти без рисунків не мали б ніякого значення. Комбінація обох створює певного роду новелю... Більшість людей буде звертати увагу на рисунки замість тексту. В додатку, рисункове оповідання промовляє головно дітям та нижшим класам суспільства цебто двом групам, яких найбільше надуживають. Для них якраз найбільше потрібно поступу.¹⁴²

Завдяки рисунковим оповіданням гумористичні твори Якова Майданика, від самого початку захоплювали читачів, як також і тих, що не вмiли читати. Ці твори витримали проби часу аж до сьогоднішніх днів.

2/ Мовні засоби.

Мовні прийоми в основному зводяться до цілеспрямованого застосування мішаних словесних елементів та іншомовних слів, чи використання вульгаризмів. Їх можна поділити на кілька груп. Для ілюстрації наведемо приклади з кожної групи:

а/ Суржик:

Кохані братя! Я вішукав в цім байбелі¹⁴³ жи ви рахувати дурні бо не понімаєте штихів ані главів, сі.¹⁴⁴

Отуж як скажу ес, то є ес! А як скажу но, то є но! Гальт чилі шареп означає стулити морду-і-ані пис--ферштен?¹⁴⁵

б./ Канадизми:

Ю санамаган крук губерман но ворк но моні, кводир
за пиво ту мац за бренді воцумерія віт ю? 146

Вони дрінк Дзян? Коман ю санамаган, лейзі богє-
дрінк! А як сі цураеш тойж цютабаку я вікліную бат-
лі! 147

в./ Іншомовні слова в українській вимові:

Гадей місец! Ю фєрштен кічин і фєрнис, а мі ворк
і дацол. Містир фєрштен нотінг в гавзі — гі орайт
фела авсайд — ю нов... 148

г./ Південно-західні діалектизми:

Бвдошко кобіто мила! Не бануй сарако а тішси- ти
знаєш жи я не спав під дурного хатов... Ідут га-
зди- а я що? 149

Вікуплю грунт і куплюси пару файних коний і му
іздив з жиндарами а майорко нех йде пішки... 150

д./ Здеформування слів через пропуск звуків:

...по вченому чилі по тилігентному... 151

Лавайсу містир Штіф! 152

е./ Вульгаризми:

Екстра геник номер '4' вобробисі до холєри.
Канадо, Канадо...! 153

Бодай тебе батлинонько сім літ дітько тріпав... 154

Шареп кажу кнуре старий... 155

Таких засобів Майданик вживає дуже часто. Наприклад, тільки самих канадизмів та іншомовних слів в українській вимові, лише в аналізованих тут творах, нараховується понад двісті. Щоб не переобтяжувати праці, список таких слів подається в Додатках.

Р О З Д І Л І І І

ОРИГІНАЛЬНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ВУЙКА ШТИФА ТАБАЧНЮКА

Гумористичний персонаж, Вуйко, представляє собою оригінальність в українській канадській літературі з таких поглядів:

1/ Літературний гумористичний персонаж і його оригінальна назва "Вуйко Штиф Табачнюк" були створені Яковом Майдаником і ним вперше введені в українську канадську літературу.

2/ Вуйко , як літературний персонаж, був створений на основі реальних життєвих досвідів тогочасної української іміграції в Канаді.

3/ Яків Майданик своїми гумористичними творами, в яких виступає літературний персонаж, Вуйко, започаткував новий жанр української канадської літератури. Цей вклад позначається послідовним поєднанням писаного слова з рисунком. Такий жанр був і є дуже популярний на Північно-Американському континенті і він послужив Майданикові основою для його творів.

4/ Як засіб гумору, мову переповнену канадизмами, увів в українську канадську гумористичну літературу теж Яків Майданик.

5/ Яків Майданик своїм гумористичним персонажем Вуйком, паралельно з гумористично-сатиричним журналом Кадилом, став співосновником гумористичного жанру в українській канадській літературі.

6/ Вуйко, це одинокий, найбільш популярний гумористичний персонаж, за посередництвом, якого провадилося поборювання компромітуючої поведінки багатьох українських імігрантів першої половини нашого століття.

7/ Про успіх і значення Майданикового Вуйка вказує і те, що був ще цілий ряд осіб, які пробували наслідувати Майданика. Вони надсилали до газет свої твори, підроблюючи стиль Майданика та його героя, Вуйка Штіфа Табачнюка.

Вуйко швидко здобував чимраз то більшу популярність. Різні переживання, пригоди та події, які відбувалися у Вуйка та серед його довкілля, відзеркалювали так реалістично поведінку багатьох імігрантів, що вони сприймали все, що відносилось до Вуйка як персональні справи і події. Внедовзі під впливом цього писання, вислів "Вуйко Штіф Табачнюк" набрав на стільки негативного звучання, що назвати когось "Табачнюком" вважалось великою образою. За таких обставин було цілковито виправданим, що навіть сам Яків Майданик часто не підписував своїх творів справжнім ім'ям, бо це значило висунути себе на небезпеку з боку "покривджених". Тому знаходимо в різних газетах і календарях не підписані "контрибуції" на тему Вуйка. Наприклад анонім поміщує в Народнім Загальнім Ілюстрованім Календарі свою особисту уяву літературного героя Вуйка. Це рисунок-кариатура під назвою: "Штіф Табачнюк в новім 'суті'. 156

Інший пише під ініціалами В.С. такі вірші:

Мученик Штіф

Задумався Вуйко Штіф
 Що має робити:
 Ой чи пити губерманську,
 Чи Бвдоху бити?
 Від напоїв ме боліти
 Голова і ноги;
 Ой деж би ся так подіти,
 Не мати тривоги.
 В літі пече і горячо,
 В зимі дуже зимно:
 О, ти Штіфе, ти ледачо,
 Тобі не догідно.

.....

Встань прокинсья, приберись
 Стань людинов раз,
 І за працю ти берись
 Із Бвдохов враз.¹⁵⁷

Знову ж у газеті Канадійский Русин під ініціалами Ш.Т.
 хтось у фейлетоні устами Штіфа Табачнюка "нарікає":

...Колись як не було тих казет, то було ліпше
 жити. Нарід був май моцнійший, ліпше їв, а те-
 пер шо? Ш.Т. 158

Яків Майданик в розмовах особисто підтвердив, що
 було декілька осіб, з якими він співпрацював, або знав
 про їхні спроби писати на подобу Вуйка. Це були такі
 особи як:

- Іван Зелез, який рисував карикатури з текстами.

- Стефан Фодчук, який писав короткі оповідання та
 видав у 1958 році власну збірку під назвою Дивні пригоди
Штіфа Табачнюка.

- Маріон Сохацький, співпрацівник Майданика. Він
 писав короткі оповідання, в яких виступав як герой Вуйко.

- Бен Сохацький, який був малярем і теж дуже добре рисував карикатури та допомагав ілюструвати журнал Вуйко.

- Петро Стиран, співпрацівник Майданика; писав короткі гуморески.

- А. Даркевич, був здібним малярем. Він ілюстрував багато гумористичних творів для різних видавництв. Часто свої рисунки підписував справжнім іменем.

- Михайло Даркевич, писав вірші, поеми та короткі оповідання, що друкувалися звичайно без підпису.

- Іван Новосад, надсилав до редакції Вуйка гумористичні вірші на різні теми.

Справжню перевірку автентичності авторства не підписаних творів зробити дуже тяжко тому, що свідки тогочасних подій та більшість авторів поодиноких творів вже не живе. Так само важко визначити точно коли, де і хто вперше почав називати деяких імігрантів словом "Вуйко" в зниженому, образливому тоні. До української канадської літератури слово-назва "Вуйко" увійшло у сполученні з іменем "Штіф Табачнюк".

Якщо взяти до уваги, що в українській літературі знаходимо дуже рідко твори, в яких мові є знижена лексика чи вульгаризми, то в нашому випадку, вже сама назва героя цих гумористичних творів викликала насмішку або

пониження. Ці три слова насмішливої назви "Вуйко Штіф Табачнюк" можна б коротко розшифрувати так:

"Вуйко"- людина незграбна, сплюх, пересиджує та марно тратить цілу зиму, наче ведмідь в барлозі; грубий в поведінці, простак, повільно думаючий, мало культурний, все вирішує фізичною силою.

"Штіф" — покірливо прийнята в Канаді нова форма імени, замість первісного. Це приклад швидкої асиміляції, дешевою зовнішньою формою, без глибшого розуміння дійсних обставин.

"Табачнюк"- той, що жує табаку.

Отже, вживаючи такої своєрідної назви для свого героя, як "Вуйко Штіф Табачнюк", Майданик сконцентрував у ній кілька негативних рис характеру. Тому якраз зручно і ефективно було критикувати недоліки посередництвом такого літературного героя.

Своєю оригінальністю Вуйко здобув не тільки загальну популярність, але став символом далекогосяжного значення. Це значення було в тім, що Вуйко чимало прислужився українському канадському суспільству позбутися небажаних "Вуйків" і "Джеків". Гумористичний герой, Вуйко, був на початку цього століття в Канаді неначе чарівним словом, яким можна було змінити людину.

В українським канадським суспільстві було багато людей, які вітали появу такої вдалої критики суспільного лиха, посередництвом забавного, добродушного гумору.

З бігом часу, коли "Вуйки" та "Джеки" майже зникли, прийшли на адресу Якова Майданика потішаючі слова признання за його вклад в українську канадську літературу та суспільне життя. Дуже влучно висловився М. Стечишин про ролю та значення Вуйка в своєму листі до Майданика. Він пише:

Своїм пропам'ятним 'Табачнюком' Ви виховали українців в Канаді: говорячи простою мовою Ви знищили 'хама', Ви внесли в українське життя проміння сонця в постаті культури, Ви перетворили людину-звірину в людину гуманності та шляхетності й за це Вам належить велика подяка й за це Ви залишитесь незабудним.¹⁵⁹

Боротьба за знищення "хама" не була легка. В деяких випадках це була зовсім безпощадна "війна" слів. На скільки було присвячено уваги виховному значені цих гумористичних творів, можемо збагнути з уривків гуморески "Троблі Штіфа Табачнюка з книжкарем". Це оповідання, ще один з яскравих прикладів іронічного та саркастичного гумору, який передає ясно всім "Табачнюкам", чого від них суспільство очікує. Вуйко в однім місці згадує про зустріч з "книжкарем", до якого він зайшов тільки для того, щоб купити смоли для насмолювання ниток. Тут Вуйко, крім смоли, дістав від "книжкаря" ще в додатку "лекцію":

Ага, смола, смола! Пішов я до книжкарні купити смоли... Голан, голан,- каже до мене книжкар. Хто ви є що так безлично, безхарактерно і не телігентно відворкуєте. Ю, шареп! Я містер Табачнюк. Знаний на всіх весіллях, на всіх хрестинах...був і при штімшудлі і в джилю сидів. Ни одного кичька віцідив, ни одну батлину випив, не одному зуби вісадив, ни одному голови розлупив тай тобі зараз буди юшка з носа, ти книжкарю востанний, ти дурисьвіте окаянний,- і туй, туй хотів кулаками всадити йому в ліхтарню, але він чогось всміхнув си тай каже:...Я шаную ваш гонір та старість вашу, але послушайте мене, молодого, то певно краспі дні для вас усміхнут ся...Кичок і батлина то пірше у него. Ох, Табачнюки, Табачнюки. Коби в мене сили, я би всіх

вас зібрав в одну рамію і закомандував: 'Схаменіть ся!' На кожній скалі виковав би: 'Схаменіть ся!' Руку блискавиці зловив би і на темнім небі написав: 'Схаменіть ся!' Голос всіх громів, голоси всего людства зібрав би в ехо 'схаменіть ся'. Схаменіть ся, відродіть ся і слідами мудрих ідіть, - учіть ся!

Учіть ся, вписуйтесь в читальні, товариства, купуйте білети, йдіть на представлення.

Я сидів затуманений. Перед собою виді купу книжок, кизет і ред цілий дримофонів...

Та я розумію вас пані книжкарь, але дайте мені смоли, тай фініш. Шьо ви на це, куме Шпилька?

Ваш до гробної дошки, Штіф Табачнюк. 160

Коли в Манітобі приготовляли в 1916 році голосування за закон тверезости, так звану, прогибіцію, то Вуйко також взяв активну "участь" в усвідомлючій кампанії перед голосуванням. В гуморесці "Штіф Табачнюк за барами" він пробує переконати людей про шкідливість такого закону:

Братя Галиціяни, вороги напосіли ся нам тринькаль відобрати!...О! Не думайте, братя, що я за се беру гроші, що гавкаю о тут до вас та збавляю груди. Всего щигульну батлю бренди дали ми на Манорці за мою бесіду, але тут розходить ся о вашу і мою шкіру...але вважайте прийшли до мене батендрі тай кажуть: Пані Табачнюку, йдіть межі свій нарід і кажіть аби жаден не дав хрестик за скасованєм бар...таж се кінчине світа, таж це антихрист приходить!...161

Такий забавний, але іронічний гумор мав свій вплив на читачів. Вислід таких завзятих Вуйкових "протестів" показався голосуванням. Закон був прийнятий. Газета Канадійский Русин подала після того таку інформацію:

Три місяці терезвости в Манітобі показують, що закон зробив своє. Кошти адміністрації закона менчі чим за часів пиянства. Мало хто виламуєть ся з під закона на фармах. Пиянство зменчило ся о 80 процент, а злочини о 53 процент. Безробіття майже нема...Театри роблять знамениті інтереси. 162

На скільки Вуйко вплинув на українців в Манітобі щоб вони голосували за прийняттям закону, встановити важко.

Одначе, беручи до уваги масове розповсюдження цих гуморесок поміж імігрантами, цей гумор мав безперечно велике позитивне значення в поборюванні п'янства.

Довголітній приятель Майданика В. Черевик, в інтерв'ю про Вуйка, згадує ці часи так:

Мені дуже приємно, що Вуйко Штіф Табачнюк жив і приносив нам розраду у тих важких початках. Ми, бувало, не раз як музиканти зустрічали всіляких людей по містах і фармах то всюди ми бачили людей, які любувалися з читання Штіфа Табачнюка... То вже не повернеться. Та це нічого бо Табачнюк зробив своє і то все. Я думаю, що кожний українець в Канаді щось знає про Вуйка Штіфа, хоч таких типів вже на вулиці сьогодні не зустрінете.¹⁶³

Подібно видвигає важливу роль Вуйка для українського суспільства М. Боровський. Він в інтерв'ю розповідає:

Абсолютно корисне. Багато людей може ще не розуміє повністю вартості цих творів, але вони відіграли дуже важливу роль у виховнім понятті. Дехто може не любити автора цих писань, але як би там не було, Табачнюк зробив своє. Гумор, це ж найбільш потрібне для кожного суспільства щоб воно розвивалося гармонійно. Гумор як та лиса в лісі, що проганяє шодня різну звірину і тим її робить спритною, швидкою, здоровішою. Треба дуже тішитись, що деякі люди, без винагороди, видали так багато труду на ці діла. Я не знаю чи існує яка небудь культурна нація, яка б не підтримувала та не розвивала талантових гумористів. А ми що!? Дав Бог і ми маємо. Навіть на іміграції...¹⁶⁴

М. І. Мандрика, дослідник української канадської літератури, в одній з розмов згадував про значення літературного персонажа, Штіфа Табачнюка, висловлюючи таку думку:

Постать Вуйка Штіфа Табачнюка виконує важливу частину української канадської літератури, а саме частину гумору. Це безперечно цікавий тип. Його значення підкреслює найбільше той факт, що ера тих "Вуйків" в Канаді цілковито закінчилася.¹⁶⁵

Надзвичайно цінний вклад зробив Вуйко у вихованні дітей і молоді. Ця група українського суспільства дуже швидко зрозуміла суть гумору Вуйка. Безперечно, поведінка Вуйка в його пригодах, так званих "притрафунках", викликала мало симпатій та охоти до наслідування Вуйкового стилю життя. В українських газетах появлялися передруки листів до редакцій, в яких діти та молодь виразно вказували на захоплення Вуйковим гумором. В цих листах можна читати таке:

Не відмовте в своїй прекрасній часописи помістити моїх школярських пару слів... Я маю 12 літ і ходив до школи і я мав 5. клясу англійську а 2. руську.

Тепер я просив Вуйка Штіфа Табачнюка щоби приїхали до Арран на жнива і десь нема по них чутки... А може они часом загорнули всі Календарі К.Русина тай подвигали ся та тепер де в шпитали. Вони то лакомі на дурницю... Перекажіть най приїздять до Арран сніг на желізниці прокидати, то зароблять своїй старенькій Явдосі хоть на черевики... школяр, М. Гусак, Арран, Саскачеван. 166

Інший, захоплений гумором Вуйка школяр, пише про свої спостереження в листі до Вуйка Штіфа Табачнюка:

Будьте вибачні сей раз же я ся осьміляю писати до Вас лист, бо я еще малий школяр четвертої кляси англійської, умію вже добре читати і писати і по руськи вже вимажу, що сам схожу і Ваші листи Вуйку читаю всі... Дуже люблю читати за Ваші трублі-ги-ги-ги-ги. І як вже має газета прийти, то я біжу на пошту. Я би і пироги покинув їсти, а про Ваші троблі борше бим читав. На Великодні Сьвята так я ся всьміяв, що аж мя попід груди боліло... Іван Мартишин. 167

В листі до редактора Канадійського Фармера читаємо таку згадку про цінну ролю Вуйка у навчанні дітей української мови:

ВПов. п. Редакторе:

Прошу вилишити імя мого батька з листи передплатників тому, що він вже не може цілий рік читати. Він хворий і лежить в ліжку.

Мені пригадується липень, 1929 року, коли мій батько отримав перше число Канадійського Фармера і в ньому був "Вуйко Штіф Табачнюк". Це зацікавило

й нас, дітей, і ми почали вчитися по українськи, щоб знати, що Вуйко Штіф каже. Батько отримував ваш часопис від тоді аж до недавна. 168

Можна припускати, що таких листів в різних газетах та журналах було б дуже багато коли б всі ті молоді читачі тих часів української іміграції, написали свою думку ще сьогодні про улюбленого Вуйка. Якщо взяти до уваги, що українське друковане слово висилалося з Канади до багатьох читачів Північної і Південної Америки та по інших континентах, то Вуйко був відомим серед українців по цілому світі.

Позитивне значення Вуйка було оцінено з перспективи часу. В парі зі зростаючим зацікавленням українською канадською історією, появилися також досліді літературної спадщини. Хоч до сьогодні ніхто ще не досліджував глибше гумор і сатиру української канадської літератури, то все таки про Вуйка та його автора Я. Майданика, знаходимо статті, рецензії та інші, загального характеру інформації. Так наприклад, Ол. Гай-Головко в огляді української канадської літератури під титулом "Українські письменники в Канаді" на сторінках Канадійського Фармера, помістив статтю про Вуйка та Якова Майданика. В цій статті автор говорить так про значення цих гумористичних творів:

Але найбільшої популярности в Канаді й Америці здобули Я. Майданикові написані ним Штіфові Табачнюкові гуморески... Нікому не хотілось бути подібному до Штіфа Табачнюка і його "партнерів" і вони помалу набували шляхетности, свідомости... 169

М. І. Мандрика в своїй англомовній Історії української літератури в Канаді, помилково представив Якова

Майданика разом зі Степаном Фодчуком як тих, які спільно творили Вуйка. Після виявлення помилки, Мандрика написав статтю до газети Новий Шлях, де дав оцінку праці Майданика, як справжнього автора оповідань та рисунків про Вуйка. М.І. Мандрика пише між іншим таке:

Небагатьом людям відомо, що в місті Вінніпегу... існує вже довгі роки Музей п. Якова Майданика, широко відомого творця безсмертного твору "Вуйка Штифа Табачнюка"... Він зробив його 'збірним типом' характерним для того часу. Пережив з ним багато клопотів і навіть небезпеки для свого життя, бо багато впізнавало й себе у відображенні 'вуйка'.¹⁷⁰

М. Марунчак в Історії українців Канади, нотує про Вуйка такий факт:

Кличем 'Вуйка' було- 'Сміхом поправити обичаї', а завданням- 'бути розрадою і потіхою цілого українського народу в Канаді, без різниці поглядів, культурного руху, переконань і т.п.'¹⁷¹

С. Мостовий в газеті Громадський голос в Америці, помістив статтю про літературну творчість Майданика, в якій каже, що:

Він створив тип Штифа Табачнюка, австрійського патріота з Галичини, який втілював в собі всі лихі сторони нашої першої іміграції...Майданик сатирою лікував погані сторони перших українських переселенців в Канаді і саме в тім велика вартість його творів.¹⁷²

У рецензії на нову книжку Я. Майданика Вуйко Ш. Табачнюк, Д.Я. Старух закінчує свій огляд цього твору цікавою рекомендацією читачам:

Хворим на нерви та нестравність раджу купити 'Вуйка Штифа Табачнюка', бо це ліпше, як медицина, коли, взяти на увагу, що сміх є теж свого роду великий лік.¹⁷³

П. Кравчук у значно односторонній праці, під назвою Українська література в Канаді, пише про творчість Якова Майданика та його літературного героя. Кравчук представляє Вуйка своїм читачам у крайньо негативному вигляді, хоч самому авторові він не дошкуляє:

Письменник створив узагальнений образ здеморалізованої людини, негідника Штіфа Табачнюка, який готовий зробити всяку підлість за чарку горілки чи кусок гнилої ковбаси...Яків Майданик допомагав боротися проти суспільного лиха...174

Приємною несподіванкою для Майданика була рецензія його книжки Вуйко Ш. Табачнюк в журналі Всесвіт на Україні. Автор рецензії, А. Науменко, дає признання авторові Вуйка та знайомить читачів з цим, далеким для них, літературним персонажем. Він представляє Вуйка так:

Вуйко Штіф- живий, реальний образ, він справжній син свого народу, з усіма притаманними йому рисами: оптимізмом, гумором і працьовитістю, соковитою мовою... З іронічною усмішкою пропонує він цілий набір засобів, завдяки яким можна розбагатіти. Він навчає своїх земляків, як жити, як позбавитися лиха, як робити бізнес...175

Поруч такої прихильної оцінки значення і ролі Вуйка для минулого, він залишився привабливим літературним героєм аж по сьогодні. Так, наприклад, вплив мови Вуйка, щоправда без вульгаризмів, можна бачити в збірці фейлетонів С. Їжика під назвою Сем Шило пише. Ці коротенькі гуморески передають найбільше комічного якраз за посередництвом мови, яка подібно як Вуйкова, переповнена канадизмами та діалектизмами. Так наприклад Сем Шило надсилає листа до редактора, в яким читаємо:

Містер Ридахтор!

Хочу Вам написати, жи дуже найс я мав Крисмес Голодей. Всьо було файно. Тільки я тепер хорую на стомек. А то знаєте від тих турків. Ходивім коледувати і вкужній хаті...давали їсти турка. Турки не лайкують віскі, а люди просили і я мусів кужного турка заляти одним шатом.¹⁷⁶

Ще іншим прикладом, що Вуйко поміж українцями в Канаді не відійшов в забуття, є журнал гумору та сатири, Канадун. Перше число Канадуна появилося в 1975 році, цебто понад шістдесят літ після створення гумористичного персонажа Вуйка. Ця подія вказує на цінну роль Вуйка в відновлені традиції гумористично-сатиричних журналів, бо літературний персонаж Нік Канадун — це "син" Вуйка Штіфа Табачнюка. Він, щоправда, змінив своє прізвище, але це йому не приносить ніяких труднощів у суспільстві. Нік Канадун, на карикатурнім рисунку в журналі Канадун, охоче приймає "вічний вогонь гумору" від Вуйка, але вже від самого початку відкриває свою негативну рису характеру, а саме, вказує на перевагу матеріялістичного над духовим. Він, беручи у свої руки смолоскип від Вуйка, промовляє :

О.К. Я той вічний вогонь понесу але скільки та штучка буде палити газоліни на тиждень?¹⁷⁷

Продовження Вуйком започатого діла підкреслює і те, що Канадунова дружина, Енні, у своєму постійному виступі, під заголовком "Полосканія Канадулі" користується їй добре відомою мовою Вуйка:

Гелов! Слава Йсу, і слава нам навіки, дір сестри у жіноцтві, не тільки у Вінніпегу, але і в Торонті, Саскачевані, на Брітиш Колуміях і ал овер!¹⁷⁸

Поруч того, що від Майданика переймають і продовжують гумористичний жанр наступні генерації, бачимо намагання суспільства зберегти і увічнити працю Майданика ще

в інший спосіб.

1/ Осередок Культури й Освіти у Вінніпезі придбав для своєї постійної колекції багато оригінальних та музейних екземплярів з архіву Якова Майданика.

2/ Відомий фільмовий режисер Г. Кучмій, створила документальний фільм про Вуйка та його автора Майданика. Цей фільм зроблений для Канадської Фільмової Ради. Цим він стане легко доступним для всіх канадців.

3/ Оригінали мистецьких праць Майданика стали цінними екземплярами приватних колекцій любителів мистецтва.

4/ Група молодих людей з Манітоби та Саскачевану перевидала в 1974 році Вуйкову Книгу. Про живе зацікавлення гумором поміж українцями в Канаді свідчить і те, що цей другий наклад Вуйкової Книги був швидко розпроданий.

Зі всіх вище наведених прикладів та аналізу творів бачимо, що гумористичний літературний персонаж своєю оригінальністю заімпонував українському громадянству. Тому Вуйкова Книга, видана в 1930 році накладом десять тисяч примірників, була випродана до трьох років. Такого успіху не зазнав жодний інший гумористичний твір українців поза межами України. Здається, що Вуйко залишився в пошані аж до сьогоднішніх днів тому, що він постав і розвивався не на видуманім, але дійснім житті української іміграції в Канаді.

В одному з інтерв'ю Яків Майданик, говорячи про літератур та літературну творчість, доходить до висновку, що найважливішим чинником успіху літературного твору це творчість про життя народу для народу. Влучною ілюстрацією цього може послужити короткий, але правдивий і важливий вислів Якова Майданика про свої твори:

Я нічого нового не створив. Я тільки від них взяв, дещо оформив і повернув їм назад.¹⁷⁹

Як ми переконалися на багатьох прикладах, найбільшою заслугою Майданика для українського суспільства було насправді те, за його словами, що він "взяв, оформив і повернув"! З другого боку, найбільшою винагородою для Майданика від українського народу, є те, що цей нарід "повернуте" не тільки прийняв, але, щобільше, зрозумів, полюбив і затримав. Завдяки тому, Вуйко Штіф Табачнюк став безсмертним. Ця безсмертність Вуйка якраз і є есенцією його оригінальності та значення.

Р О З Д І Л І У

В И С Н О В К И

Як було показано у вступній частині цієї праці, Вуйко не був самотнім і також не був першим гумористичним твором канадських українців. Однак, ніхто інший не створив такого всебічного та популярного літературного персонажа в українській канадській літературі, як його створив Яків Майданик. Майданикова послідовність у розвитку цього літературного персонажа, Вуйка, спричинилася до його загального признання, як також до популяризації всієї іншої літератури. Вуйко з'являвся в газетах, журналах та альманахах різних політичних, соціальних та культурних напрямків і цим зацікавлював більше читачів.

Вуйко унікальний. Самотній Вуйко, в гумористичній літературі українців в Канаді, не має собі рівного.

Вуйко, це імігрант-заробітчанин, який приїхав до Канади з основною метою заробити чим швидше грошей і повернутися додому, на Україну. Гуморески про Вуйка відносяться якраз до цієї групи імігрантів. З цих гуморесок переконуємося про процес злиття такого переселенця з чужим оточенням.

Вуйко не був типовим українським імігрантом. Типовим українським переселенцем до Канади був селянин-хлібороб. Цікаво зазначити, що Вуйко до хліборобства не відчував особливого потягнення. В оповіданнях Майданика Вуйко представлений не тільки як особа, яка мало що розуміється на

фермі, але навіть її не хоче посідати і тоді, як землю отримав даром.

Пересічний український хлібороб навряд чи міг би потрапити на сторінки гумористичних журналів для такої сильної критики. Такого важко було сподіватися від хлібороба, що тяжко працював на не виробленій землі. Такому не було ані часу, ані енергії для "троблів та притрафунків", якими жив Вуйко.

Поява "Вуйків" у Канаді була новим явищем серед української іміграції. Коли поведінка деяких заробітчан переходила в екстремі, тоді зродився такий загальноприсутній, добродушний гумор для викривання і критики цих явищ.

Вуйко не був продуктом української культури. Такий тип на Україні не існував. Поки Стефан Табачнюк жив на Україні його поведінка була зовсім іншою. Це була поведінка в рамках традиційно прийнятих норм українського села, звідки майже не було втечі і тому стремління селян до гармонійного співжиття стояло на першому місці. Зовсім протилежні обставини зустрінули таких імігрантів в безмежних, мало заселених та вільних просторах Канади. Цей "шок" наглої зміни на деяких одиницях позначився негативно.

Викривання "Вуйків" та "Джеків" було природнім явищем на поміч тим українським імігрантам, які в новій країні, старалися чесним способом піднятися на вищий рівень економічно і культурно. Тому, що "Вуйки" були плодом історичних обставин, в яких опинилися українські імігранти, було потрібно чим швидше усвідомити критикою та освітою тих, які

почували себе в Канаді тільки як тимчасові робітники. Таке почуття тимчасовості у декого стимулювало поведінку. Вони не уважали за потрібне пристосувати своє життя до нових обставин і тому не дбали про наслідки непристойної поведінки. Цим вони принижували не тільки самих себе, але приносили сорому цілому українському суспільству.

Одною з важливих причин, яка сприяла такому масовому розповсюдженню гуморесок Вуйка, було і те, що на початку цього століття не було ще так добре розвиненої комунікації, а тим і вибору щоденної розваги. Радіо було мало доступне. Телевізія ще зовсім не існувала. Велика більшість українських імігрантів не могла читати англомовних газет та книжок через незнання цієї мови, і тому одинокий спосіб розради був гумор в українських газетах, журналах, календарях та книжках, як також подекуди в аматорських театрах. Якщо гумористичні оповідання були ще й ілюстровані карикатурами, вони швидко знаходили читачів. Гумор Вуйка спонукував деяких до вивчення азбуки та читання, хоч дійсні "Вуйки" найменше присвячували уваги якраз освіті та школі взагалі. В цілій гумористичній творчості Якова Майданика ми ні разу не знаходимо Вуйка в таких обставинах, де він стремив би до освіти. Все те, що Вуйко навчився в Канаді є тільки продуктом та впливом оточення в якому він опинявся. Вуйко, хоч і виправив, утихомирив свою нестримно бурхливу поведінку, став більш культурним й поліпшив свій економічний стан, він ніколи не вийшов далеко поза межі свого простацтва. Для Вуйка були ці персональні осяги найбільш вартісними й це приносило

йому повне задоволення в житті.

На увагу заслуговує також синхронизація найзамітніших проявів та розвитку гумору і сатири з найважчими економічними, політичними та історичними подіями, які несприятливо відбивалися на житті українського суспільства:

- Одинокий український гумористичний журнал в Канаді, Кадило, почав виходити якраз перед вибухом Першої світової війни, і перестав існувати в 1918 році, в році закінчення війни.

- Гуморески про Вуйка почали друкуватися під час цієї самої війни.

- Журнал гумору Вуйко почав виходити при кінці Першої світової війни.

- Гуморески Якова Майданика, Вуйкова Книга були видані в 1930 році, а успішна продаж їх проходила якраз в часі економічної депресії.

- Гумористичний журнал Точило почав виходити також в 1930 році. Виходив під час економічних лихоліть і під час Другої світової війни. Журнал припинив існування щойно незадовго після війни, в 1947 році.

- Українська еміграція після Другої світової війни, в нужденних обставинах створила щонайменше чотирнадцять

журналів гумору та сатири в Європі. Це були такі журнали: Лущня, Оса, / були три різні видання під однаковою назвою/, Джміль, Самохотник, Запроторений комар-іжак, Грім, Цвіркун, Хрін, Фарисей, Кропило, Проти шерсти.

Таке зацікавлення гумором та сатирою в часі найгірших воєнних та економічних катастроф, підтримує думки, що комічне дуже тісно пов'язане зі серйозним. Так наприклад Елтон Трублад у своїм есеї "Humour of Christ" про цю сполучку комічного зі серйозним пише таке:

Цілком не можливо щоб існував правдивий гумор, або дійсний дотеп без надзвичайно бистрого розуму, який завжди здібний до глибокої серйозності та відчуття трагічності. Сократ після цілонічної дискусії...закінчив бесіду твердженням, що кожний хто здібний написати трагедію, може також написати комедію...180

Гумористичний персонаж, Вуйко Штіф Табачнюк, як бачимо, заповнив одну важливу частину історії української канадської літератури. Яків Майданик та всі інші "безіменні творці", які допомагали писати, рисувати, друкувати та розповсюджувати Вуйка, створили тривалий пам'ятник комічному. Цим вони практично продемонстрували, що серйозне, повне турбот життя, справді проходить паралельно з комічним і смішним.

Тому українська гумористична та сатирична література в Канаді заслуговує на належне місце в історії української канадської літератури, якого вона досі ще не знайшла.

П Р И М І Т К И

- 1 М. Т. Марунчак, Історія преси, літератури і друку піонерської доби, II-ге вид., Вінніпег, накладом УВАН, 1969.
Ю. Стечишин, Історія поселенців у Канаді, Едмонтон, 1975
М.І. Mandryka, History of Ukrainian Literature in Canada,
Winnipeg, 1968.
О. Woycenko, The Ukrainians in Canada, Ottawa-Winnipeg, 1968.
- 2 М.Г. Марунчак, Історія преси, літератури і друку піонерської доби, стор. 52.
- 3 Н.Я. Григоріїв, Українська національна вдача, Вінніпег, 1941, стор.21.
- 4 Закінченням Майданикової серії "Вуйко Штіф Табачнюк" треба вважати рік 1959, коли то появилася остання збірка його гуморесок під назвою Вуйко Ш.Табачнюк.
- 5 С. Фодчук, Дивні пригоди Штіфа Табачнюка, Ванкувер, 1958, стор. 3.
- 6 Я. Майданик, Вуйко Ш. Табачнюк, Вінніпег, 1959, стор.3.
- 7 Листування Вуйка було поміщено в тому самому Календарі Новин в якому "Асиміляція" С. Фодчука.
- 8 Календар Новин, Едмонтон, 1914, стор. 19.
- 9 Там же.....стор. 20-36.
- 10 Я.Майданик, Вуйкова Книга, Вінніпег, 1930.
- 11 "Артист маляр", оголошення Я. Майданика, Канадійський Русин, Рік VII, 4 липня 1917, стор. 3.
- 12 Інтерв'ю з Я. Майдаником, Вінніпег, 21 липня 1978.
- 13 Вони були популярними навіть і через те, що оспівували смуток, тугу за рідним краєм, недолю та важку працю.
- 14 Я. Майданик часто в розмовах згадував, що цей наклад розійшовся по Канаді та ЗДА дуже успішно за не цілих три роки.
- 15 П. Крат, вживає в Кадилі часто означення "Українець", замість в той час ще популярного "Русин".
- 16 "Гей народе", Кадило, Рік III, Ч.26, Вінніпег, 1915, стор.6.
- 17 "Консервативний Виходок", Кадило, Рік II, Ч.20, Вінніпег, 15 липня 1914, стор.1.

- 18 Там же .....стор. 1.
- 19 "Крат здох", Кадило, Рік I. Ч.2, Торонто, 15 січня, 1918, стор. 1.
- 20 Там же.....стор.2-3.
- 21 П. Крат, Послідне Хожденє Бога по Землі, або Бог на революції, Вінніпег, 1915.
- 22 Там же.....копія ч.1 в бібліотеці Манітобського університету, спеціальна колекція.
Всі переклади на українську мову Д.Ф.
- 23 "Цілункове утрєнє", Кадило, Рік I. Ч.3, Торонто, 10-го лютого 1918, стор.13.
- 24 "Гумор і сатира", Кадило, Рік III. Ч.26, Вінніпег, 1917, стор. 25.
- 25 Монах Макарій Марченко приїхав до Канади разом з іншою контраверсійною постаттю, митрополитом Серафимом ще в 1903 році. Серафим, нездобувши собі належної підтримки поміж українцями в Канаді, повернувся в 1908 році в Росію. Перед виїздом Серафим висвятив монаха Макарія Марченка на отця Макарія. В цьому самому році отець Макарій проголосив сам себе Архипатріярхом.
- 26 П. Божик, Церков Українців в Канаді, Вінніпег, 1927, стор. 43.
- 27 Інтерв'ю з Я. Майдаником, Вінніпег, 21 липня 1978.
В цім інтерв'ю Майданик також згадав, що на похороні Макарія у Вінніпезі був тільки отець Митюк — теперішній митрополит Української Греко-Православної Церкви в Канаді, В. Свистун та Я. Майданик.
- 28 Макарій в один час також був "випустив" свої гроші. Це були "банкноти" на суму 144 тисяч карбованців. Фотографію цих грошей знаходимо в книжці П. Божика Церков Українців в Канаді, на сторінці 48.
- 29 Вуйко, Вінніпег, 1922, стор. 1.
- 30 Інтерв'ю з Я. Майдаником, Вінніпег 21 липня 1978.
- 31 "Скомунікація", Кадило, Рік II. Ч.22, Вінніпег, 1914, стор. 6.
- 32 П. Божик, Церков Українців в Канаді, стор. 47.
- 33 "Посланіє", Народний Ілюстрований Загальний Календар, Вінніпег, 1918, стор.122-124.
- 34 Інтерв'ю з Я. Майдаником, Вінніпег, 21 липня, 1978.

- 35 Календар Канадійського Русина, Вінніпег, 1917, стор.95.
- 36 Як Календар Штіфа Табачнюка так і гумористичний журнал Вуйко на цім місці ширше описувати не будемо тому, що матеріяли які в них містилися в більшості ввійшли пізніше до збірок оповідань Я. Майданика. Для літературної аналізи цих творів присвячено місце в цій праці.
- 37 Гумористичний Календар Веселий Друг, Вінніпег, 1918, стор. 1.
- 38 "З житевої мудрости", Календар Гарасима Чернохліба, Вінніпег, 1922, стор. 6.
- 39 "Христос Воскрес", Гаралник, Рік I. Ч.5, Едмонтон, 1922, стор. 2.
- 40 "Чим нас обдарувала прогібіція", Гаралник, Едмонтон, Ч.5, 1922, стор. 1.
- 41 Гаралник, Едмонтон, Ч.3,1922, стор.8.
- 42 Я. Майданик, Вуйкова Книга, Вінніпег, 1930.
- 43 Я. Майданик написав ще цілий ряд гуморесок, які були в його архівах аж до 1977 року, коли, за його словами, він всі ці, ще не друковані оповідання, знищив.
- 44 "Христос і його заступники", Точило, Рік У, Ч.1, Вінніпег, 1934, стор. 15.
- 45 Там же .....стор. 135.
- 46 Точило, Рік I, Ч. 3, Вінніпег, 1930, стор. 27.
- 47 Комар, Рік VIII, Ч.2, Вінніпег, листопад 1949, стор.4.
- 48 Комар, Рік IX, Ч.4, Вінніпег, лютий 1950, стор.8.
- 49 Комар, Рік VIII, Ч.1, Вінніпег, жовтень 1949, стор. 4.
- 50 Лис Микита, Рік 28, Ч. 6, Детроїт, червень 1978, стор.6.
- 51 "Одинадцята заповідь", Канадун, Рік I, Ч.1, Вінніпег, листопад 1975, стор. 11.
- 52 Літературний персонаж Нік Канадун — нащадок літературного героя Вуйка Штіфа Табачнюка.
- 53 Канадун, Рік 1, Ч. 1, Вінніпег, листопад 1975, стор.12.
- 54 Там же .....стор 12.
- 55 Там же .....стор.13.
- 56 Н. Bergson, Laughter, Paris-London, 1906, p. 14.

- 57 В.М. Лесин, О.С. Пулинець, Словник Літературознавчих Термінів, В-во "Радянська школа", Київ, 1971, стор.98.
- 58 Я. Майданик, Вуйкова Книга.
- 59 Я. Майданик, Вуйкова Книга, 2-ге вид. Саскатун, 1974, стор. 3-3.
- 60 Там же .....стор. 23-24.
- 61 Там же .....стор. 54-55.
- 62 Там же .....стор. 74-75.
- 63 Там же .....стор. 80-81.
- 64 Там же .....стор. 3.
- 65 Там же .....стор. 4.
- 66 Там же .....стор. 4.
- 67 Там же .....стор. 4.
- 68 В. Гавриш, Моя Канада і я, Едмонтон, 1974, стор. 88.
- 69 Лист відносився до справ іміграції, які були обговорювані з Й. Олеськовим.
- 70 V.J. Кауе, EARLY UKRAINIAN SETTLEMENTS IN CANADA, Toronto, 1964, pgs.53 - 55.
- 71 В. Чумер, Спомини, Едмонтон, 1942, стор. 82-84.
- 72 Я. Майданик, Вуйкова Книга, стор. 4.
- 73 Я. Майданик, Вуйко Ш. Табачнюк, стор. 96.
- 74 Там же .....стор. 97.
- 75 Я. Майданик, Вуйкова Книга, стор. 4.
- 76 Н.Я. Григоріїв, Українська національна вдача, Вінніпег, 1941, стор.17.
- 77 В. Січинський, Чужинці про Україну, Авгсбург, 1946, стор.76.
- 78 Там же .....стор43.
- 79 Літопис Українсько-Канадійського 60-ліття, Вінніпег, 1951 стор. XII-XIV.
- 80 В. Чумер, Спомини, стор. 85-86.
- 81 Я. Майданик, Вуйкова Книга, стор.5.
- 82 Там же .....стор. 7.

- 83 Я. Майданик, Вуйкова Книга, стор.8.
- 84 Там же .....стор.8.
- 85 Там же .....стор. 14.
- 86 Там же .....стор.15.
- 87 Там же .....стор.19.
- 88 Там же .....стор.20.
- 89 Календар Новин, Едмонтон, 1914, стор. 21.
- 90 Я. Майданик, Вуйкова Книга, стор. 26.
- 91 Там же .....стор.27.
- 92 Там же .....стор.33.
- 93 Там же .....стор.34.
- 94 Там же .....стор.34.
- 95 Там же .....стор.40.
- 96 Там же .....стор.40.
- 97 Там же.....стор43.
- 98 Там же .....стор.60.
- 99 Там же..... стор.69.
- 100 Там же .....стор.79.
- 101 Там же .....стор.79.
- 102 Там же .....стор.87.
- 103 Там же .....стор.87.
- 104 Там же .....стор.87.
- 105 Там же .....стор.87.
- 106 Я. Майданик, Манігрула, В-во Українська книгарня, Вінніпег,
1915.
- 107 Я.Майданик, Манігрула, Вінніпег, 1926.
- 108 Я. Майданик, Вуйкова Книга, стор. 3.

- 109 Я. Майданик, Манігрула, Вінніпег, 1926, стор.3.
- 110 Я. Майданик в розмовах пояснював, що він поставив тут прізвиське Вуйка як Штіф Ширіг, щоб не повторювати всюди прізвиське Табачнюк.
- 111 Я. Майданик Манігрула, стор.10.
- 112 Там же .....стор. 23.
- 113 Інтерв'ю з Я. Майдаником, Вінніпег, 15-го жовтня 1975.
- 114 Я. Майданик, Манігрула, стор. 26.
- 115 Там же .....стор. 24.
- 116 Там же .....стор. 14.
- 117 Там же .....стор. 13.
- 118 Там же .....стор. 13.
- 119 Інтерв'ю з Ф. Паламарчуком, Вінніпег, листопад 27, 1977.
- 120 Я. Майданик, Вуйко Ш. Табачнюк, стор. 60.
- 121 Там же .....стор.60.
- 122 Я. Майданик, Вуйко Ш. Табачнюк, Вінніпег, 1959.
- 123 Там же ....стор.26.
- 124 Там же.....стор.72.
- 125 Там же .....стор.119.
- 126 Там же .....стор. 26.
- 127 Там же.....стор. 26.
- 128 Там же .....стор. 27.
- 129 Гумористичний Календар Вуйка на 1925 рік, Вінніпег, 19-24, стор. 73.
- 130 Там же ..... стор. 64.
- 131 Там же .....стор. 66.
- 132 Я. Майданик, Вуйко Ш. Табачнюк, стор. 72.
- 133 Там же .....стор. 72.
- 134 Там же .....стор. 72.
- 135 Там же .....стор.73.

- 136 Я. Майданик, Вуйко Ш. Табачнюк, стор. 119.
- 137 Там же . . . . . стор. 119.
- 138 Там же . . . . . стор. 120.
- 139 Там же . . . . . стор. 119.
- 140 Там же . . . . . стор. 121.
- 141 Там же . . . . . стор. 121.
- 142 R. Topffer, Enter: The Comics,
University of Nebraska Press, Lincoln, 1957, p.xiii.
- 143 Всі підкреслення Д.Ф.
- 144 Я. Майданик, Вуйкова Книга, стор. 54.
- 145 Там же . . . . . стор. 45.
- 146 Там же . . . . . стор. 7.
- 147 Там же . . . . . стор. 13.
- 148 Там же . . . . . стор. 10.
- 149 Там же . . . . . стор. 3.
- 150 Там же . . . . . стор. 3.
- 151 Там же . . . . . стор. 8.
- 152 Календар Новин, стор. 33.
- 153 Я. Майданик, Вуйкова Книга, стор. 5.
- 154 Там же . . . . . стор. 12.
- 155 Там же . . . . . стор. 19.
- 156 Народний Загальний Ілюстрований Календар, Вінніпег, 1918, стор. 95.
- 157 Канадійський Фармер, Вінніпег, 2-го травня 1928.
- 158 Канадійський Русин, 25 липня 1917, стор. 8.
- 159 Лист М. Стечишина до Я. Майданика, Вінніпег, 1-го липня 1959, з персонального архіву Я. Майданика.
- 160 Канадійський Русин, 15-го листопада 1916, стор. 6.
- 161 Там же . . . . . стор. 6.
- 162 Там же . . . . . стор. 7.

- 163 Інтерв'ю з В. Черевиком, 10-го травня, 1975, Вінніпег.
- 164 Інтерв'ю з М. Боровським, 8-го липня 1975, Вінніпег.
- 165 Інтерв'ю з М.І. Мандрикою, 7-го липня 1975, Вінніпег.
- 166 Канадійський Русин, 22-го березня 1916, стор. 6.
- 167 Там же .....23-го квітня 1917, стор. 8.
- 168 Канадійський Фармер, 26-го вересня 1960, стор.8.
- 169 "Українські письменники в Канаді", Канадійський Фармер, Ч. 10, березень 1960, стор. 9.
- 170 "Музей Я. Майданика", Новий Шлях, 14 грудень, 1968, Вінніпег, стор.12.
- 171 М. Марунчак, Студії до історії українців Канади, Том I, Вінніпег, 1966, стор. 166.
- 172 "Вуйко Ш. Табачнюк", Громадський Голос, Ч.8, 1959, стор. 3.
- 173 Новий Шлях, Ч. 72, Вінніпег, 1959.
- 174 П. Кравчук, Українська література в Канаді, В-во Дніпро, Київ, 1964, стор. 21-22.
- 175 "Не журися вуйку Штіф", Всесвіт, Ч.8. 1962, стор. 62-66.
- 176 /С. Їжик/, Сем Шило пише, Вінніпег, 1967, стор. 21.
- 177 Канадун, Ч.1.1975, стор. 2.
- 178 Канадун, Ч.4.1976, стор. 12.
- 179 Інтерв'ю з Я. Майдаником, 23-го листопада 1977, Вінніпег.
- 180 Elton Trublad, Humour of Christ,
London - New York, 1967, p. 106.

БІБЛІОГРАФІЯ

Основні джерела:

Гумористичний додаток Канадійського Фармера — Вуйко,
Вінніпег, 1928-1930.

Гумористичний Календар Вуйко, Вінніпег, 1925, 1928,
1929, 1930.

Гумористичний Календар Вуйко Штіф Табачнюк, Вінніпег,
1917.

Ілюстрований Календар Новин, на рік 1915, накладом і
друком "Новин", Едмонтон, 1914.

#/ Майданик, Я., Вуйкова Книга, Вінніпег, 1930, стор. 84.

Вуйкова Книга, Саскатун, II-ге вид. 1974, стор. 90.

Вуйко Ш. Табачнюк, Вінніпег, 1959, стор. 134.

Манігрула, Вінніпег, 1926, стор. 30.

Фодчук, С., Дивні пригоди Штіфа Табачнюка, Ванкувер, 1958,
стор. 64.

Додаткові матеріали:

Календарі:

Гумористичний Календар Веселий Друг, накладом "Руської
книгарні", Вінніпег, на роки 1920, 1923, 1926, 1927.

Гумористичний Календар "Жало", Львів, 1914.

Гумористичний Календар Козака Гарасима Чернохліба, укр.
вид. спілка в Канаді, Вінніпег, 1921.

Календар Канадійського Фармера, Вінніпег 1916.

Календар Гарасима Чернохліба, укр. вид. спілка в Канаді, Вінніпег, 1922.

Календар Канадійского Українця, Вінніпег, 1927.

Календар "Канадійского Русина", Вінніпег, 1915, 1916.

Календар Українська Родина, накладом Руської книгарні, Вінніпег, 1917.

Календар Новин, накладом "Новин", Едмонтон, 1914.

Народний Ілюстрований Загальний Календар, Вінніпег, 1918.

Журнали:

Всесвіт, Київ, 1962, VIII, серпень.

Гарапник, сатирично-гумористичний журнал, Едмонтон, 1922, I, ч. 1, 4, 5.

Гарапник, сатирично-гумористичний журнал, Едмонтон, 1930, ч. 4.

Грім, гумористичний ілюстрований таборовий журнал, В-во "Самохотник новий", Байройт, 1946, /ч. ?/.

Джміль, сатирично-гумористичний часопис табору Коріген, 1946, ч. 2.

Запроторений Комар, двотижневик сатири і гумору, Мюнхен, 1948, III, ч. 8.

Їжак, літературно-гумористичний журнал, Елванген, 1946, ч. 3.

Кадило, журнал гумору та сатири, Вінніпег, 1913, I. ч. 5.

Кадило, журнал гумору та сатири, Ванкувер, 1913, I. ч. 6.

Кадило, журнал гумору та сатири, Вінніпег, річники 1914, 1916.

Кадило, журнал гумору та сатири, Торонто, 1918, I. ч. 2, 3.

- Канадун, журнал гумору та сатири, Вінніпег, 1975, I. ч. I, 6.
- Комар, журнал сатири і гумору, Вінніпег, річники 1949, 1950.
- Кропило, журнал церковної сатири, /ЗДА?/ 1970, ч. 1.
- Кропило, політичний орган партії безпартійних прихильників гумору, виходить залежно від настроїв редакції, Мюнхен, 1946, ч. 2.
- Лис, журнал гумору і сатири, Нью Йорк, 1951, II. ч. 3.
- Лис Микита, Дітроїт, річники 1976, 1977, 1978.
- Лис Микита, сатира – гумор – карикатура, Мюнхен, 1943, ч. 7.
- Люшня, одноднівка гіркою сміху, Ч. I. і останнє, на чужині сьогодні. Накладом в-ва спілки "Скоморох", Мюнхен, /рік ?/.
- Микита, журнал гумору і сатири, Нью Йорк, /рік ?/ ч. 5.
- Молот, сатирично-гумористичний часопис, Нью Йорк, 1921, III, ч. 3, 4, 5, 7.
- Молот, сатирично-гумористичний часопис, Нью Йорк, 1924, VI, ч. 1.
- Мітла, офіційний орган української колонії в Аргентині, Буєно Аїрес, 1952, IV, ч. 11, 12.
- Нове Точило, журнал гумору і сатири, Нью Йорк, /рік ?/ III, ч. 5.
- Оса, журнал гумору і сатири, Чикаго, 1931.
- Оса, жалить що два тижні, Лондон, 1948, IV, ч. 17.
- Оса, журнал гумору та сатири, Мюнхен, 1946, I, ч. 2.
- Оса, жалить що два тижні під неділю, Ріміні, 1946, II, ч. 25.
- Проти Шерсти, журнал сатири та гумору, Ляндек, 1946, ч. 1.
- Реп'ях, журнал сатири і гумору, Прага, 1930, I. ч. 3.
- Точило, місячник гумору і сатири, Вінніпег, річники 1930-1947.
- Фарисей, журнал гумору і сатири, Мюнхен/?/, 1947, ч. 1.
- Хрін, таборова гумористично-сатирична газета, В-во "Чужина", Корнберг, 1946.

Газети:

Громадський Голос, ЗДА, 1959, ч.8.

Канадський Русин, Вінніпег, річники 1916 - 1920.

Канадський Фармер, Вінніпег, річники 1916 - 1921, 1928 - 1931.

Новини, Едмонтон, 1913.

Новий Шлях, Вінніпег, 1963.

Літописи:

Войценко, О., Літописи українського життя в Канаді, УВАН, Вінніпег, 1961, Том I, стор. 395.

Войценко, О., Літописи українського життя в Канаді, УВАН, Вінніпег, 1963, Том II, стор. 395.

Літопис Українсько-Канадського 60-ліття, пропам'ятна книга Українського Народного Дому в Вінніпегу, Вінніпег, 1951, стор. 140.

Пропам'ятна книга Українського Народного Дому у Вінніпегу, зібрав і написав С. Ковбель, зредагував проф. А. Дорошенко, Вінніпег, 1949, стор. 863.

Інші додаткові матеріали:

Bergson, H., Laughter, Paris-London, 1911, 200 p.

Вишня, О., Вишневі Усмішки, Державне В-во художньої літератури, Київ, 1962, стор. 333.

Вишня, Остап, Державне В-во художньої літератури, Київ, 1963. Том I-IV.

Гай-Головко, О., Українські письменники в Канаді, В-во Волинь, Вінніпег, 1980, стор. 191.

Гунькевич, Д., Манівцями, В-во "Театральна бібліотека", Львів, 1931, стор. 34.

Гуцькевич, Д., Клюб Суфражисток, В-во "Розвага", Львів — Вінніпег, 1925, стор. 46.

Григоріів, Н.Я., Українська національна вдача, Вінніпег, 1941, стор. 60.

Дзьобко, І., Чиє то полечко не зоране, Вінніпег, 1956, стор. 126.

Івах, Г., Голос землі; коротка повість з життя в Канаді, Вінніпег, 1937, стор. 92.

Ірчан, М., Родина штіткарів, накладом Робіт.-Фарм. видавничого Т-ва, Вінніпег, 1925, стор. 78.

Ірщений, І., Комедія, Гумбер Бей, 1926, стор. 61.

/Їжик, С.,/ Сем Шило пише, Вінніпег, 1964, стор. 50.

Kaye, V.J., Early Ukrainian Settlements in Canada, Toronto, 1964, 420 p.

Киріак, І., Сини землі, Едмонтон, 1939, Том I, II, III.

Ковбель, С., Дівочі мрії, Вінніпег, 1918, стор. 125.

Ковбель, С., Делегація до Раю, Вінніпег /1935 ?/, стор. 30.

Ковбель, С., Вірна сестра то золото, Вінніпег, /рік ?/, стор. 20.

Кравчук, П., Українська література в Канаді, В-во Дніпро, Київ, 1964, стор. 152.

Крат, П., Посліднє Хожденє Бога по Землі або Бог на революції, Вінніпег, 1915, стор. 148.

Лесин, В.М., Пулинець, О.С., Словник Літературознавчих Термінів, В-во Радянська Школа, Київ 1971, стор. 486.

Леськів, Ф., Піонерське життя в Канаді, Саскатун 1953, стор. 104.

Mandryka, M.I., History of Ukrainian Literature in Canada, Winnipeg, 1968, 247 p.

Марунчак, М., Історія преси, літератури і друку піонерської доби, Видання II-ге, УВАН, Вінніпег, 1969, стор. 234.

Студії до історії українців Канади, Вінніпег, 1966-67, Том I, II, стор. 545.

Махновець, Л., Сатира і гумор української прози XVI-XVIII віків, В-во "Наукова думка", Київ, 1964, стор. 476.

- Рудницький, Я., Матеріали до українсько-канадійської фольклористики й діалектології, УВАН, Вінніпег, 1956, стор.280.
- Сатира і гумор, упорядкував Маківчук, Ф.Ю., В-во Радянський письменник, Київ, 1955, стор. 667.
- Стечишин, М., Байки, Вінніпег, 1959, стор.190.
- Стечишин, Ю., Історія поселенців у Канаді, Едмонтон, 1975, стор. 351.
- Topffer, R., Enter: The Comics, University of Nebraska Press, Lincoln, 1957, 74 p.
- Trublad, E., Humour of Christ, London - New York, 1967, 160 p.
- Українські пародії, упорядкував Нудьга, Г.А., В-во Академії Наук УРСР, Київ, 1963, стор.416.
- Федик, Т., Пісні про Канаду і Австрію, Вінніпег, 1914, стор. 190.
- Хомляк, П., На роздоріжжі, Вінніпег, 1946, стор.29.
- Чумер, В.А., Спомини, Едмонтон, 1942, стор. 183.
- Woycenko, O., The Ukrainians in Canada, Ottawa-Winnipeg, 1968, 271 p.

Д О Д А Т К И

В кінцевій стадії праці над цією тезою, було виявлено деяку схожість в творах Якова Майданика з творами інших авторів.

Для порівняння тут подаються копії зі знайдених таких творів інших авторів, і приклади гуморесок про Вуйка.

Це спостереження заслуговує окремої праці і тому тут подається це тільки для інформації.

Для орієнтації, схожі місця зазначені однаковими числами. Наприклад: Число -1- іншого автора відноситься до числа -1- Майданикового твору.

Крім згаданих матеріалів, тут / Но.4 / включено теж ілюстрацію лексичних засобів Я. Майданика.

Додаток:

1/ "Посол Петришин" та "Вуйко Штіф в Парляменті"

"Посол Петришин", оповідання на підставі "Записок"
Алексея Заклинського, пароха Старих Богородчан.

"Вуйко Штіф в Парляменті", гумореска Я. Майданика.

БІБЛІОТЕКА УКРАЇНСЬКОГО ІНСТІТУТУ
 ІМ. П. МОГИЛИ
 В САСКАТУН. САСН.

ST. MARY'S COLLEGE
 IN WINNIPEG
 LIBRARY
 БІБЛІОТЕКА
 КОЛЕЖІ СВ. АНДРЕЯ
 У ВІННІПЕГУ

І.
 З КОГО ДЯ НАСЬМІВАЮТЬ,
 АХАТ З ТОГО ЛЮДИ БУВАЮТЬ.

ІІ.
ПОСОЛ ПЕТРИШИН.

ІІІ.
 Модний адвокат.

*

== Ціна 10 центів ==

1913
 Накладом і друком „Свободи“, 83 Grand St.,
 JERSEY CITY, N. J.

II.

ПОСОЛ ПЕТРИШИН.

(На підставі „Записок“ Алексея Заклинського, парюха Старих Богородчан).

В 1848. році засідало в державній думі в Кромерижи 18 руських послів з тодішньої нашої інтелігенції, між ними також кілька селян, зовсім неписьмених. З них ледви один знав письмо і читав своїм товаришам переводи з засідань.

Досить цікаво представляв ся селянський посол з Тисьмениці, коло Станиславова, *Василь Петришин*. Був се чоловік яких пятьдесяти літ, середного росту, трохи присадистий і похилений, чорне волосє побілене сивиною. Його невідступною товаришкою була шкіряна торба; він приперізував її до себе ременем і ніколи, навіть в державній палаті не скидав, лише в ночі ховав під голову і спав на ній. В тій торбі містилися по-

сольські діти посла Петришина. Бувало криє ся він по закутках, аби ніхто не підглянув, розкладає ті гроші, а було їх понад 300 ринських, — завиває кождий банкнот в стенографічні записки і пакує в свою торбу. На ніч впрошував ся в комнати других послів і лише в сьвята і неділі купував за 5 крейцарів мяса а звичайно жив сухим хлібом.

В часі свого посольства зайшов раз до каварні, бо щось його в середині боліло і казав собі дати кави. Коли вже кава стояла перед ним, виймив з пазухи пів коржа в хустині і сказав до кельнера:

— Дайте пару зубків чіснику.

Кельнер покрутив головою на знак, що не розуміє його.

— Е, така-то й коршма, що навіть чіснику тут нема.

По камі закурив люльку і своїм звичаєм став чвиркати крізь зуби на землю. По часі завважив коло ноги плювачку, отже обернув ся на другий бік. Та кельнер і тут підсунув йому плювачку.

— Заберіть ту мисчину, бо вам в неї плюну, — сказав до кельнера.

Потому вийшов на публичний город до басену, визув ся, вижмикав онучі, бо вже були чорні і порозвішував їх, аби сохли. Надійшов поліціант і хотів його арештувати, та Петришин в останній хвили нагадав, що має при собі якісь папери; виймив їх з пазухи і дав поліцаєви. Була се посольська легітимація. Поліцай відступив, засалютував, дав рукою до зрозуміння, аби він більше не прав на публичнім місці і пішов в свою путь.

Петришин блукав по місті і розглядав ся по склепових вивісках та виставах, врешті зайшов до реставрації, бо в середній не переставало йому докучати. В реставрації був Німець, табож посол. Петришин сів недалеко него. Кельнер подав Німцеві карту страв. а той показав пальцем, що вибирає. Потому взяв кельнер ту карту і подав Петришинови, а сей тикнув і собі більше менше в то місце, що Німець. За

час приніс кельнер перед Німця кусень печені, а перед Петришином поставив порцію хріну.

— Мара їх знає, що то за дивний нарід! — думав наш посол і набирав хрін на хліб та їв поволн.

Німець застукав на кельнера і сказав:

— „Да саро“.

— Да капо, — повторив Петришин і подав кельнерови свій таріль.

Знов перед тамтим опинила ся печеня а перед нашим хрін.

— Бодай вас виглумило, — вицідпв Петришин. Показав кельнерови на Німця та його таріль і сказав в трете:

— Да капо!

Сим разом прийшла печеня.

— Які вони там і є, — думав Петришин по дорозі, — раз „да капо“ називає ся у них хрін, иншим разом — печеня, все-ж таки в середині мені як би рукою відоймив.

Зачав падати дощ. Петришин заки-

нув кожух до гори вовною аж поверх голови та йшов на вечірне засіданє. В парламенті не було ще живої душі; він сів в куті, схилив голову і дрімав. Смерком зачали сходити ся посли.

Кількох Німців стануло недалеко кута і дивували ся, відки тут взяв ся медвідь.

Одного дня дістав Петришин лист від жінки і пішов з ним до о. Алексія Заклинського, аби прочитав йому. В тім листі стояло:

„Ти собі там байбардзо-байдуже. Жени Пилипа*) та чини над пустим, а тут зайшли злодії, тай вкрали воли. Як не мали вкрасти, коли газда потік ся на зломаний слух аж десь межн Венгрів ци Кальвінів, шукати другої голови та вчєрашної днини! Якнїй менї до ради найшов ся! Сліпий як тур, влїз межн Швабів як кїт межн ворони

*) Женити Пилипа — дармувати.

і нїби він там розуміє, що вони шварґотять!”

Петришин затерп на вість про воли, але тут вґатив кулаком в стїл, аж Заклинський кшнув ся.

Ет, що там дурна — вибачте за слово, єгомость, — що там дурна баба знає! Таже ви, рахувати, самі видпте, що я тут раджу!

Заклинський охолов і читав далї.

„Та припши, чи будеш висїти там до суду-віку, чи маю йти в чужї краї відрізати тебе, чи лишити діти й хату, та йти в сьвіт за очн? Десь у людий газди як газди, а мене Бог покарав такою нешкребтаною бандурою, що лише сьміх та покаяне на весь сьвіт”.

По сїм щирім слові додала тверда рука писаря отсе славословіє:

„Кланяю ся до Тебе і поздоровляю сердечно по тисяч разів.

Твоя жена Параскевія”.

Петришин покрутив головою і відцмокнув. Заломив руки, докола сїрпх

Вуйко Штіф в парламенті

Те сталося, чого не сподівались: в Гімлі вибухла революція, хаос, рейвах, зойк, спічі, промови, щодня процесії з фанами і плякатами, а великі бубни гудуть-гудуть від світанку до смеркання та аж за північ. То кличуть вільних горожан Гімлі, славного города і повіту, на віча-наради, порядок робити, рихту шукати та заявити світови цілому, що й Гімлі є на мапі, а не лиш калина червона, каюти та джек-ребіте! Сталося, що мало статися: Гімлі вже не Гімлі, а Спарта канадійська, от що!

більше не дістати, Вуйко Штіф покинув Маніпег і, навіть без пашпорту, драпнув заграницю, аж у самі Гімлі. Штіф як Штіф дуже діяльна вособа: оглянув Гімлю, калину, фарми, джек-ребетів, випив кілька кварт маслянки і того доброго штофу, що добре робить та до голови додає мудрости, а далі надумав зачати політику, бо Штіф без політики, як риба без води!

Зібрав Штіф обивателів міста Гімлі на велику раду-нараду; виліз на порожню бочку з оселедців коло жидівського што

Хтож то так майстерно виконав те велике діло, діло еманципації Гімлі і всього там горожанства? Та хтож? Вуйко Штіф, персонально і вособисто, у власній персоні.

Якжеж то сталося, чому і з якої причини? А ось як то все зробилося:

Вуйко Штіф посварився з женою шлюбною Євдохюю, вона висмалила його по голові кілька разів тачалкою, аж електрика в цілім місті засвітилася, ну, щоб

ру тай врізав гучну промову, на всі гачки і прищіпки, як лише Штіф то може, а він годен, годен!

Промова, більше менше була такого змісту:

„Обивателі, горожани, цибульники і всі решту славного та вільного міста Гімлі! Дайте мені волю, або смерть, — сказав колись Цицерон грецький. Я, Вуйко Штіф, персона знана вам, кличу до вас тими словами: Волю-свободу нам дайте,

повн.
Ти ч.
ребіт.
псуо
ки п.
своб.
Кінг
Гімлі
ко Ш.
спра
самі
сиди
борк.
кли ч.
грош.

Іван ч.
рядки
рихт,
Отаві
чинай
світ п.
ту в Г.
перер.
Товар
ти, не
Най ж
всі од.

покажу, що я тепер цілий парламент. От що!

Повечерявши, пішов Штіф шукати місця в місті, де переспати. Вийшов аж на окраїну міста, де менше панів і де менші хати. Дивиться, жидок іде, зараз пізнав.

— Гей, крайне, де тут мож переспати? — питає Штіф.

— Ну, отам за вуглом є стайня, ваш чоловік тримає. Він переночує, — відповів жидок.

Пішов Штіф. Знайшов місце. Ночує посол у своїм посольським „готели“. А на рано знов на засідання до парламенту: рихту добути і промови слухати та говорити.

* * *

Ранок. Штіф встав, умився, помолився і докінчив з валізи, що мав: флящину і ковбасу. Пішов до парламенту. Сів і слухає, аж заснув з нудьги, бож се ані не Гімлі, ані не з френдами у Маніпегу. Проспав аж до полудня, коли послі йшли з парламенту на обід. Пішов і Штіф. Їсти хочеться, аж душа болить, а в животі птахи щебечуть.

Зайшов він до ресторану і каже дати собі кави. Коли вже кава стояла перед ним, виймив з валізки хліб і каже до вейтра:

— Дайте пару зубків чіснику.

Вейтер покрутив головою на знак, що не розуміє його.

— Е, такий то й реставрант, що навіть чіснику тут нема. Не так, як у нас в Маніпегу на маркетах, на Дуфриневню.

По каві закурив ольчуму і своїм звичаєм став чвиркати крізь зуби на землю. По часі завважив коло ноги плювачку, отже обернувся на другий бік. Та вейтер і тут підсунув йому плювачку.

— Заберіть тоту мисочку, бо вам в неї плюну, — сказав до вейтера.

Потому вийшов на публичний город до басену, визувся, вижмякав онучі, бо вже були чорні і порозвішував їх аби сохли. Надійшов поліціант і хотів його арештувати, та Вуйко Штіф в останній

хвилі нагадав, що має при собі якісь папери; виймив їх з пазухи і дав поліцаєви. Була се посольська легітимація, що вже з пару разів вратувала Вуйка Штіфа від халепи. Поліціант відступив, засалютував, дав рукою до зрозуміння, аби він більше не прав на публичнім місци і пішов в свою путь.

Вуйко Штіф блукав по місті і розглядався по склепових вивісках та виставах, врешті зайшов до реставрації, бо в середині не переставало йому докучати. В реставрації був Англік, також посол. Вуйко Штіф сів недалеко него. Вейтер подав англікови карту страв, а той показав пальцем. Потому взяв вейтер ту картку й подав Штіфови, а сей тикнув і собі більше менше в то місце, що англік. За час приніс вейтер перед англіка кусень печені, а перед Штіфа поставив порцію мустарди (гірчиці).

— Мара їх знає, що то за дивний нарід! — думав наш посол і смарував муштарду на хліб та їв поволи.

Англік застукав на вейтра і сказав:

— „Репіт“!

— „Репіт“, — повторив Вуйко Штіф і подав вейтрови свій таріль.

Знов перед тамтим опинилася печеня, а перед нашим мустарда.

— Бодай вас витлумило — вицідив Штіф. Показав вейтрови на Англіка та його таріль і сказав в третє:

— Репіт!

Сим разом прийшла печеня.

— Які вони дивні є, — думав Вуйко Штіф по дорозі, — раз „репіт“ називається у них мустарда, иншим разом — печеня, все-ж таки в середині мені якби рукою відоймив.

Зачав падати дощ. Штіф закинув кожушка з екстра генику до гори вовною аж поверх голови й пішов на вечірне засідання. В парламенті не було ще живої душі; він сів в куті, схилив голову і дрімав. Смерком зачали сходитися послі. Кількох Англіків стануло недалеко кута і дивилися, відки тут взявся медвідь.

Одного дня дістав Вуйко Штіф листа від жінки і пішов з ним до священника в тім місті, аби прочитав йому. В тім листі стояло:

„Ти собі там байбардзо-байдуже. Жени Пилипа (женити Пилипа — дармувати) та чипи над пустим, а тут зайшли злодії, тай вкрали всю одержу зимову. Як не мали вкрасти, коли газда потікся на зломаний слух аж десь межи Англіків ци Кальвінів, шукати другої голови та вчерашної днини! Який мені до ради найшовся! Сліпий як сова в день, вліз межи скачменів як кіт межи ворони і ніби він там розуміє, що вони там шварготять!”

газди, а мене Бог покарав такою нешкробаною бандурою, що лише сміх та покаяння на весь світ”.

По сім щирім слові додала тверда рука писання отсе славословіє:

„Кланяюся до Тебе і поздоровляю сердечно по тисяч разів.

Твоя жена Євдоха

Штіф покрутив головою і відцмкнув. Заложив руки, довкола сірих очей повстали густі морщини, так що ті очі гейби всміхалися. Стогонув, як би йому хто зуб вирвав.

— Ов. шкандаль! Шож мені тепер діяти, егомосьць?

Штіф завмер на вість про крадіж в дома, але тут вгатив кулаком в стіл, аж священник кинувся.

— Ет, що там дурна — вибачте егомосьць, за слово, — що там дурна баба знає! Таже ви, рахувати, самі видите, що я тут раджу у парламенти!

Священик охолов і читав далі:

„Та припиши, чи будеш висіти там до суду-віку, чи маю йти в чужі сторони відрізати тебе, чи лишити діти й хату, та йти в світ за очі? Десь у людей газди як

— Гм, пішліть жінці гроші, най купить одіж.

(Він фасував гроші як посол).

Штіф схопився-гей з грани і витягнув обі руки перед себе.

— А тож би по якому було! Таж коли я тут є, щоб рихт у Канаді робити, то губерман повинен коло моєї хати сторожу поставити, аби злодії не могли вкрасти одержу! А коли сторожі не було, то губерманська каса повинна мені тепер за вкрадену зимову і иншу одіж заплатити, бо

то кошт

Всміх

сію, але

би з так

тавляв с

кликав й

хту був

Слова

Штіф об

сії до гу

і пішов д

на його т

губерман

і не виста

Пішов

нарешті

мих пети

дателя па

ши зміст

кретарев

Коли с

лилася па

плесками

— Гуд,

берман м

т. д.

Довго

успокоїла

— Та г

— Гей,

Таж то ні

— Ая ду

мудрійши

то коштувало мене поверх 200 долярів!

Всміхнувся єгомосьць на таку претенсію, але потому радив йому поважно, аби з такою бесідою не виходив і не виставляв себе на сміх, бо губерман не покликав його сюди й без його ради та рихту був би обійшовся.

Слова єгомосьця нінащо не придалися, Штіф обставав завзято при своїй претенсії до губермана. Не довіряв вже нікому і пішов далі радитися, але всі покруували на його торбу з грішми, які зафасував від губермана, як посол, то аби післяв жінці і не виставляв себе на сміх.

Пішов він радитися, до таких як сам, і нарешті виготовив при помочи знакомих петицію і передав її на руки председателя палати. Председатель, зрозумівши зміст петиції, усміхнувся і велів секретареві відчитати її в повній палаті.

Коли секретар прочитав петицію, залилася палата реготом, безнастанними оплесками і криком:

— Гуд, Вуйко Штіф! Маєте рацію! Губерман має пильнувати вашого шека! і т. д.

Довго треба було ждати, поки палата успокоїлася. Тоді председатель сказав:

— Та петиція не дається брати як ре-

гулямін приписує, бо в регуляміні нема нічого про се, аби держава винагороджу вала послам домашні шкоди, длятого звертаємо ту петицію послови Вуйкови Штіфови.

Там був дехто, що сидів коло Штіфа і перевели ту відповідь председателя. Як лише Штіф зрозумів зміст відповіді, попав в лють і крикнув:

— Виджу, що й тут нема правди! Коли-ж так річ мається, то я вношу, аби палата постановила, щоби бодай від тепер злодії послам одежі не крали!

Посли один одному пояснили те ввєсення Штіфа. Палата знов загреміла сміхом і довго не могла успокоїтися від безнастанних викликів: Браво! Браво! Містер Штіф! Браво! Браво!

Председатель застановив засідання і ждав, аж палата успокоїться.

— Е, піду я з тою справою до самого короля в Англії, — сказав Вуйко Штіф, — бо виджу, що й тут нема правди! Рихт мусить бути!

Оттак Вуйко Штіф шукав рихту і тим поставив город Гімлю на світову мапу, як посол екстраординарний від того міста і дистрикту. Слава Штіфови! Слава Гімлі!

МІЖ ПРИЯТЕЛЬКАМИ

- Твій чоловік бачив нову сукню?
- Бачив.
- Чи подобається йому?
- Ще не бачив рахунку.

Нологовий пняк помер в 44 році свого життя, що доказує, що алкоголь вкінці таки доїдає вам кінця.

— То наш знакомий помер не оставивши ні цента. Як то сталося?

— Нічого дивного. Стратив здоровля, як робив маєток, а відтак стратив маєток, щоби відзискати здоровля. І так помер без цента.

— Гей, чоловіче, не бий так того осла. Таж то німина, дурна тварина!

— Ая дурна! Знаю я його добре. Він мудрійший за мене.

Додаток:

2/ "Як ми колись учились" та "Штіфові спомини".

"Як ми колись учились", оповідання О. Вишні;

"Штіфові спомини", оповідання Я. Майданика.

“Визначені Усмішки”
(О. Визначені)

ЯК МИ КОЛИСЬ УЧИЛИСЬ

Дуже рано починалася за старих часів професійна на селі освіта.

1. Тоді вона починалася, коли Ванька або Одарочку було вже «одлучено» і коли Ванькові або Одарочці сорочка підіймалася вище того місця, про яке ви зараз не думаєте, і зав'язувалася вузлом на спині.

— Щоб не закаляло! А то воно в мене, вибачте, на втори слабеньке.

Ванько (або Одарочка) у цей час свого віку вже міцно трималося за материну спідницю і весь час:

— Мамо! Моні!

— Ось не мамай мені над душею! На ось дубця, по жени гуси за ворота. Він у мене хороший хлопець! По жени, по жени! Мама на базар поїдуть, гостинця куплять! Отак, отак їх! «Гиля,— кричи,— гиля!» Отак! От цяця Ванько! От цяця! А Меланя кака,— вона мами не слухає! Жени, жени!

2. Це були перші, найраніші кроки нашої освіти.

Гуси— це був перший і обов'язковий етап нашої освіти.

Програма нашої освіти у нас на селі складалася на підставі споконвічних традицій і на підставі життєвих умов.

Іхніми інструкціями ми керувалися, за їхніми вказівками ми йшли.

3. Так, значить, перша наука — це гуси.

Пасти гуси, пасти їх так, щоб у чужі копи не вбралися, пригнати додому всіх до одного — це була програма нашого «технікуму», першого, сказати б, курсу.

Коли ви цього іспиту не складете, коли у вас одберуть де-небудь у чужому просі або на чужій стерні картуза

...не тільки припиняє ходити, замість восьми тусенят се-
меро,— крім того, що на вас буде побито нового-новісінь-
кого вінника, вас ніколи не переведуть на вищий курс.

Вищий курс — це свині.

Самі ж ви, певна річ, розумієте, що це вже справа да-
леко серйозніша, ніж гуси.

Свиню ви вже в самій сорочці не впасете. Тут уже
обов'язково потрібні були штани... Хоч і з прорішкою
ззаду, а проте штани, та ще й на одній підтяжці.

Замість дубця потрібний невеликий кийок.

Цю справу доручалося громадянинуві від шести років.
Раніш — ні. Бо тут треба було певної вже кваліфікації, а
найголовніше — поважності.

Сказати:

— Аля! Бодай була вона тобі здохла!

Це не те, що невинне й наївне:

— Гиля-гиля!

Тут уже треба було, щоб свиня почувала, що над нею
є верховне начало, треба було вчасно й уміючи вхлудити
її кийком, не хапаючись і не нервуючись, а свідомо своєї
гідності, ніби так, між іншим, прослати на вигоні басом:

— А куди ж ото ти пішла? Кажі, га? Куди, ря-а-а-ба?

А потім солідно додати:

— Сибірки на тебе нема!

«Володарем» над свинями ми були до 10—11 років. По-
тім ішли такі «курси» вищої освіти:

Телята.

Вівці.

Корови.

Кони...

Переступивши на телячий курс, вже «дозволялося»
вкрасти в батька паперу й закуривати цигарку з кінського
кізяка або прохати в прохожих (тільки не з свого села!):

— Дядю, закурити нема?!

— Нема!

— Так дайте ж хоч сірничка!

В цей час (узимку) починалася й загальна освіта в міс-
цевій церковноприходській або в народній школі...

Звичайно, коли була та школа та були чоботи, щоб у
школу ходити.

Handwritten notes:
...
...
...
...
...

Штіфові спомини

Сиджу я так іноді, коло теплого бакстофа та йтак міркую, гадаю, тай думку думую... як то було колись, а тепер. А память в мене добра, бо пригадую собі гет все чисто від того часу як мене „відлучили”.

Підіймуть мені сорочину повижче того місця, про яке ви зараз думаете, і завяжуть гудз на спині.

— Щоб не закаляло! А то воно в мене, вибачте, „на втори” слабеньке... — каже бувало мати.

Тоді я, ніби Штифанко, тримався міцно маминої спідниці й увесь час:

— Мамо; моні!

— Ой не мамай мені над душею! На ось прута: по жени гуси за ворота! Він у мене файний хлопець! По жени, по жени! Мама на ярмарок поїдуть, тай дзернят куплять... Отак! Отак їх! Гиля! — кричи, — гиля! Отак! От цяця, Штифанко! От цяця! А Євдоха — кака! Вона мами не слушає... Жени! Жени!

І це були перші і найраніші кроки мої освіти, які лягли в основу мого життя.

Як лягли? — питаєте...

А вам що до того! Лягли, най лежуть, не чіпайте їх.

Гуси — се перший крок професійної освіти, як писав колись оден парубок до дівчини — вже тут в Канаді, з минулих днів:

Чи ти тяміш

Люба Пазю

Як я служив у дворі?

А ти тоді в єгомосця

Пасла гуси на горі!

Так, значить, перша наука — се гуси... Пасти гуси, а пасти їх, щоби в чужі копи не добиралися, пригнати до дому всіх до одного, се не щобудь. Коли ви сего не впантруете, то не здастьте іспиту з першої кляси, бож ви не навчилися ціляти і бах-

нете гуся грудкою по голові і приженете до дому замість одинацяти, десятеро, — крім того буде побито нового новісінського віника, і вас ніколи не перепустять до другої кляси...

Вища кляса — се свині.

Саміж ви знаєте, що се справа далеко серйознійша, ніж гуси.

Свиню ви вже в самій сорочці не впасете. Тут обовязково потрібні штани, і замість прута, невеличкий патик...

До сеї роботи вже треба мати певні професійні кваліфікації, а найголовніше — поважність.

— Ацю! Бодай вона тобі здохла!

Се не те, що непевне і наївне — гиля — гиля! Тут уже треба, щоб свиння почував-

ла, що над нею є верховне начало, суворе, непохитне й владне. Треба вчасно, й уміючи влупити її буком, не запудитися і не денервуватися, а бути певним своєї свідомости та гідности, ніби, між иншим закричати на вигоні басом:

— А куди-ж ото ти пішла?!.. Кажи, га?

Куди ти свине?!..

А потім солідно додати:

— А кольки-ж би тебе сперли! Тай би тя сперли!

Володарем над свиньми чоловік буває до 11—12 років.

Потім наступає така драбина професійної освіти:

Телята, вівці, корови, коні. Переступивши в телячу клясу, вже дозволяється вкрасти в батька паперу й закурювати цигарки з кінського кізяку, або просити в прохожих (не з свого села):

— Вуйку, не маєте що закурити?

— Нема!

— Так дайте хоч сірника!

Дійшовши до коней, вже в вечері, пригнавши коні до дому можна кудинебудь піти в село.

Коли мати починає:

— Уже тобі, Штифани, хата чимось смердить! Вже на вулицю?

Можна їй відповісти:

— Та?!..

А як батько почне, то краще мовчати.

— Ти, не той! Не дуже! А то я естика на тобі поломлю!

Тоді можна сказати (потихонько): — Та я хіба що?!..

— Вважай щоб ти мені в гречку не вскочив!

А я помовчу, тай піду, не дожидаючи.

А ви — правда, знаєте, що то значить „скочити в гречку”?.. Літературно се тяжко зрозуміти. Се зовсім не те, що йде-йде собі людина, побачить гречку, розженеться й скакіць!.. Се зовсім не те. „Гречка” тут „символ”. От приміром, що значить гречка:

— Поведу я коня на ніч!..

— А можеб ти в дома зостався?

— Ні, поведу, — напасти треба!

— Ой, Штифане!.. Годі тобі вже того коня водити. „Кобилу” пасеш, трасця тобі й твій „кобилі”!

5

го.
зна
—
А
фар
—
чер
лиц
поч
чав
А як

чик з'ється." І так я ще малим почав бувало замислюватися. Сяду було за хату та мишлю, але чи хіба дадуть спокійно посидіти та як слід подумати?

Зразу-ж мати гукає: А деж ти ото сів, безвстиднику!? Не можеш піти подальше від хати?! А то пройти через вас не можна.

І „знімайся" моментально. І надхнення з переляку розвіялись. Тут і стає в пригоді картопля. Так було й зо мною. За хатою недалеко бараболі, а на підметі — коноплі. Сядиш собі: вітер віє, сонце гріє, бараболина навіває думку про все. І все думаєш, думаєш і думаєш. Аж поки мати не крикне: Піди Явдоху, подивися чи не заснув бахур. Та обережно, не налякай, бо сорочину завалає. А то я вже не годна на них напратися!

Пориви в мене були сильні. Лажу по деревах та в бантиня за воробцями. Як покаже бувало батько череса або батога, то я моментально під ліжку ховаюся.

— Я тобі покажу бантини! Я тобі покажу ластівки! Якби вбився відразу то ще нічо. А то покалічишся, сукин ти сину! А я лежу собі під ліжком, тремтю тай думаю: Господи, чого тільки не доводилося переживати через то, що я мав нахил до писання. І так між природою, з одного боку та людьми — з другого промайнули мої молоді літа. А потім пройшло не цікаве життя. Віддали мене в школу і я все вчився, все вчився — хай воно йому сказиться.

Відтак прийшли парубочі літа. Отут я і зажив! Буячив, пив та гуляв, аж поки мене ни синтирували, отуж мене трохи вговкали. Служив вірно найяснішому монархови Франц Йосифови піршому. Повернув я до дому тай почали мене люди жинити. Оженися — кажуть — не будь дурний. Правда, трафлялися мені порядні і богацькі дівки, та мене лиха доля з Явдохою зпутала. Газдував я з нею пару років тай врешті поїхав в Канаду.

Чого я приїхав до Канади — питаєте? Та тогож що й ви! Робив я по дорогах та по всіх усядах, а в вільних хвилях від праці чи то від okazji, я сів цупко на стілець, лапався за голову та писав. Писав про всі свої троблі, а ви читали та тишилися. Чому я пишу, питаєте? Бо в мене є надхнення, яке оказалось ще в тих часах як я малим сидів за хатою та думав. Думаю, думаю тай гадку думаю. А писати то проста робота, лекше чим дічи копати. Пишу я так: беру папір, беру олівце чи перо в руки і починаю писати. І пишу. Політикою не інтересуюся. З трав найліпше смакують мені пироги і студинець. Килішка горівки ніколи не цураюся, бо такі люблю випити. Жінок люблю стрижених і голених. Із цвітів люблю найбільше купчики, а з тварин бугая.

* * *
Крім того всего я є собі Штіф з якого мене ніхто не скине — і да цол!

З ДІТОЧОГО СВІТА

Тета Зоня привела щасливо на світ двоє близнят — двох хлопців.

— А хто є татом того другого хлопця? — питає мала Ірка.

— Якого хлопця?

— Ну, одного татком є вуйко, а другий мусить прецінь також мати свого татка.

НИНІШНІ ЛИХА СВІТА

Бесідник вичислюючи всякі лиха дня, говорив:

— Те, чого ми нині повинні позбутись, є: соціалізм, анархізм і комунізм.

— Коли ви вже до того дійшли, — завважив старенький слухач, — то може було би добре додати ще й ревматизм.

ДОБРИЙ СПОСІБ

Англієць позичив Скачменови 200 доларів і не може діддатися звороту.

— А писав ти йому? питає приятель.

— Так.

— І що відповів?

— Нічо.

— Позивай!

— Не можу. Я йому дав на слово без нота, а до процесу мушу мати писемний документ.

— Отже напиши йому так: — „Проду сейчас віддати 1,000 доларів...

— Лише \$200.

— В тім і штука. Він відпише: — „Як ви смієте правити тисячу, коли я позичив лише \$200... і будете мати писемний доказ.

С
тоф
дум
пам
гет
луч
П
го
вж
—
вiba
бува
То
но
—
прут
фай
ма
н
лять
гиля
ця!
хає...
І це
світи
Як
А
не чі
Гуд
освіт
дівчи
днів:

Так
Паст
не до
одног
впант
кляси

Додаток:

3/ "Моя автобіографія" та "Мій накорінок".

"Моя автобіографія", оповідання О. Вишні;

"Мій накорінок", оповідання Я. Майданика.

"Вишневі усмішки"
(Вибрати творч. О. Вишні)

«Вишневі усмішки» — книга вибраних творів видатного українського радянського сатирика й гумориста Остапа Вишні (П. М. Губенко, 1889—1956).

Перший розділ складають гуморески та фейлетони 1923—1956 років. До другого розділу увійшли сатиричні оповідання з циклу «Самостійна дірка», в яких письменник таврує буржуазних націоналістів. В гуморесках циклу «Мисливські усмішки» (третій розділ) письменник малює епізоди з життя любителів полювання та рибальства, з теплою задушевністю передає колорит поетичної природи України. Твори ці сповнені м'якого гумору, веселого життєрадісного сміху. До четвертого розділу вміщено літературно-мистецькі усмішки про відомих українських митців, а також уривки з літературного щоденника.

МОЯ АВТОБІОГРАФІЯ

У мене нема жодного сумніву в тому, що я народився, хоч і під час мого появи на світ білий, і потім — років, мабуть, із десять підряд — мати казали, що мене витягли з колодязя, коли напували корову Оришку.

Трапилася ця подія 1 листопада (ст. стилю) 1889 року, в містечку Груні, Зіньківського повіту на Полтавщині.

Власне, подія ця трапилася не в самому містечку, а в хуторі Чечві біля Груні, в маєткові поміщиків фон Рот, де мій батько працював у панів.

Умови для мого розвитку були підходящі. З одного боку — колиска з вервечками, з другого боку — материні груди. Трішки поссеш, трішки поспиш — і ростеш собі по-маленьку.

Так ото й пішло, значить: їси — ростеш, потім ростеш — їси.

Батьки мої були як узагалі батьки.

Батьків батько був у Лебедині шевцем. Материн батько був у Груні хліборобом.

Глибшій генеалогії не довелося мені прослідити. Батько взагалі не дуже любив про родичів розказувати, а коли було питаєш у баби (батькової матері) про діда чи про прадіда, вона завжди казала:

— Отаке стерво було, як і ти оце! Покою від їх не було!

Про материну рідню так само знаю небагато. Тільки те й пам'ятаю, що частенько було батько казав матері:

— Не вдалася ти, голубонько, у свою матір. Царство небесне покійниці: і любила випити, і вміла випити.

А взагалі батьки були нічого собі люди. Підходящі. За двадцять чотири роки спільного їхнього життя, як тоді казали, послав їм господь усього тільки сімнадцятеро дітей, бо вміли вони молитись милосердному.

Почав, значить, я рости.

— Писатиме,— сказав якимось батько, коли я, сидючи на підлозі, розводив рукою калюжу.

Справдилось, як бачите, батькове пророкування.

Але нема де правди діти,— багацько ще часу проминуло, доки батькове віщування в життя втілилося.

Письменник не так живе й не так росте, як проста собі людина.

Що проста людина? Живе собі, проживе собі, помере собі.

А письменник — ні. Про письменника подай, обов'язково подай: що впливало на його світогляд, що його оточувало, що організувало його, коли він лежав у матері на руках і плямкав губами, зовсім не думаючи про те, що колись доведеться писати свою автобіографію.

А от тепер сиди й думай, що на тебе вплинуло, що ти на письменника вийшов, яка лиха година в літературу потягла, коли ти почав замислюватися над тим, «куди дівка дівається, як бублик їдять».

Бо письменники так, спроста, не бувають.

І от коли пригадаєш життя своє, то приходиш до висновку, що такі справді письменника супроводять в його житті явища незвичайні, явища оригінальні, і коли б тих явищ не було, не була б людина письменником, а була б порядним інженером, лікарем чи просто собі толковим кооператором.

Підскачуть оті явища — і записала людина.

Головну роль у формації майбутнього письменника відіграє природа — картопля, коноплі, бур'яни.

Коли є в хлопчика чи в дівчини нахил до замислювання, а навкруги росте картопля, чи бур'ян, чи коноплі,— амба! То вже так і знайте, що на письменника вона піде.

І це цілком зрозуміло. Коли дитина замислиться й сяде на голому місці, хіба йому дадуть як слід подумати?

Зразу ж мати пужне:

— А де ж ти ото сів, сучий сину?!

І натхнення з переляку розсіялось.

Тут і в пригоді картопля.

Так було й зо мною. За хатою недалеко підметі — коноплі. Сядеш собі: вітер віє, с топлиння навіває думки.

І все думаєш, думаєш, думаєш... Аж крикне:

— Піди подивися, Мелашко, чи не за Павло? Та обережненько, не налякай, щоб каляв. Хіба на них наперешся?!

З того ото й пішло. З того й почав замдиш і колупаєш перед собою ямку.

А мати було лається:

— Яка ото лиха година картоплю підри і попаду!!

Пориви чергувалися. То вглиб тебе по ямки колупаєш,— то погирить тебе в височу вгору кудись. Тоді лізеш у клуні на банти ти або на вербу по галинята.

Конституції я був первової, вразливої каже було батько череска або восьмерика: під ліжко й тіпаюсь.

— Я тобі покажу бантини! Я тобі покажу. Якби вбився зразу, то ще нічого. А то ж кин ти сину!

А я лежу було під ліжком, тремтю, і думаю печально:

«Господи! Чого тільки не доводиться ту літературу?!»

Із подій мого раннього дитинства, що і на моє літературне майбутнє, твердо врі: одна: упав я дуже з коня. Летів верхи н з-за могили як вискочить, а кінь — убік! рово впав. Лежав, мабуть, з годину, доки нів зо три після того хворів. І отоді я з щось потрібний, коли в такий слухний м Неясна ворухнулася в мене тоді думка: «І тератури потрібний». Так і вийшло.

Отак між природою, з одного боку, та гого, й промайнули перші кроки мого ди

Потім — оддали мене в школу.

Школа була не проста, а «Міністерств: свещенія». Вчив мене хороший учитель і доброї душі дідуган, білий-білий, як біл

Мій накорінок

Щоби по моїй смерті хтось не бадрував собі голови, хто я, що я, звідки я, де і коли родився та що доброго і злого зробив, то я на сім місци опишу і тим самим засийфую будучому гісторику-ви тайм.

Отуж венц я народився... ну та ту не тра писати що я народився, бо я вже є давно, тай всі знають що я народився, про те не може бути бесіди. Коли я вже підріс то мама казали, що мене знайшли в барлігу як шукали за яйцями. Як я зростав, то мені поводилося не согірше. З одного боку колиска плетена з лозини, а з другого боку мамині груди. Трішки поссеш, трішки поспиш — і ростеш собі помаленьку. Батьки мої були як взагалі батьки. Батько чоловічого роду. Мати — жіночого. У батька і матери були теж батьки. Батьків батько був у Ягольниці шевцем і пив горівку. Материн батько був у Мухавці газдою і пив горівку. Більше я нічо не міг довідатися, бо батько взагалі не любив нічого розказувати про родичів, а коли було спитаеш у баби, (батькової матери) про діда то вона завжди казала: О таке стерво було, як і ти оце! Спокою від їх не було! З горілки по мерли, царство їм небесне! Про материну рідню так само мало знаю. Тільки й те памятаю, що частенько було батько казав матери:

— Не вдалася ти голубонько в свою матір. Хіба-ж так, як оце ти пють?! Та і любила випити і вміла випити.

Взагалі, так би сказати, батьки були нічого собі люди. Підходячі. За двацять чотири роки їхнього подружного життя, мали лише сімнацяттеро дітей. Коли було хто з сусідів натякне батькові:

— Чи не припинилиб ви куме Якове часом діточок?

— Нічого! Господь дав дітей, дасть і на дітей.

Помер батько на 58 році свого плодотворного життя.

І як було згадує мати про покійника:

— Скільки се вже є діточки, як наш батько помер?

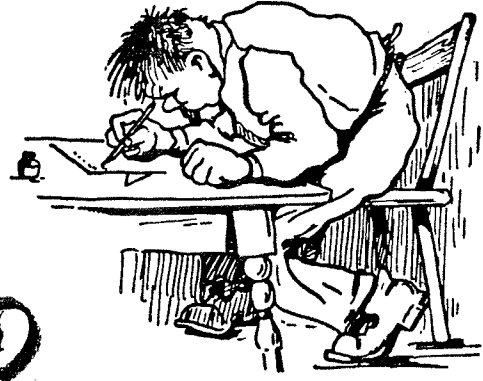
— Та вже мамо літ із десять. Замислиться було матуся тай прокаже:

— Щєб у вас іще було братів та сестер штук із шестеро. А в мене усього булоб отсе діточок... Скільки, дітки?

— Двацять і трое, мамо.

— Егеж. Двацять трое... Ох-хо-хо-хо! Хай царствує покійник.

Почав, значить, я рости. Так ото й пішло з того: їси — ростеш, потім, ростеш — їси.

4

Писатиме, — сказав раз батько, коли я сидючи на землі розводив калюжу рукою. І справдилося батькове пророкування. Такий письменник як я не так живе, й не так росте, як проста людина. Що — проста людина? Живе собі, проживе собі, помре собі. А письменник — ні. Про письменника подай, обовязково подай; що впливало на його світогляд, що його оточувало, ще тоді, коли він лежав у матері під цицею і млямав губами, зовсім не думав про се, що йому доведеться колись писати свою біліграфію. А от тепер сиди та туманій — що на тебе вплинуло, що ніби ти на письменника в Канаді вийшов, яка тебе лиха година писати потягла, коли ти почав замислюватися над тим „куди дїрка дівається, як кола-

проти ка-
рестуди.

морозу. —

попужаних
горяча, жру-
ться масть на
олієм і по-

ртмиз ран і
перед основ-
рубим покла-
кусником ма-

і воєнішого
ся грубо ма-
буде боцти,
ровнина і рана

Належить об-
зуб є діра-
ан, яка є на-
зуба.

у Стайні

ня, здушен-
узнєння, на-
муна. — По-

вину квартир-
орячої води,
аливаєс до
єс добре. —
в рот.

— Дався чай-
половину ква-
ди до зногче-
мазуєс шию

ЕНТ

спішним
вивих-
лення.

Зразок іншомовних слів в українській адапції
з творів Якова Майданика.

Коло кожного прикладу подано назву твору /в скороченні/ та сторінку. Скорочення: Манігрула - М;

Вуйкова Книга - ВК;

Вуйко Ш. Табачнюк - ВШТ.

Іншомовні слова з твору Манігрула:

Ай ди но гу	- я не знаю хто, М29
айскрім	- морожене, М9
батля	- пляшка, М8
бек ярда	- за хатою, М13
воцумерія	- що з тобою, М26
Галішенс	- галичани, М11
гарьоп	- швидко, М23
гело	- здоров! М19
гелувати	- лаятись, М26
діч	- рів, М12
дрес	- вбрання, М21
екстра ге-	
ник	- особлива група, М12
є сир	- так пане! М25
кводр	- 25 центів, М13
кичок	- бочка, М23
кісувати	- цілувати, М9
корт	- суд, М12
льот	- земля /під хату/, М10
мапа	- карта, М12
місес, мі-	
сець	- пані, дама, М14
орайт	- впорядку, М26
пайпа	- труба, М21
пейда	- зарплата, М18

зразок іншомовних слів.

сьов	- показ, представлення, М10
шуфля	- лопата, М12
шюр	- певно, МЗ

Іншомовні слова з твору Вуйкова Книга:

авсайд	- на дворі, ВК10
ай дум кир	- я не дбаю, ВК24
ай кент ворк-	я не можу працювати, ВК23
ань-цвай	- раз, два! ВК8
барбер	- голяр, ВК13
бізнесмен	- підприємець, ВК70
битувати	- подолати, ВК18
брок	- без грошей, ВК9
вайтер	- офіціант, ВК23
вел	- добре, гарно, ВК74
вордель	- порядок, ВК24
гавз	- дім ВК10
гаптах	- струнко, ВК22
геве рест	- відпочинок, ВК27
геве лук	- подивись, ВК25
гір	- тут, ВК23
гадемувати	- проклинати, ВК23
геравт	- відійди! ВК75
гімі	- дайте мені, ВК22
губерман	- влада, ВК11
гудбай	- з Богом, ВК26
дацол	- то все, ВК10
дифринц	- відмінне, ВК26
джойн	- суглоб, ВК23
дорти	- брудний, ВК24
дуляр	- долар, ВК77
ізі	- легко, ВК23

Зразок іншомовних слів.

квитувати	- покинути / працю/, ВК25
кеш	- готівка, ВК74
кибич	- капуста, ВК6
кинда	- цукорок, ВК90
коман	- ходи но тут! ВК13
крейзи	- дурний, ВК9
крукид	- не чесний, ВК6
кук	- варити, ВК6
кукис	- солодке, ВК6
лацо	- багато, ВК3
лейзи	- лінивий, ВК13
лоєр	- правник, ВК75
Маніпег	- Вінніпег, ВК7
машірен цуг	
марш!	- в похід! ВК22
мембер	- член, ВК79
мен	- мужчина, ВК5
невермайн	- не журися, ВК28
нідер-ауф	- піднімайсь! ВК21
номер	- число, ВК5
нотінг	- нічого, ВК10
офіс	- канцелярія, ВК75
пашол	- ходімо! ВК4
піг	- свиня, ВК23
подлук	- в порівнанні до, ВК21
пур	- бідний, ВК14
райт-тру	- просто наскрізь, ВК25
редевей	- відразу, ВК15
рихт	- правда, ВК6
тайзи	- скріпа /під коліями/, ВК25
трин	- поїзд, ВК75
фела	- товарищ, ВК10
ферштен	- розуміти, ВК10
фони	- жарти, ВК23

Зразок іншомовних слів.

форнис	- центральне опівання, ВК10
форман	- наглядач, ВК27
форст клес	- першокласний, ВК3
фрі контра	- вільна країна, ВК7
шарап	- тихо! ВК19
шийм	- встид, ВК19
шіфа	- корабель, ВК3
штемпель	- поштовий значок, ВК23
штронг	- сильний, ВК5

Іншомовні слова з твору Вуйко Ш. Табачнюк:

англік	- англієць, ВШТ99
бадрувати	- турбувати, ВШТ9
бега	- торба, мішок, ВШТ97
бой-френд	- наречений, ВШТ68
бом	- волоцюга, ВШТ15
вачуй	- дивись, ВШТ37
вері тоф	- кремезний, грубий, ВШТ69
вот	- ось, ВШТ87
гавзкіпер	- економка, сторож, ВШТ70
гальба	- склянка для пива, ВШТ96
голодей	- вакації, ВК52
гонір	- честь, ВШТ8
гомстад	- земельна посілість, ВШТ97
гара	- вагон, авто, ВШТ17
джилис	- заздрість ВШТ10
канадіян	- канадієць, ВШТ96
кобіта	- жінка, ВШТ8
крейзи фул	- дурний блазень, ВШТ9
олд френд	- старий приятель, ВШТ10
пай	- торт, закусок, ВШТ96
парті	- партія, товариська зустріч, ВШТ68
пікчер	- рисунок, світлина, ВШТ9
проперти	- земля у посілости, ВШТ10
сайз	- розмір, ВШТ94

Зразок іншомовних слів.

сейл	- випродаж, ВШТ37
смайл	- усмішка, ВШТ69
смарт вумен	- мудра жінка, ВШТ9
супрайз	- несподіванка, АШТ87
фोरінер	- чужинець, ВШТ10
фрейт	- вантаж, ВШТ17
фрідж	- холодильник, ВШТ90
штімбед	- лазня, ВШТ9
штор	- магазин, ВШТ36